

IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMAS

2012 m. vasario mėn.

VILNIUS

Tyrimą Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko Jungtinė grupė, kurią sudaro UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija ir VšĮ „Visuomenės iniciatyvų centras“.

Tyrimas atliktas vykdant Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgyvendinamą projektą „Integruotos jaunimo politikos plėtra“, projekto Nr. VP1-4.1-VRM-07-V-01-002. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos Valstybės biudžeto lėšomis.

Atsakomybės apribojimas. Autoriai prisiima visą atsakomybę už šios ataskaitos turinį. Ataskaitoje pateiktos nuomonės, išvados ir rekomendacijos nebūtinai sutampa su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pozicija.

Turinys

1. ĮVADAS	4
2. TYRIMO METODIKA	5
2.1. Tyrimo atlikimo metodai	5
2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis	5
2.3. Tyrimo atranka	5
2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji	6
2.5. Duomenų analizė	6
2.6. Sąvokos	6
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ	8
3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos	8
3.2. Mokykla	9
3.3. Studijos	15
3.4. Darbas	21
3.5. Laisvalaikis	36
3.6. Draugai	40
3.7. Kaimynystė	44
3.8. Gyvenimo sąlygos	46
3.9. Dalyvavimas	50
3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos	50
3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas	52
3.10. Žalingi įpročiai	61
3.11. Mityba ir poilsis	67
3.12. Psichologinė savijauta	73
3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas	77
4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBEI	82

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimą Ignalinos rajono savivaldybėje 2011 m. spalio 31–lapkričio 24 d. atliko UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, VšĮ Visuomenės iniciatyvų centro ir Nacionalinės jaunimo reikalų koordinatorių asociacija. Tyrimas atliktas vadovaujantis mokslininkų grupės (vadovė – Jolita Buzaitytė-Kašalynienė (Vilniaus universitetas), nariai: Aušra Kazlauskienė (Šiaulių universitetas), Džiugas Dvarionas (Vytauto Didžiojo universitetas), Ilona Jonutytė (Klaipėdos universitetas), Odeta Merfeldaitė (Mykolo Romerio universitetas) ir Angelė Tamulevičiūtė (Vilniaus pedagoginis universitetas)) parengta Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaikė jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas (pagal apibrėžtus rodiklius) jaunimo politikos įgyvendinimo srityse. Pasirinktos šios sritys:

mokymasis ir studijos (švietimas, mokymas, mokslas, studijos ir ugdymas);

darbas (darbas ir užimtumas);

laisvalaikis (laisvalaikis, poilsis, kūryba ir kultūra);

gyvenimo sąlygos (apsirūpinimas būstu);

dalyvavimas (pilietiškumas, neformalus ugdymas);

fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsauga);

įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumas, kūno kultūra ir sportas);

šeima, draugai, kaimynystė (socialinė apsauga);

jaunimo probleminio / rizikingo elgesio apraiškos.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokyklos (1–8) ir studijų (9–15), darbo (16–32), laisvalaikio (33–37), draugų (38–41), kaimynystės (42–43), gyvenimo sąlygų (44–49), verslumo (50–52), dalyvavimo (53–64), įpročių (65–74), mitybos ir poilsio (75–80), psichologinės ir fizinės savijautos (81–84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85–89), demografinių rodiklių (90–100).

Atliekant kokybinį tyrimą buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti, su kokiomis problemomis šiose srityse jaunimas susiduria ir kokius mato šių problemų sprendimo būdus. Skirtingoms amžiaus grupėms nustatytos skirtingos sritys: 14–18 metų jaunimo grupei – mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai; 19–29 metų jaunimui – darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenamoji aplinka, aktyvumas / dalyvavimas, žalingi įpročiai, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, požiūris į save.

Kokybinio tyrimo tikslas – suprasti, kaip tiriamieji aiškina tikrovę, analizuoja priežastis, ieško problemų sprendimo būdų; atskleisti tiriamų reiškinių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimo atstovai nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu gyvenantys, besimokantys ar dirbantys Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje.

Statistikos departamento duomenimis 2011 metų pradžioje Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje gyveno 4007 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, tai sudarė 21,21 proc. visų gyventojų.

2.3. Tyrimo atranka

Kiekybiniam tyrimui (anketinei apklausai) tiriamojoje savivaldybėje atlikti buvo taikoma kvotinė atranka. Kvotinės atrankos požymių krepšeliui pasirinktos bazinės demografinės charakteristikos: lytis, amžius ir gyvenamoji vieta. Pagal Statistikos departamento duomenis apskaičiuotos (ir tikslintos pagal kitus savivaldybių bei Švietimo ir mokslo ministerijos statistinės informacijos šaltinius) lyties ir amžiaus kvotos, lokacijos kvotai taikytas principas kaimiškose vietovėse apklausti ne mažiau 25 proc. numatytos imties. Apklaustųjų charakteristikos pagal tikslinius požymius atitinka jų pasiskirstymą generalinėje visuomenėje.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslią arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo taikomi kriterijai, užtikrinantys tiriamųjų požymių įvairovę: 14–18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19–29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys / nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys / nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek miesto, tiek kaimo tipo gyvenvietėse.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Kiekybinio jaunimo tyrimo imties dydis – 400 tiriamųjų. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą (su 95 proc. tikimybe).

Remiantis statistikos departamento duomenimis apie jaunimo, gyvenančio Ignalinos rajono savivaldybėje 2011 metų pradžioje, pasiskirstymą, ši kvota buvo padalinta proporcingai 3 amžiaus grupių jaunimui, kaimo ir miesto gyventojams, po pusę vyrams ir moterims.

2.5. Duomenų analizė

Kiekybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama, naudojant SPSS/PC programinę įrangą. Ataskaitoje pateikiami bendrieji paprastų ir agreguotų arba suminių rodiklių, apskaičiuotų iš turimų anketinių duomenų, atsakymų procentiniai arba faktiniai pasiskirstymai.

Taip pat tikrinti koreliaciniai ryšiai tarp atskirų rodiklių. Tam naudotas Spearmano koreliacijos koeficientas (Koreliacinis ryšys laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05) bei Pearsono χ^2 kriterijus statistiškai reikšmingiems skirtumams, skirtingose socialinėse demografinėse grupėse, nustatyti (skirtumas laikytinas statistiškai reikšmingu, jei p reikšmė mažesnė už 0,05).

Kokybinio tyrimo duomenų analizė buvo atliekama panaudojant atviro kodavimo programą „Kokybis“. Pirmame duomenų analizės etape surinkti duomenys indeksuojami, išskiriamos pradinės tyrimo dalyvių atsakymų kategorijos. Vėliau šios kategorijos grupuojamos, apibrėžiami ryšiai tarp jų.

Kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenys ataskaitoje integruojami pagal tyrimo rodiklius (problemines sritis).

2.6. Sąvokos

Anketa – klausimų, kuriuos apjungia tyrėjo siekis ištirti kokį nors socialinį reiškinį, visuma.

Anoniminė apklausa – apklausa, kai asmuo traktuojamas kaip socialinio reiškinio ar proceso agentas, tai yra, respondentas / informantas tyrėjui nerūpi kaip individualybė.

Atranka – tyrimo imties sudarymas.

Atviri klausimai – klausimai, neturintys pateiktų galimų atsakymų variantų.

Dichotominė matavimų skalė – skalė, kurią taikant, požymių reikšmės yra priskiriamos prie vienos iš dviejų galimų kategorijų. Pavyzdžiui, gyvas arba miręs, rūko-nerūko ir kt.

Generalinė visuma – objektų visuma.

Generalinė aibė – tyrimo vienetų (žmonių, organizacijų, bendruomenių, grupių, įvykių, dokumentų ir pan.), atstovaujančių tyrimo objektui, visuma.

Charakteristika – visapusiškas tiriamojo objekto apibūdinimas.

Informantas – asmuo, teikiantis informaciją kokybinį tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Įvertis – diagnostinis sprendinys apie tikrovės objektą, nusakantis jo socialinę vertę.

Kiekybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant matematinės statistikos metodus.

Kiekybinis tyrimas – empirinis tyrimas, kurio išvados paremtos problemai spręsti reikalingų duomenų analize, taikant matematinės statistikos metodus.

Kintamasis – eksperimente ar tyrime yra požymis, kuris gali įgyti skirtingas reikšmes. **Nepriklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kuriuo galima paaiškinti arba iššaukti tiriamo reiškinio pokyčius. **Priklausomas kintamasis** – tai kintamasis, kurį galima paaiškinti, remiantis eksperimentu ar kitu būdu.

Klausimynas – kiekybinio tyrimo instrumentas, kurį sudaro visuma klausimų, vienijamų tyrėjo siekimu gauti pirminę informaciją apie tyrimo objektą.

Kokybinė analizė – duomenų nagrinėjimas, taikant specifinius metodus.

Kokybinis tyrimas – empirinis tyrimas, teikiantis aprašomojo pobūdžio išvadas apie tyrimo objektą ir paremtas kokybinių (išreikštų žodžių ar simbolių forma) duomenų analize.

Kokybinių tyrimų išorinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė tyrimo rezultatus pritaikyti generalinėje aibėje.

Kokybinių tyrimų vidinis validumas – tyrimo kokybiškumo požymis, tyrėjo siekiamybė, kad tyrimo rezultatai rodytų realią situaciją, būtų tikslūs ir jais būtų galima pasitikėti.

Kriterijus – požymis, kuriuo remiantis sprendžiama apie teiginio teisingumą ar klaidingumą, įverčio matas.

Metodas – pagrindinis duomenų rinkimo, apdorojimo arba analizės būdas.

Metodika – tyrimo būdų ir taisyklių visuma.

Nepriklausomi požymiai (kintamieji) – veiksniai, nuo kurių, remiantis teoriniu modeliu, gali priklausyti problemų sprendinys.

Pasikliautinumas – kokybinio tyrimo kokybės požymis (kiekybinio tyrimo patikimumo analogas), tyrėjo siekiamybė, kad tyrimu būtų galima pasikliauti.

Priklausomi požymiai (kintamieji) – nusako tyrimo objekto ypatumus (savybes, žinias, nuostatas ir pan.).

Ranginė matavimų skalė – tai požymio reikšmių matavimo būdas, kuriuo, skirtingai nei nominaliosios matavimų skalės, tiriamieji objektai ar individai gali būti sudėlioti matuojamo požymio didėjimo arba mažėjimo tvarka.

Reikšminis žodis – tyrėjo nuožiūra parinktas daiktavardis ir jo pažymins (-iai) – daiktavardis, būdvardis, įvardis, dalyvis (1–4 žodžiai, interpretuojami kaip vienas reikšminis žodis).

Respondentas – asmuo, teikiantis informaciją tyrimą atliekančiam tyrėjui.

Tyrimo imtis – specialiai tyrimui atrinkta generalinės aibės dalis, t. y. tie generalinės aibės vienetai, iš kurių renkami tyrimo duomenys.

Tyrimo populiacija – tyrimo generalinės aibės analogas, kai generalinės aibės vienetai yra žmonės.

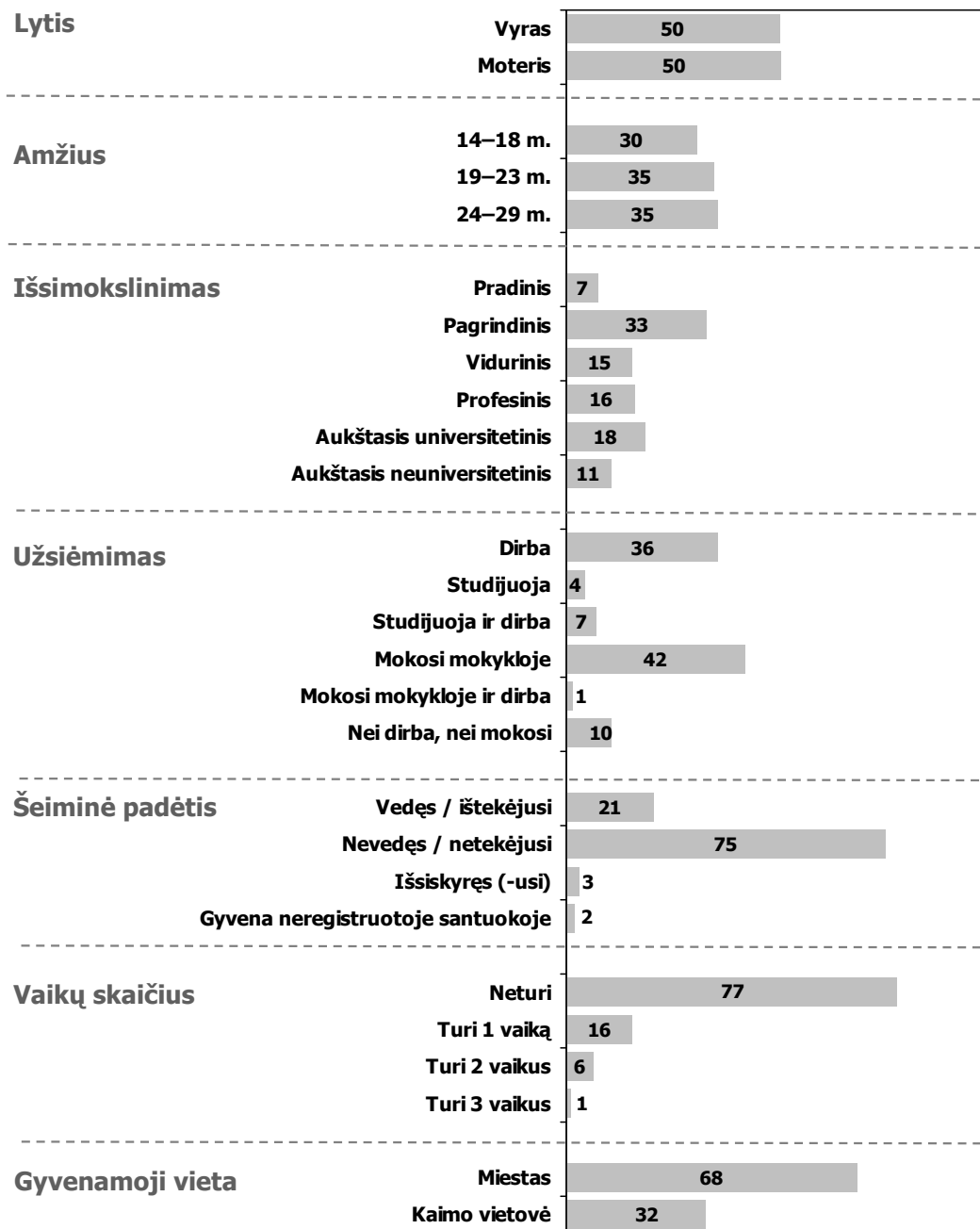
Tyrimo programa – pagrindinis strateginis dokumentas, kuriuo vadovaujantis tyrėjas organizuoja ir vykdo konkretų tyrimą.

Tyrimo rezultatai – veiklos produktai, kurie perduodami viešam naudojimui.

Uždaro tipo klausimai – klausimai, kuriems pateikiami visi galimi atsakymo variantai, o respondentas tik pažymi pasirinktus vieną ar kelis atsakymus.

3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

3.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialines-demografines charakteristikas (proc., N=400)

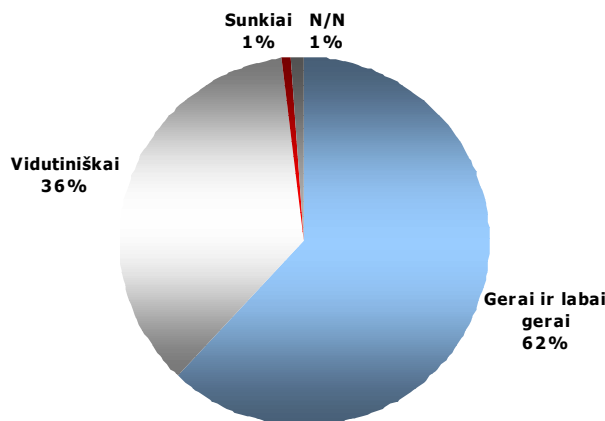

3.2. Mokykla

Rodiklių grupė, skirta pagrindinių, vidurinių, jaunimo, profesinių mokyklų ir gimnazijų mokiniams, sudaryta iš rodiklių, apibūdinančių mokinių savijautą, jų santykius su mokytojais, patyčias mokykloje, pamokų lankomumą, pažangumą, mokyklos pasiekiamumą, galimybę naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimą ir studijų planus, dalyvavimo mokyklos gyvenime aktyvumą.

Tyrimė dalyvavo 172 moksleiviai, jie sudarė 43 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas mokykloje.

3.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=172)

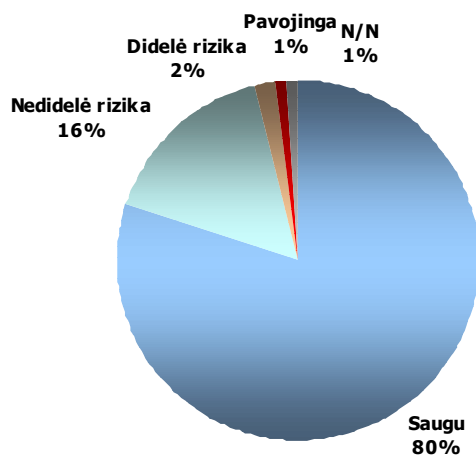
Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 12,9; t. y. patenka į gerai ir labai gerai gebančių spręsti problemas grupę.

Dauguma (62 proc.) apklaustų moksleivių išreiškė aukštą pasitenkinimą mokykla, jie geba kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. 36 proc. pasižymi vidutiniais gebėjimais. 1 proc. apklaustųjų išreiškė silpną gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje (žr. 3.2.1 pav.).

Pastebėtos statistiškai reikšmingos silpnos neigiamos koreliacijos tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio bei fizinės savijautos (Spearmano $\rho = -0,206$, $p = 0,007$) ir savęs vertinimo (Spearmano $\rho = -0,216$, $p = 0,004$) rodiklių (šių 2 rodiklių aprašus žr. 3.11, 3.12 skyriuose). Tai reiškia, kad kuo geriau moksleiviai fiziškai jaučiasi ir save vertina, tuo geriau geba įveikti problemas mokykloje. Gerai ir labai gerai su

problemomis mokykloje dažniau susidoroja jaunesni (14–18 m.) moksleiviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,023$).

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje patiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo saugesnė mokykla. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: mokosi saugioje aplinkoje (nuo 23 iki 24), mokykloje, kur yra nedidelė rizika (nuo 18 iki 22), didelė rizika (nuo 13 iki 17) ir mokytis pavojinga (nuo 8 iki 12).

3.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=172)

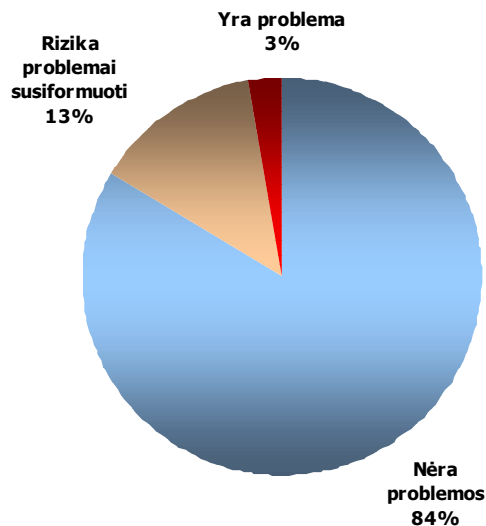
Vidutinė mokyklos saugumo rodiklio reikšmė yra 22,8; t. y. daugumos Ignalinos rajono mokyklų aplinka yra tarp saugios ir nedidelės rizikos.

Dauguma (80 proc.) moksleivių mokosi saugioje aplinkoje. 16 proc. apklaustųjų aplinka pasižymi nedidele rizika. 2 proc. mokosi nesaugioje mokykloje. 1 proc. tyrimo dalyvių susiduria su itin nesaugia aplinka, kurioje mokytis yra pavojinga (žr. 3.2.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp mokyklos saugumo ir įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas mokykloje rodiklių (Spearmano $\rho=-0,196$, $p=0,010$). Tai rodo, kad tiems moksleiviams, kurie mokosi saugesnėje mokykloje, lengviau susidoroti su ten kylančiomis problemomis.

Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti, ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia, kad lankomumo problemų nėra, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnė mokyklos lankymo problema. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi

lankomumo problemos (nuo 6 iki 12), yra rizika lankomumo problemai susiformuoti (nuo 13 iki 18) ir turi išreikštą mokyklos lankymo problemą (nuo 19 iki 24).

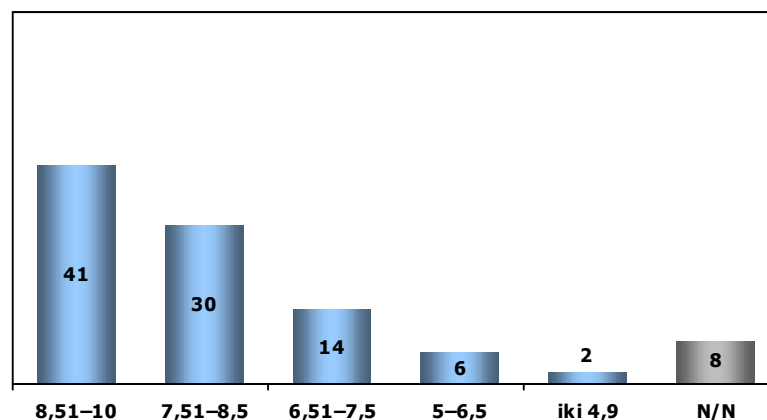
3.2.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemų rodiklį (proc., N=172)

Vidutinė lankomumo problemų rodiklio reikšmė – 9,7; t. y. apskritai Ignalinos rajono moksleiviai lankomumo problemos neturi.

Didžioji dauguma (84 proc.) apklaustųjų neturi mokyklos lankomumo problemų. 13 proc. moksleivių patenka į rizikos grupę. 3 proc. turi stipriai išreikštų mokyklos lankymo problemų (žr. 3.2.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp mokyklos saugumo ir lankomumo problemų rodiklio (Spearmano $\rho=-0,186$, $p=0,015$). Tai rodo, kad tie moksleiviai, kurie mokosi saugesnėje mokykloje, turi mažiau lankomumo problemų. Lankomumo problemų dažniau neturi moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,004$).

Pažangumo rodiklis – tai rodiklis, matuojamas paskutinio semestro pažymių vidurkiu. Jis kinta nuo 1 iki 10. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: iki 4,9; 5–6,5; 6,51–7,5; 7,51–8,5; 8,51–10.

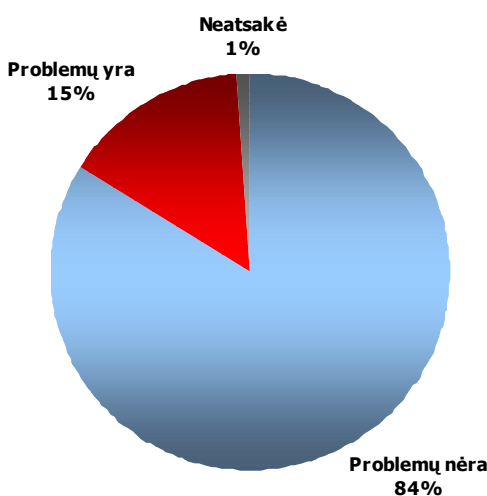

3.2.4 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=172)

Tyrime dalyvavusių mokinių paskutinio semestro pažymių vidurkis – 8,23. 41 proc. apklaustų mokinių nurodė aukštą (8,51–10 balų) pažymių vidurkį. 44 proc. – vidutinį (6,51–8,5 balo). 8 proc. teigė turintys 6,5 balo ar mažesnę pažymių vidurkį (žr. 3.2.4 pav.).

Nustatyta silpna neigiama koreliacija tarp pažangumo ir lankomumo rodiklių (Spearmano $\rho = -0,196$, $p = 0,010$). Tai rodo, kad pažangesni moksleiviai turi mažiau lankomumo problemų.

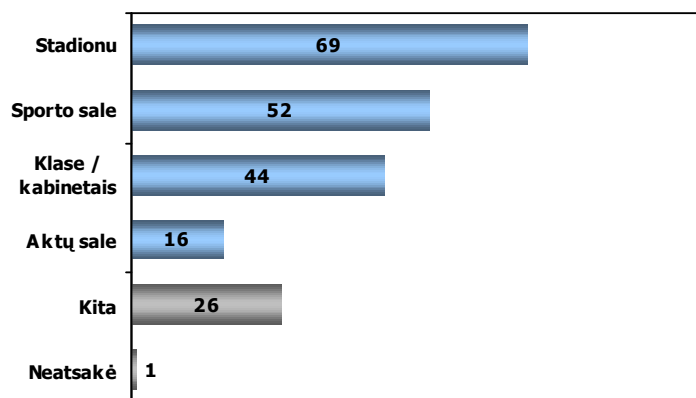
Sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklis – matuojamas dichotomine skale – turi arba neturi sunkumų / problemų.

3.2.5 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal sunkumų nuvykti į mokyklą rodiklį (proc., N=172)

Didžioji dalis (84 proc.) tyrime dalyvavusių moksleivių nurodė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą. 15 proc. pripažino, jog problemų yra (žr. 3.2.5 pav.).

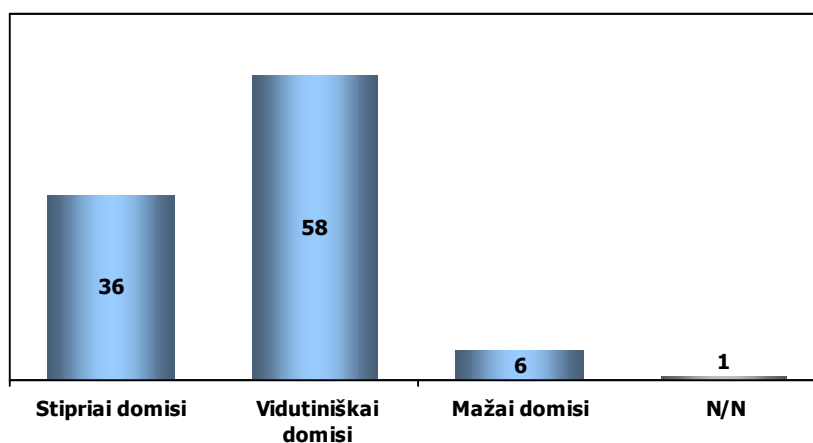
Galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklis – matuojamas dichotominėmis skalėmis, prašoma nurodyti, kokiomis patalpomis gali naudotis ne pamokų metu: sporto, aktų salėmis, stadionu, kabinetais.

3.2.6 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal galimybės naudotis mokyklos patalpomis po pamokų rodiklį (proc., N=172)

Didžioji dalis (69 proc.) apklaustų moksleivių turi galimybę po pamokų naudotis mokyklos stadionu. Daugiau negu pusei (52 proc.) respondentų po pamokų atvira sporto salė, 44 proc. – klasės / kabinetai. 16 proc. nurodė po pamokų galintys naudotis aktų sale (žr. 3.2.6 pav.).

Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręngti. Rodiklis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsima profesija. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi ir sąmoningą rengimąsi būsima profesijai. Kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domisi profesija ir sąmoningai ją renkasi (nuo 7 iki 14), vidutiniškai (nuo 15 iki 21) ir mažai (nuo 22 iki 28) domisi ir nesąmoningai renkasi profesiją.

3.2.7 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=172)

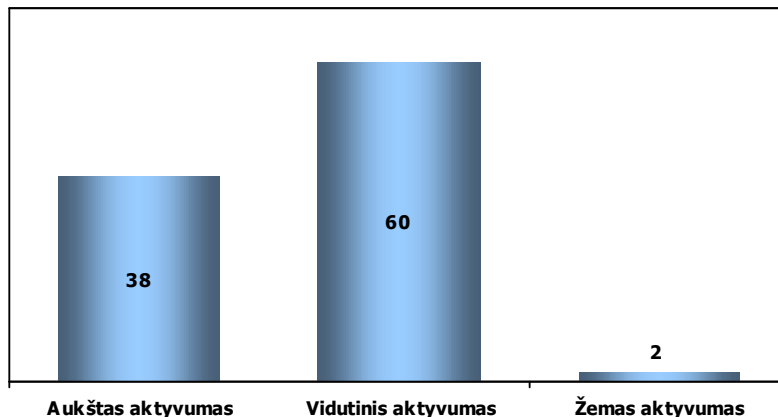
Vidutinė domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmė – 16,0; t. y. domėjimasis būsima profesija yra vidutiniškas.

58 proc. apklaustųjų išreiškė vidutinį susidomėjimą būsima profesija. 36 proc. respondentų būsima profesija labai domisi. 6 proc. moksleivių domėjimasis būsima profesija yra žemas (žr. 3.2.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp domėjimosi būsima profesija ir įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas mokykloje rodiklių (Spearmano $\rho=0,166$, $p=0,029$). Tai rodo, kad būsima profesija labiau besidomintys moksleiviai sėkmingiau susidoroja su problemomis mokykloje.

Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 32 iki 8: 32 reiškia žemą, o 8 reiškia aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo

aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 25 iki 32), vidutinis (nuo 17 iki 24) ir aukštas (nuo 8 iki 16) aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.2.8 paveikslas. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=172)

Vidutinė mokinių aktyvumo savivaldoje rodiklio reikšmė – 17,1. Tai rodo vidutinį aktyvumą mokyklos savivaldoje.

Daugiau nei pusė respondentų (60 proc.) patenka į vidutiniškai aktyvių mokyklos savivaldos dalyvių kategoriją. 38 proc. apklaustųjų būdingas aukštas aktyvumas, o 2 proc. – žemas (žr. 3.2.8 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio silpnos teigiamos koreliacijos su lankomumu (Spearmano $\rho=0,158$, $p=0,038$) ir domėjimosi būsima profesija (Spearmano $\rho=0,208$, $p=0,006$) rodikliais. Tai rodo, kad mokinių savivaldoje aktyvesni apklaustieji turi mažiau lankomumo problemų ir labiau domisi būsima profesija.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, Ignalinos rajono moksleiviai (14–18 m.) įvardija šias didžiausias problemas, susijusias su mokykla:

- ✓ **neprofesionalus mokytojų elgesys** („mokytojų nusistatymas prieš kitus, kad jei nepatinka mokinys, tai jam mažinamas pažymys“, „mokytojos labai piktos“)
- ✓ **nederamas mokinių elgesys, patyčios** („patyčios mokyklose“, „tyčiojimasis mokinių tarpe, nepagarba mokytojams“, „patyčios, šaipymasis, prasivardžiavimas necenzūriniais žodžiais“)
- ✓ **didelis mokymosi krūvis** („labai daug namų darbų, per daug pamokų per dieną“, „per daug mokymosi dalykų“)
- ✓ **pasyvus moksleivių elgesys** („trūksta mokinių aktyvumo organizuojant renginius“)
- ✓ **žalingi moksleivių įpročiai** („žalingi įpročiai“, „mokyklos teritorijoje rūkoma“)
- ✓ **mokymosi priemonių trūkumas** („mokyklinių knygų trūkumas“).

Vienas tyrime dalyvavęs moksleivis teigia, kad nemato jokių problemų savo mokykloje („viskas gerai mokykloj, nematau jokių problemų“).

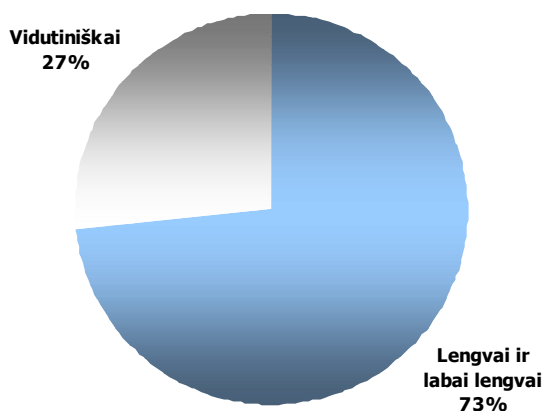
14–18 m. amžiaus jaunuoliai mano, jog situacija mokyklose pagerėtų:

- ✓ **sugriežtinus mokinių elgesio taisykles** („kažkaip bandyčiau įvesti bausmes tiems, kurie pažeidžia kitų mokinių teises“, „įvesčiau griežtesnes sankcijas, kurios būtų taikomos rūkantiems mokiniams“)
- ✓ **šalinant žalingus moksleivių įpročius** („skatinčiau mokyklas aktyviau agituoti prieš rūkymą“)
- ✓ **mažinant mokymosi krūvį** („liepčiau mokytojams uždavinėti mažiau namų darbų, pakeisčiau tvarkaraštį, kad per dieną būtų po penkias pamokas“)
- ✓ **auklėjant moksleivius betarpiško pokalbio pagalba** („kalbėčiau su mokiniais, padėčiau suprasti, kad taip daryti negalima“)
- ✓ **skatinant moksleivių aktyvumą piniginėmis premijomis** („įsteigčiau skatinančias premijas, kurias gautų iš kiekvieno rajono 3 aktyviausi visuomeninėje veikloje mokiniai“).

3.3. Studijos

Tyrimė dalyvavo 45 respondentai, studijuojantys aukštosiose mokyklose, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą studijomis, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas aukštojoje mokykloje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: lengvai ir labai lengvai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas aukštojoje mokykloje.

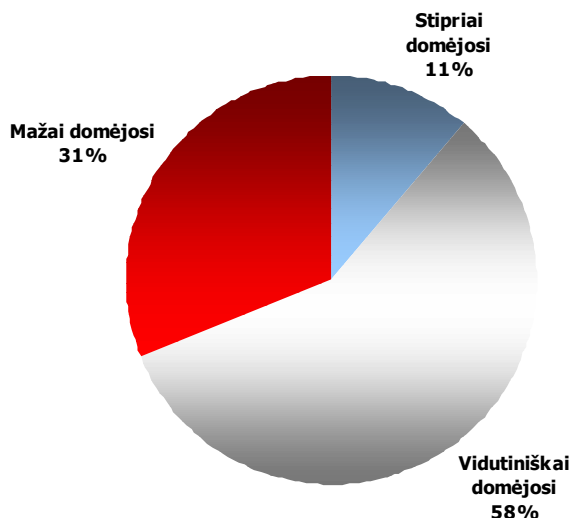
3.3.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=45)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,9; t. y. geri ir labai geri sugebėjimai įveikti kylančius sunkumus.

73 proc. tyrimo dalyvių geba lengvai ir labai lengvai kontroliuoti įvykius ir spręsti kylančias problemas. 27 proc. būdingi vidutiniai gebėjimai susidoroti su kylančiomis problemomis (žr. 3.3.1 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo neigiama studentų įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas studijose rodiklio koreliacija su fizinės savijautos rodikliu (Spearmano $\rho=-0,325$, $p=0,029$) ir silpna neigiama koreliacija su psichinės savijautos rodikliu (Spearmano $\rho=0,299$, $p=0,046$). Tai rodo, kad geriau fiziškai ir psichiškai besijaučiantys studentai sėkmingiau įveikia problemas studijose. Su problemomis studijose sėkmingiau susidoroja moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,045$).

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsimomis studijomis / studijų programomis ir veiksmus, leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti. Jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinas, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi būsimąja profesija ir sąmoningai ją rinkosi (nuo 19 iki 24), vidutiniškai (nuo 13 iki 18) ir mažai (nuo 6 iki 12) domėjosi būsimąja profesija ir nesąmoningai ją rinkosi.

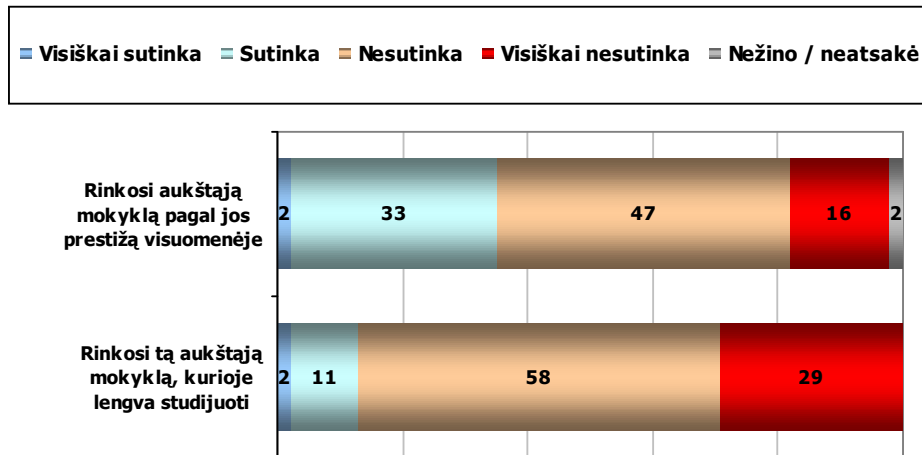
3.3.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklį (proc., N=45)

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio vidutinė reikšmė – 14,2. Ši reikšmė rodo vidutinį domėjimąsi būsimąja profesija.

Didžioji dalis (58 proc.) tyrime dalyvavusių studentų priklauso vidutiniškai besidominčiųjų būsimąja profesija kategorijai. 11 proc. išreiškė aktyvų domėjimąsi. 31 proc. pasižymi žemu sąmoningumu rinkdamiesi būsimas studijas ir universitetą (žr. 3.3.2 pav.).

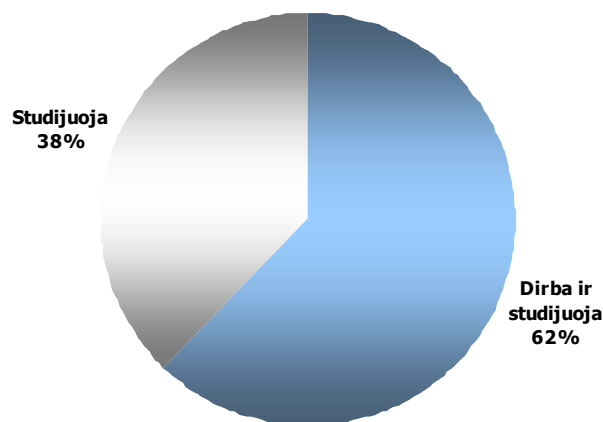
Aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvai – du motyvai: pasirinkimas tos aukštosios mokyklos, kurioje lengva studijuoti, ir pagal prestižą visuomenėje, vertinami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamos kiekvieną variantą pasirinkusiųjų procentinės dalys.

3.3.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus (proc., N=45)

Šiek tiek daugiau nei trečdalis (35 proc.) studijuojančių apklaustųjų aukštąją mokyklą rinkosi pagal jos prestižą visuomenėje, 63 proc. respondentų tai buvo nesvarbu. Aukštąją mokyklą, kurioje lengva studijuoti, rinkosi 13 proc. tyrimo dalyvių. 87 proc. neatsižvelgė, ar studijuoti bus lengva (žr. 3.3.3 pav.).

Dirbančių studentų rodiklis – matuojamas dichotomine skale. Skaičiuojama procentinė dirbančiųjų studentų dalis, lyginant su visų studijuojančių kiekiu.

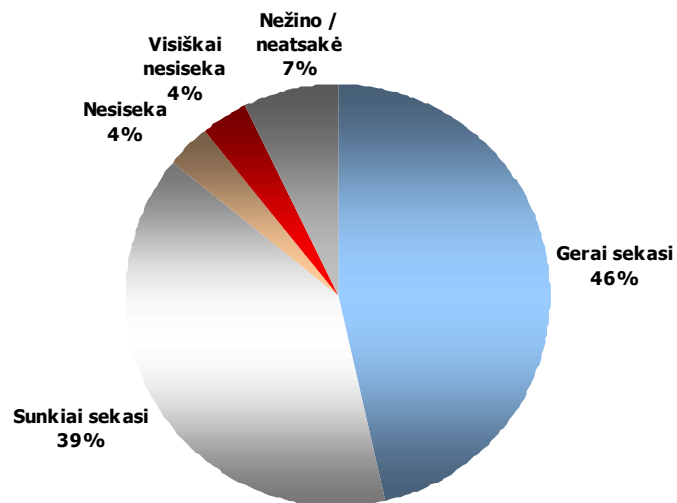

3.3.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį (proc., N=45)

Dauguma (62 proc.) apklaustų studentų dirba ir studijuoja, 38 proc. – tik studijuoja (žr. 3.3.4 pav.).

Dažniau dirba ir studijuoja nei vien studijuoja vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,004$).

Darbo ir studijų derinimas – tai rodiklis, parodantis tiriamųjų suvokimą apie tai, kaip jiems sekasi ar nesiseka derinti darbą ir studijas. Matuojamas rangine skale nuo „gerai sekasi“ iki „visiškai nesiseka“. Pateikiamas gautų atsakymų procentinis pasiskirstymas.

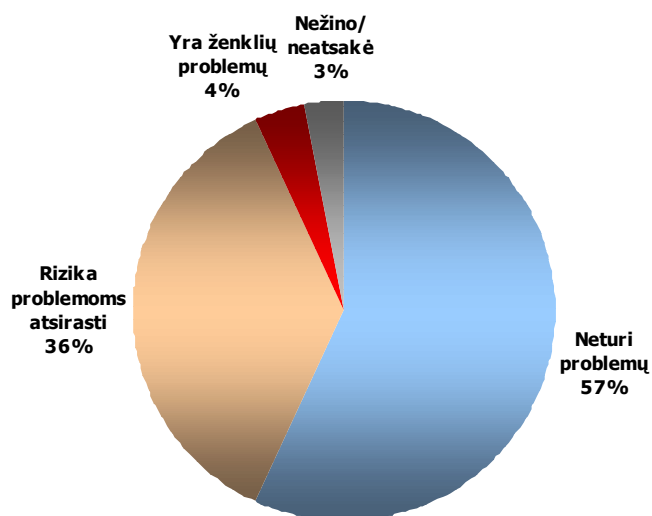

3.3.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimą (proc., N=28)

Beveik pusei (46 proc.) dirbančių studentų derinti studijas ir darbą sekasi gerai. 39 proc. – sunkiai, 4 proc. – nesiseka. Dar 4 proc. – visiškai nesiseka (žr. 3.3.5 pav.).

Darbą ir studijas geriau sekasi derinti moterims (Pearsono χ^2 testo $p=0,049$).

Darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie įvairias problemas, kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų, kylančių dėl darbo ir studijų derinimo, lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18: 6 reiškia, kad darbo ir studijų derinimo problemų nekyla, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: neturi problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 6 iki 10), yra rizika rimtoms darbo ir studijų derinimo problemoms susiformuoti (nuo 11 iki 14), turi ženklų problemų dėl darbo ir studijų derinimo (nuo 15 iki 18).

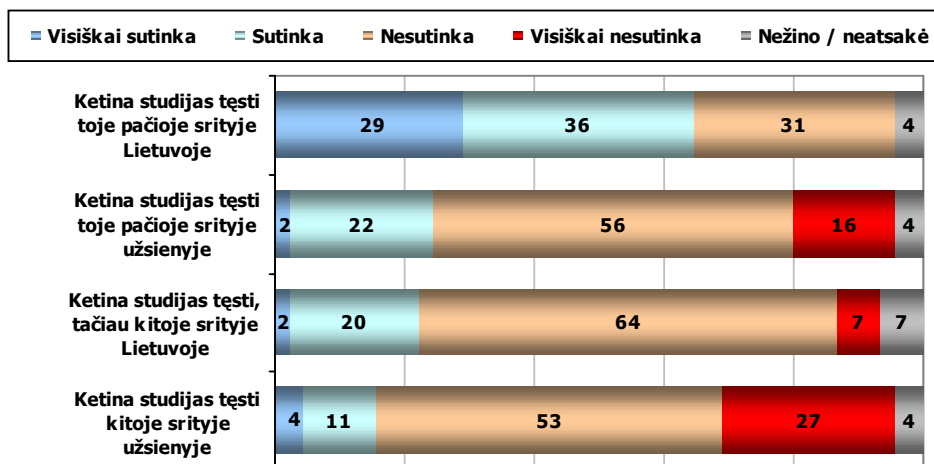

3.3.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygio rodiklį (proc., N=28)

Darbo ir studijų derinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 9,1. Ši reikšmė rodo, kad darbo ir studijų derinimo problemų nėra.

Dauguma (57 proc.) dirbančių ir studijuojančių apklaustųjų neturi darbo ir studijų derinimo problemų. 36 proc. priklauso rizikos grupei, o 4 proc. turi ženklių problemų (žr. 3.3.6 pav.).

Ketiniai tęsti studijas – keturi teiginiai, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Teiginiuose derinami du aspektai: ketinimai tęsti studijas toje pačioje ar kitoje srityje ir ketinimai tęsti studijas Lietuvoje ar užsienyje. Pateikiami procentiniai kiekvieną variantą pasirinkusiųjų kiekiai.

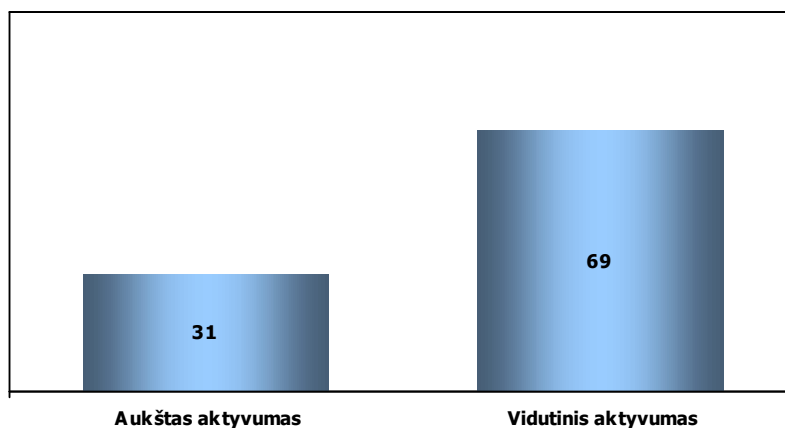

3.3.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimą tęsti studijas (proc., N=45)

Dauguma (65 proc.) studijuojančių apklaustųjų planuoja tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje, 24 proc. – užsienyje. Apie studijų tęsimą kitoje srityje Lietuvoje svarsto 22 proc., užsienyje – 15 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas studijose rodiklio bei ketinimo tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje (Spearmano $\rho=0,388$, $p=0,008$). Tai rodo, kad studentai, kuriems lengviau susidoroti su studijose kylančiomis problemomis, yra labiau linkę jas tęsti toje pačioje srityje Lietuvoje. Taip pat pastebėta stipri teigiama koreliacija tarp ketinimų tęsti studijas kitoje srityje Lietuvoje ir užsienyje (Spearmano $\rho=0,603$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad tie studentai, kurie planuoja tęsti studijas kitoje srityje, svarsto galimybę tai daryti tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Studijas tęsti kitoje srityje Lietuvoje dažniau planuoja kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,012$).

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 9 indikatoriais, atspindinčiais studentų aktyvumo aukštosios mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 36 iki 9: 36 reiškia žemą, o 9 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 28 iki 36), vidutinis (nuo 19 iki 27) ir aukštas (nuo 9 iki 18) aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.3.8 paveikslas. Studentų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=45)

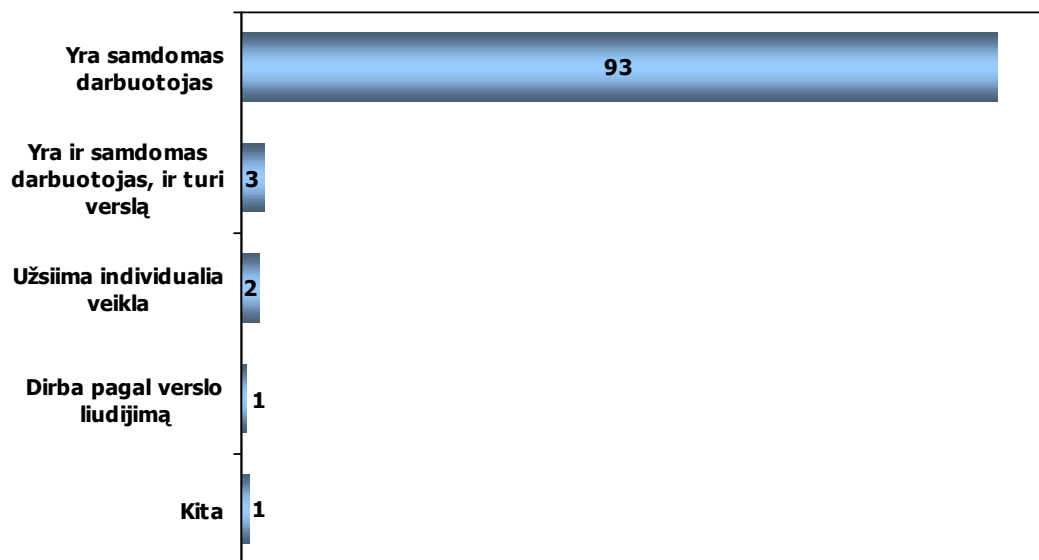
Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio vidutinė reikšmė – 20,2. Tai rodo vidutinį aktyvumo studentų savivaldoje lygį.

Dauguma (69 proc.) studijuojančių apklaustųjų patenka į vidutiniškai aktyvių studentų savivaldoje kategoriją. Į aukšto aktyvumo lygio grupę patenka 31 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.3.8 pav.).

3.4. Darbas

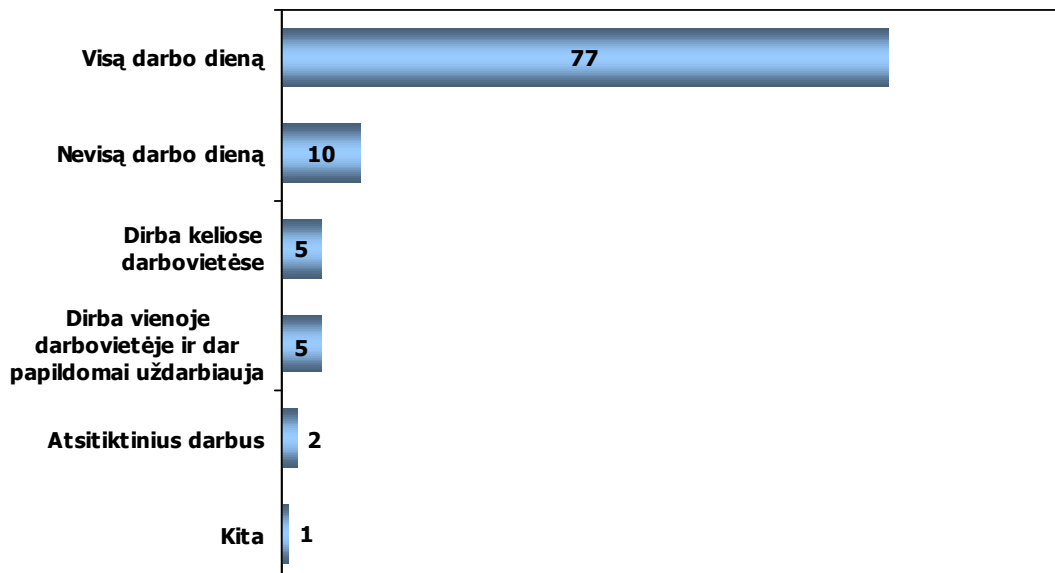
Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems. Siekiama išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį, ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, kodėl; kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimui įtaką dariusius veiksnius; darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją; ketinimus keisti darbą. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą. Siekiama išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimus, galimos emigracijos priežastis.

43,8 proc. tiriamųjų tyrimo metu dirbo: 35,5 proc. tik dirbo, 7,0 proc. dirbo ir studijavo ir 1,3 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 175 dirbantys respondentai. Vidutinis dirbančiųjų darbo stažas – 3,9 metų.

3.4.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=175)

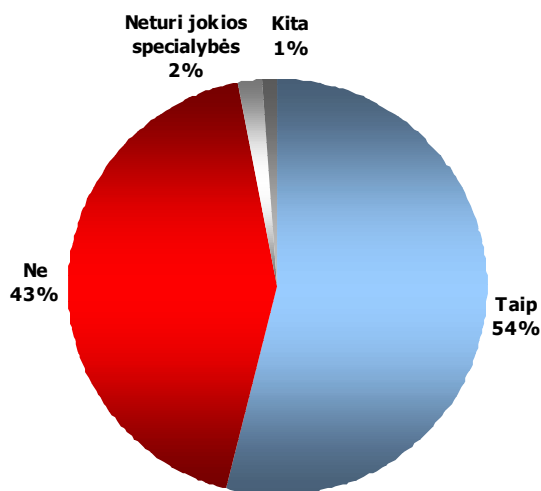
93 proc. apklaustų dirbančiųjų yra samdomi darbuotojai (žr. 3.4.1 pav.).

3.4.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo pobūdį (proc., N=175)

Dauguma (77 proc.) dirbančių apklaustųjų dirba visą, 10 proc. – nevisą darbo dieną (žr. 3.4.2 pav.).

Darbas pagal specialybę – tai rodiklis, parodantis kokia dalis dirbančiųjų dirba pagal studijuojamą arba baigtą studijų kryptį ar įgytą profesiją / specialybę. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

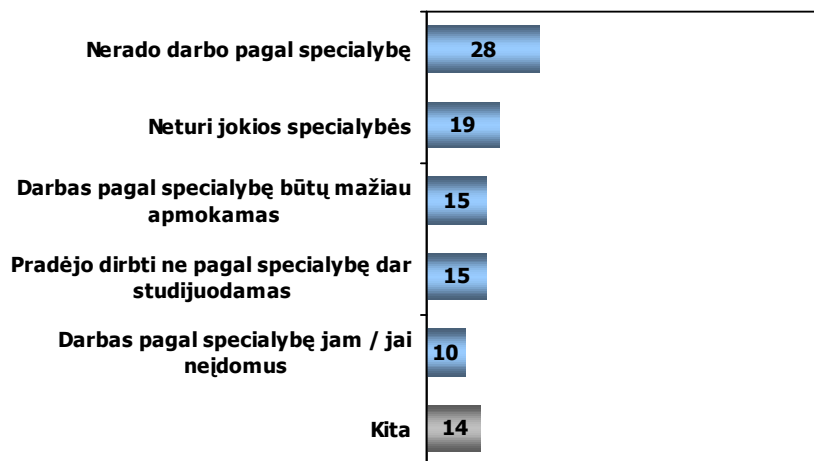

3.4.3 paveikslas. Dirba pagal specialybę (proc., N=175)

Pagal specialybę dirba 54 proc. dirbančių apklaustųjų. 43 proc. dirba ne pagal specialybę, o 2 proc. neturi jokios specialybės (žr. 3.4.3 pav.).

Dažniau pagal specialybę dirba aukštąjį universitetinį išsimokslinimą turintys apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

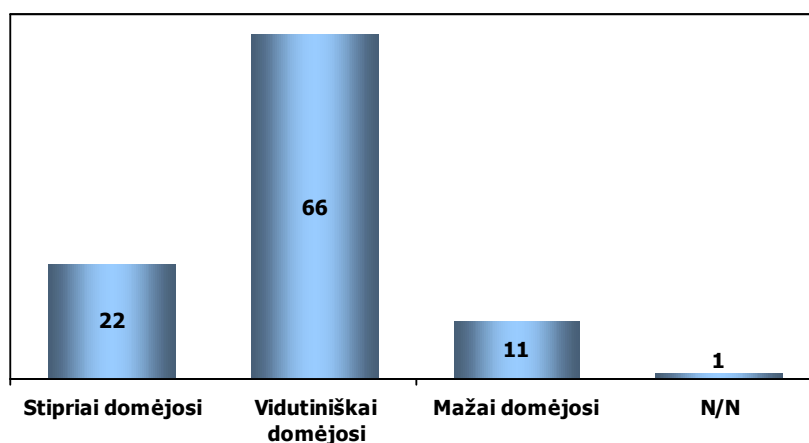
Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys – prašoma nurodyti, kodėl nedirbama pagal įgytą profesiją, pasirinkti leidžiama iš penkių įvardytų priežasčių, taip pat palikta galimybė nurodyti kitą priežastį. Pateikiamas atsakymų procentinis pasiskirstymas.

3.4.4 paveikslas. Darbo ne pagal įgytą profesiją priežastys (proc., N=81)

28 proc. dirbančiųjų ne pagal specialybę, darbo pagal specialybę neranda. 19 proc. neturi jokios specialybės, 15 proc. dar studijuodami pradėjo dirbti ne pagal specialybę. Dar 15 proc. darbą ne pagal specialybę pasirinko dėl didesnio darbo užmokesčio (žr. 3.4.4 pav.).

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus, leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti – jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24: 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai. Vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: stipriai domėjosi ir sąmoningai rinkosi (nuo 18 iki 24), vidutiniškai (nuo 12 iki 17) ir mažai (nuo 6 iki 11) domėjosi ir nesąmoningai rinkosi profesiją.

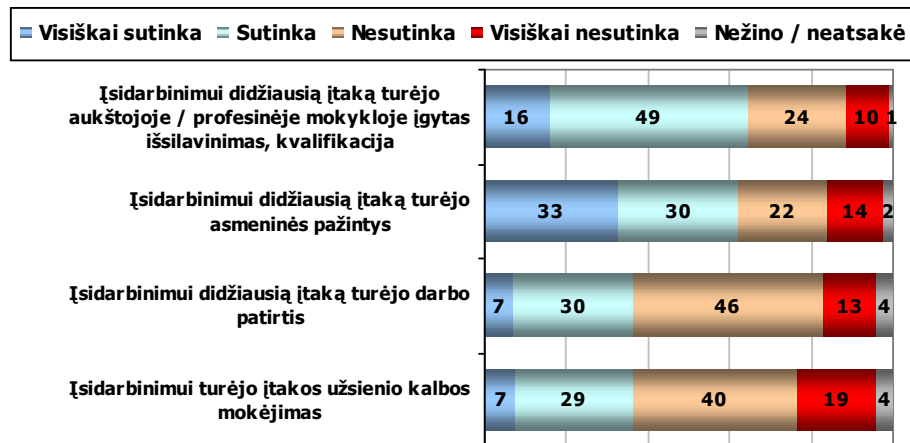
3.4.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklį (proc., N=175)

Sąmoningumo, renkantis profesiją, rodiklio vidutinė reikšmė – 14,9. Tai rodo vidutinį domėjimąsi ir vidutinį sąmoningumą, renkantis profesiją.

Du trečdaliai (66 proc.) dirbančiųjų apklaustųjų vidutiniškai domėjosi būsima profesija. 22 proc. – labai domėjosi. 11 proc. apklaustųjų mažai domėjosi būsima profesija ir ją nesąmoningai rinkosi (žr. 3.4.5 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos neigiamos sąmoningumo, renkantis profesiją, koreliacijos su pripažinimu, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho = -0,151$, $p = 0,047$) ir kad darbinantis buvo svarbiausia turėta darbo patirtis (Spearmano $\rho = -0,167$, $p = 0,027$). Tai rodo, kad tiems apklaustiesiems, kurie sąmoningiau rinkosi profesiją, būsimas darbdavys dažniau atsižvelgė į aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytą išsimokslinimą ir turėtą darbo patirtį. Būsimą profesiją sąmoningiau rinkosi kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p = 0,023$).

Įsidarbinimą lemiantys veiksniai – keturi teiginiai apie tiriamojo įsidarbinimą lėmusius veiksnius, vertinami keturių rangų skalėmis pagal tiriamojo sutikimo su teiginiu laipsnį nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Įvardinti šie įsidarbinimą lemiantys veiksniai: baigta profesinė ar aukštoji mokykla, asmeninės pažintys, ankstesnė darbo patirtis, užsienio kalbos žinios. Pateikiamas gautų atsakymų variantų procentinis pasiskirstymas.

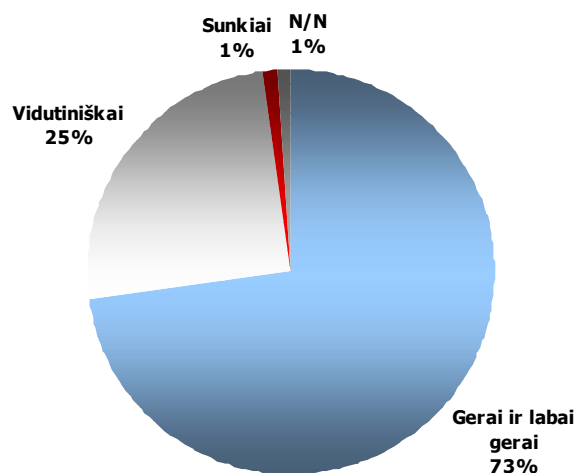
3.4.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įsidarbinimą lėmusius veiksnius (proc., N=175)

67 proc. respondentų mano, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas. 63 proc. dirbančių apklaustųjų linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinimui turėjo asmeninės pažintys. 37 proc. taip mano apie turėtą darbo patirtį. 36 proc. kaip svarbų veiksniį įsidarbinant paminėjo užsienio kalbos mokėjimą (žr. 3.4.6 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga pripažinimo, kad įsidarbinimui įtakos turėjo užsienio kalbos mokėjimas, vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,376$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tiems, kuriems įsidarbinimą lėmė įgytas išsimokslinimas, užsienio kalbos žinios taip pat buvo labai svarbios. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama darbo pagal specialybę koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje, profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,427$, $p<0,001$) ir silpna neigiama koreliacija su pripažinimu, kad darbinantis svarbiausia buvo asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=-0,233$, $p=0,002$). Tai rodo, kad tiems jaunuoliams, kurie dirba pagal specialybę, svarbiausia darbinantis buvo įgytas išsimokslinimas, o asmeninės pažintys rečiau turėjo įtakos.

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą darbo vietoje, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24: 24 reiškia žemą, o 8 – stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: gerai ir labai gerai geba spręsti problemas (nuo 8 iki 13), vidutiniškai (nuo 14 iki 19) ir sunkiai (nuo 20 iki 24) įveikia sunkumus ir sprendžia problemas darbe.

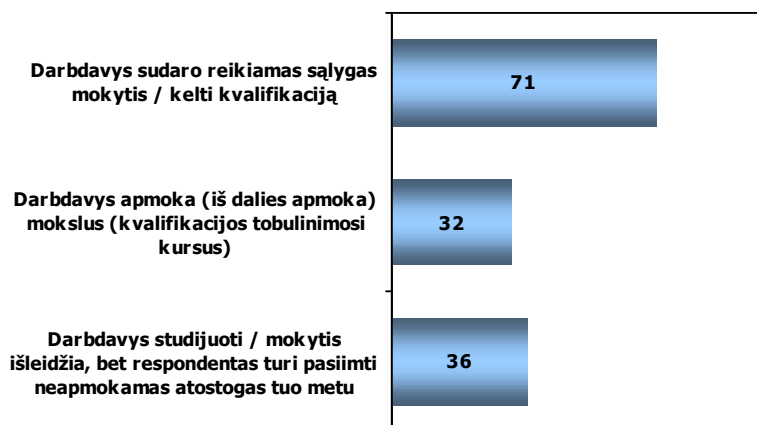
3.4.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc., N=175)

Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio vidutinė reikšmė yra 11,4. Tai rodo, kad su problemomis darbe susidorojama gerai.

Dauguma (73 proc.) dirbančių apklaustųjų su problemomis darbe susidoroja gerai ir labai gerai, 25 proc. vidutiniškai ir tik 1 proc. sunkiai (žr. 3.4.7 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklio koreliacija su pripažinimu, kad darbinantis svarbiausia buvo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsimokslinimas (Spearmano $\rho=0,247$, $p=0,001$) ir silpna neigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimą lėmė asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=-0,271$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad tie apklaustieji, kuriems darbinantis buvo svarbesnis turėtas išsimokslinimas, su problemomis darbe susidoroja sėkmingiau, o tiems, kuriems įsidarbinimą lėmė asmeninės pažintys, įveikti darbe kylančias problemas yra sunkiau. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama gebėjimo įveikti problemas darbe rodiklio koreliacija su ketinimu keisti darbo vietą (Spearmano $\rho=-0,194$, $p=0,010$). Tai yra, kad dirbantys jaunuoliai, kurie sėkmingiau susidoroja su darbe kylančiomis problemomis, yra mažiau linkę keisti darbo vietą. Problemas darbe geriau sekasi įveikti vyresniems (24–29 m.) apklaustiesiems (Pearsono χ^2 testo $p=0,013$).

Darbdavio sudaromos sąlygos mokytis / kelti kvalifikaciją – trys teiginiai apie darbdavių sudaromas sąlygas. Matuojama dichotomine skale. Pateikiamas procentinis pritariančiųjų kiekvienam teiginiui pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

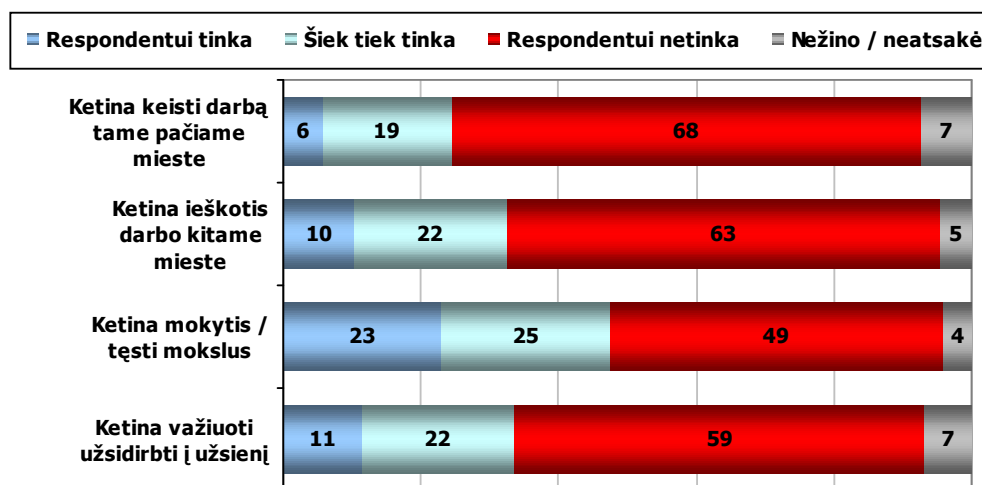

3.4.8 paveikslas. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=175)

Daugumai (71 proc.) dirbančių apklaustųjų darbdavys sudaro sąlygas mokyti / kelti kvalifikaciją. 32 proc. respondentų darbdavys apmoka ar iš dalies apmoka mokslus, kvalifikacijos kėlimo kursus. 36 proc. teigia, kad darbdavys studijuoti / mokyti išleidžia, bet tuo metu reikia pasiimti nemokamas atostogas (žr. 3.4.8 pav.).

Darbdaviai reikiamas sąlygas mokyti, kelti kvalifikaciją dažniau sudaro vyresniems (24–29 m.) apklaustiesiems (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$), jiems taip pat dažniau apmokami (bent iš dalies) mokslai (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$). Apmokėti (bent iš dalies) mokslus darbdaviai dažniau linkę miesto gyventojams (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$) ir aukštąjį universitetinį išsimokslinimą turintiems tyrimo dalyviams (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Ketiniai keisti darbą ir mokyti – keturi teiginiai apie ketinimus keisti darbą, migruoti į kitą miestą arba šalį, dirbti arba mokyti, kiekvienas vertinamas trijų rangų skale pagal teiginio tinkamumą tiriamajam. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

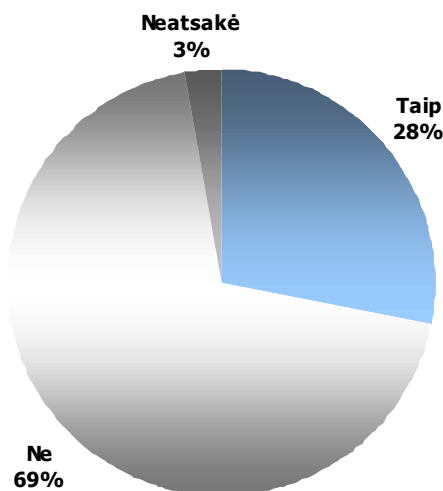

3.4.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=175)

Tęsti mokslus ketina 48 proc. apklaustųjų. Važiuoti į užsienį užsidirbti – 33 proc. apklaustųjų. Ieškotis darbo kitame mieste – 32 proc., o keisti darbą tame pačiame mieste – 25 proc. respondentų (žr. 3.4.9 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama darbo pagal specialybę koreliacija su ketinimu ieškotis darbo kitame mieste (Spearmano $\rho=-0,183$, $p=0,015$) ir vidutinio stiprumo neigiama koreliacija su ketinimu vykti į užsienį užsidirbti (Spearmano $\rho=-0,327$, $p<0,001$). Tai rodo, kad, dirbantieji ne pagal specialybę, yra labiau linkę ieškotis darbo kitame mieste ar vykti į užsienį užsidirbti. Be to pastebėtos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos ketinimo tęsti mokslus koreliacijos su pripažinimais, kad įsidarbinant buvo svarbiausia aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=0,162$, $p=0,032$) ar darbo patirtis (Spearmano $\rho=0,150$, $p=0,048$) ir silpna neigiama koreliacija su pripažinimu, kad darbinantis didžiausią įtaką turėjo asmeninės pažintys (Spearmano $\rho=-0,259$, $p=0,001$). Tai rodo, kad apklaustieji, kuriems darbinantis buvo svarbiausia turėtas išsimokslinimas ar darbo patirtis, dažniau ketina tęsti mokslus, o įsidarbinę „per pažintis“ tokią galimybę svarsto rečiau. Taip pat nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama ketinimo vykti į užsienį užsidirbti koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=-0,242$, $p=0,001$) ir silpna teigiama koreliacija su pripažinimu, kad įsidarbinimui buvo svarbus užsienio kalbos mokėjimas (Spearmano $\rho=0,183$, $p=0,006$). Tai yra, vykti į užsienį užsidirbti labiau linkę tie apklaustieji, kuriems darbinantis buvo svarbios užsienio kalbos žinios, o tie, kurių įsidarbinimą lėmė turimas išsimokslinimas, apie tokią galimybę svarsto rečiau.

Ketinimo keisti darbo vietą rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – planuoja ar neplanuoja keisti darbą. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

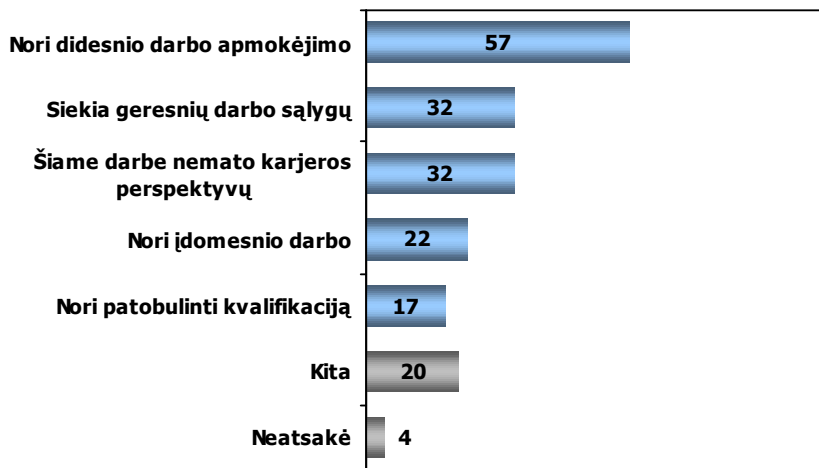

3.4.10 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal ketinimus keisti darbą (proc., N=175)

Dauguma (69 proc.) dirbančiųjų apklaustųjų darbo vietos keisti neketina. Darbo vietą keisti planuoja 28 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.4.10 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna neigiama ketinimo keisti darbo vietą koreliacija su darbu pagal specialybę (Spearmano $\rho=-0,225$, $p=0,003$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie dirba pagal specialybę, rečiau ketina keisti darbo vietą. Taip pat pastebėta statistiškai reikšminga silpna neigiama koreliacija tarp ketinimo keisti darbo vietą ir pripažinimo, kad įsidarbinimą lėmė aukštojoje / profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas (Spearmano $\rho=-0,175$, $p=0,020$). Tai reiškia, kad tie apklaustieji, kuriems įsidarbinimą lėmė turėtas išsimokslinimas, yra mažiau linkę keisti darbo vietą. Be to nustatyta statistiškai reikšminga planavimo keisti darbą stipri teigiama koreliacija su ketinimu keisti darbą kitame mieste (Spearmano $\rho=0,533$, $p<0,001$), vidutinio stiprumo koreliacija su ketinimu keisti darbą tame pačiame mieste (Spearmano $\rho=0,385$, $p<0,001$) ir silpna teigiama koreliacija su ketinimu vykti į užsienį užsidirbti (Spearmano $\rho=0,276$, $p<0,001$). Tai yra, ketinantys keisti darbą dažniausiai svarsto galimybę jo ieškoti kitame mieste, kiek rečiau – ieškoti darbo tame pačiame mieste ir dar rečiau – vykti į užsienį užsidirbti. Keisti darbo vietą labiau linkę jaunesni (19–23 m.) dirbantieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

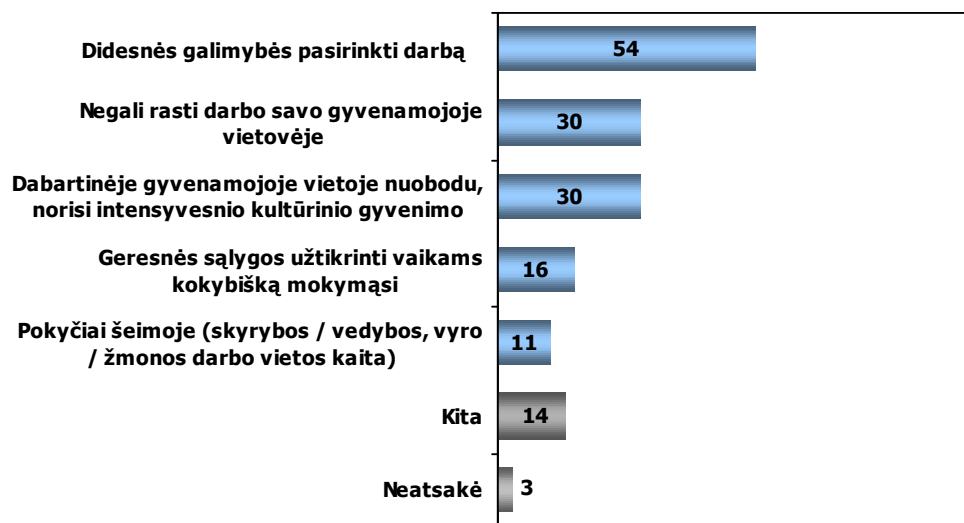
Ketinimo keisti darbo vietą priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama įvardinti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.11 paveikslas. Ketinimo keisti darbo vietą priežastys (proc., N=54)

Dažniausiai (57 proc.) darbo vietą norima keisti siekiant didesnio darbo apmokėjimo. 32 proc. dabartiniame darbe nemato karjeros perspektyvų / ketina siekti geresnių darbo sąlygų. 22 proc. ieško įdomesnio darbo. 17 proc. žada tobulinti kvalifikaciją (žr. 3.4.11 pav.).

Darbo paieškos kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys – pateiktos šešios priežastys, leidžiama įrašyti savo priežastį. Galima pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.12 paveikslas. Darbo paieškų kitame mieste (migracijos į kitą miestą) priežastys (proc., N=37)

Dažniausiai (54 proc.) ieškoties darbo kitame mieste planuojama dėl didesnių galimybių pasirinkti darbą. 30 proc. siekia intensyvesnio kultūrinio gyvenimo arba tiesiog negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje. 16 proc. ieškotų geresnių sąlygų užtikrinti vaikams kokybišką mokymąsi (žr. 3.4.12 pav.).

Kokybinio tyrimo metu apklausti jaunuoliai (14–29 m.) Ignalinos rajono patrauklumą vertina nevienareikšmiškai. Maždaug pusė apklaustųjų teigia, kad rajonas yra patrauklus ir tai grindžia:

- ✓ **gražia gamta** („gana patrauklus dėl gamtinių sąlygų tiek žiemą, tiek vasarą“, „patrauklus gamtiniu aspektu“, „mūsų rajonas patrauklus savo gamta“)
- ✓ **patogiu susisiekimu rajono ribose** („patogus susisiekimas“)
- ✓ **pramogomis vasaros sezonu** („vasarą būna daug pramogų, būna tikrai ką veikti“)
- ✓ **renginių įvairove** („čia vyksta įvairūs renginiai“)
- ✓ **įstaigomis / institucijomis, užtikrinančiomis miesto patrauklumą** („yra kultūros namai, bendruomenė, mokykla“).

Nepatrauklumą lemiantys veiksniai:

- ✓ **nedarbas, menkos galimybės įsidarbinti** („mažai patrauklus, dėl didelės bedarbystės“, „menkos įsidarbinimo galimybės“, „bedarbystė – pagrindinė nepatrauklumo priežastis“, „mažai darbo“)
- ✓ **mažas pramogų pasirinkimas šaltuoju metų laiku** („vasarą manau taip, bet kitu metų laiku tikrai ne, nes čia nėra ką veikti“, „nėra jaunimui vietų kur jie galėtų rinktis, bendrauti, veikti, ypač žiemą“)
- ✓ **mažas pramogų pasirinkimas kaimo vietovėse** („čia trūksta daugelio dalykų, ypač kaimuose“)
- ✓ **maži atlyginimai** („maži atlyginimai“).

Kokybinio tyrimo dalyviai (14–18 m.) taip pat teigė, kad Ignalinos rajone labiausiai trūksta:

- ✓ **kultūrinės veiklos** („įvairios trūksta veiklos, bet labiausiai kultūrinės“, „kultūrinės veiklos trūksta“)
- ✓ **pramoginių renginių** („diskotekų“, „žaidimų“)

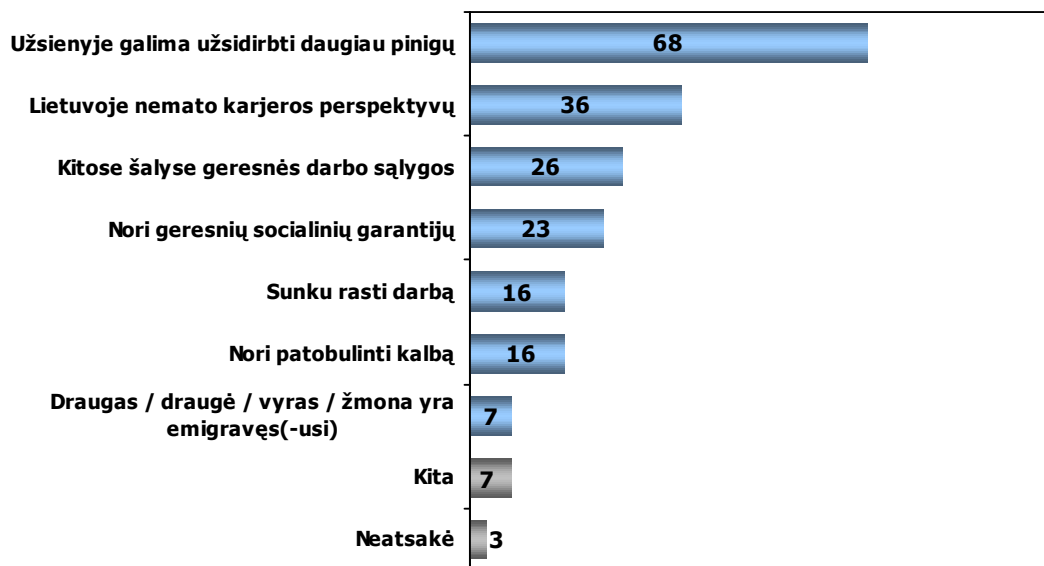
- ✓ **sportinių užsiėmimų** („futbolo, fizinės veiklos“)
- ✓ **į jaunimą orientuotos veiklos** („bet kokios veiklos reikėtų, nėra žmonių, kurie dirbtų su jaunimu, nėra jaunimui ką veikti“).

Didžioji dauguma vyresnių tyrimo dalyvių (19–29 m.) patikino, kad Ignalinos rajone **veiklos ir užsiėmimų netrūksta, bet dažnai pačiam jaunimui stinga iniciatyvos ir noro** („veiklos netrūksta, dažniausiai trūksta noro veikti. Ignalinoje būna nemažai seminarų, paskaitų, užsiėmimų įvairaus amžiaus žmonėms. Kaimuose veikia kaimo bendruomenės, seklyčios, bibliotekos, gal tik jų darbuotojai būna apkaute, reikėtų juos pajudinti“, „manau, kad veiklos Ignalinoje jaunimui užtenka“).

Teigusieji priešingai (19–29 m.), pasigenda:

- ✓ **užsiėmimų orientuotų į vyresnį jaunimą** („sporto, šokių užsiėmimų, būrelių ne moksleiviams“, „trūksta laisvalaikio praleidimo formų, pramogų“)
- ✓ **darbo** („darbo“, „labiausiai darbo trūksta“).

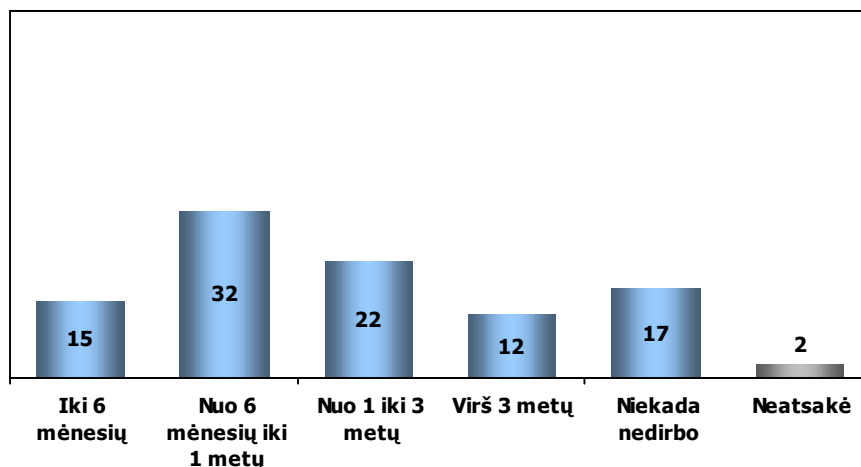
Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys – pateikta dešimt priežasčių, leidžiama įrašyti savo priežastį. Prašoma pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje.

3.4.13 paveikslas. Darbo paieškos užsienyje (migracijos į užsienį) priežastys (proc., N=31)

Dažniausiai (68 proc.) darbo užsienyje planuojama ieškoti dėl galimybės užsidirbti daugiau pinigų. 36 proc. apklaustųjų Lietuvoje nemato karjeros perspektyvų. 26 proc. mano, kad kitose šalyse jų laukia geresnės darbo sąlygos, 23 proc. – socialinės garantijos (žr. 3.4.13 pav.).

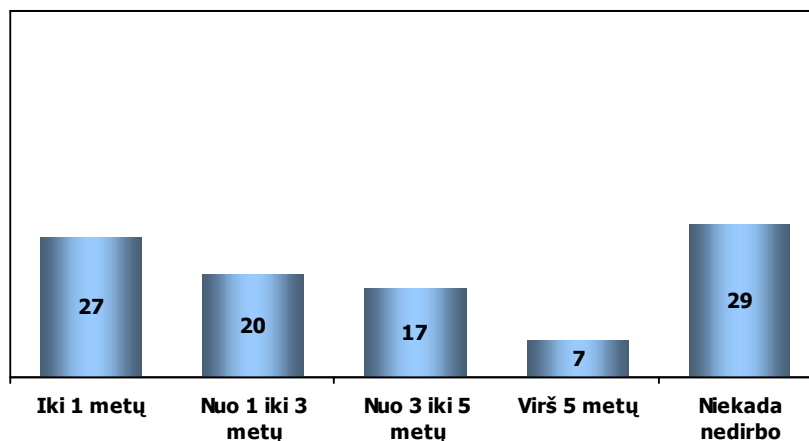
Paskutinio nedarbo trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų nedarbo trukmės skale, nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 3 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.14 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal paskutinio nedarbo trukmės rodiklį (proc., N=41)

15 proc. nedirbančių apklaustųjų darbo neturi mažiau nei 6 mėn. 32 proc. nedirba nuo 6 mėnesių iki 1 metų, 22 proc. – nuo 1 iki 3 metų, 12 proc. – virš 3 metų, 17 proc. respondentų niekada nedirbo (žr. 3.4.14 pav.).

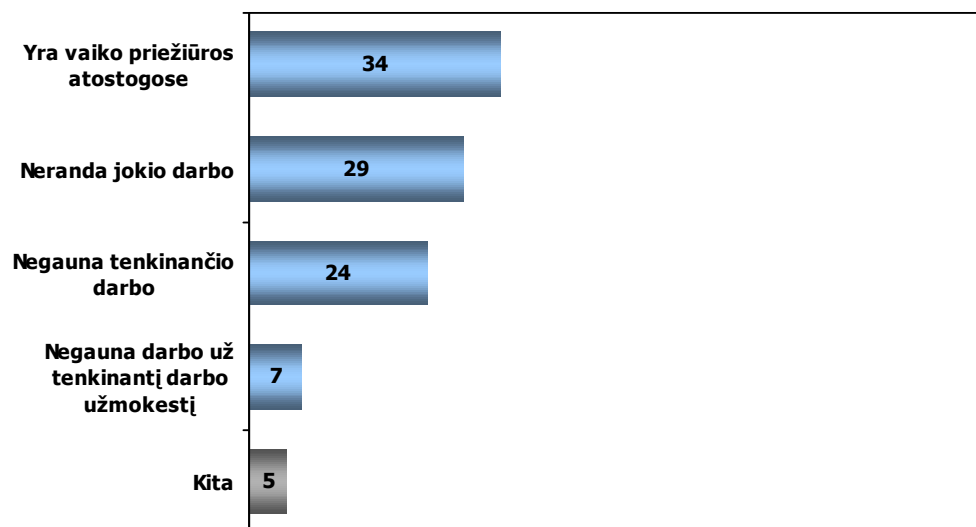
Darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklis – matuojamas 5 rangų darbo trukmės skale nuo „niekada nedirbau“ iki „virš 5 metų“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.15 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo paskutinėje darbovietėje trukmės rodiklį (proc., N=41)

27 proc. nedirbančių apklaustųjų paskutinėje darbovietėje dirbo iki 1 metų, 20 proc. – nuo 1 iki 3 metų, 17 proc. – ilgiau nei 3 metus (žr. 3.4.15 pav.).

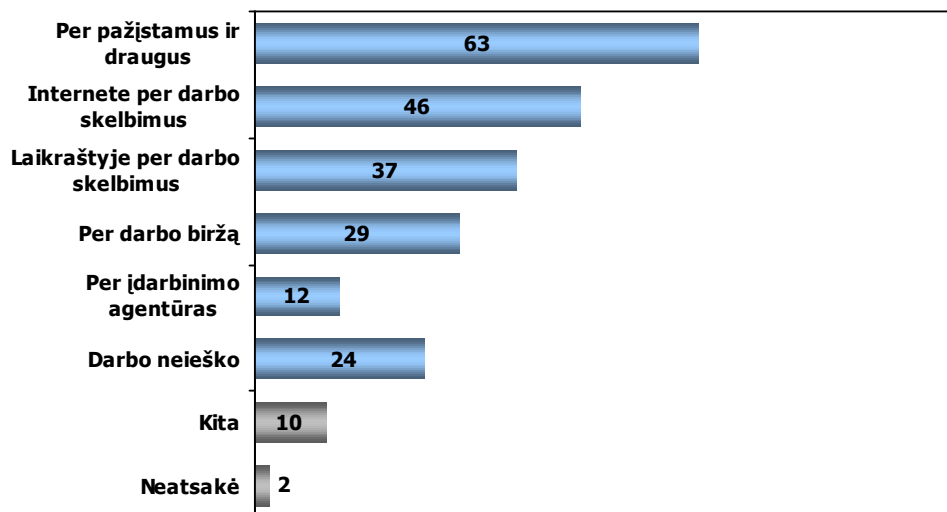
Nedarbo priežastys – pateiktos penkios priežastys, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.16 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nedarbo priežastis (proc., N=41)

34 proc. nedirbančių apklaustųjų šiuo metu yra vaiko priežiūros atostogose. 29 proc. neranda jokio darbo. 24 proc. tiriamųjų nedirba, nes negauna tenkinančio darbo užmokesčio (žr. 3.4.16 pav.).

Darbo paieškos būdai – pateikti septyni darbo paieškos būdai, leidžiama pasirinkti visus tinkančius atsakymus. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

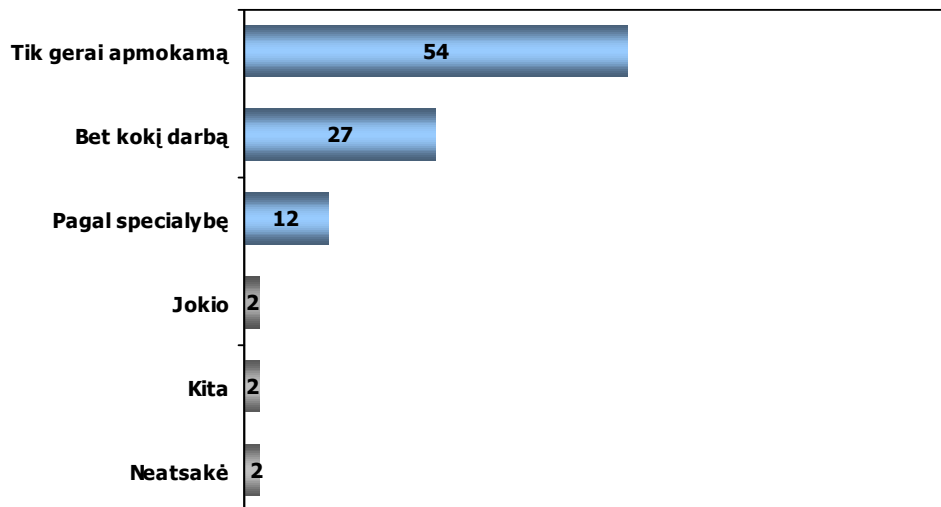

3.4.17 paveikslas. Darbo paieškos būdai (proc., N=41)

Dauguma nedirbančiųjų apklaustųjų darbo ieškosi per pažįstamus ir draugus (63 proc.). Darbo skelbimus internete paminėjo 46 proc., skelbimus laikraštyje – 37 proc. tiriamųjų. Dar 29 proc. darbo ieškosi per darbo biržą (žr. 3.4.17 pav.).

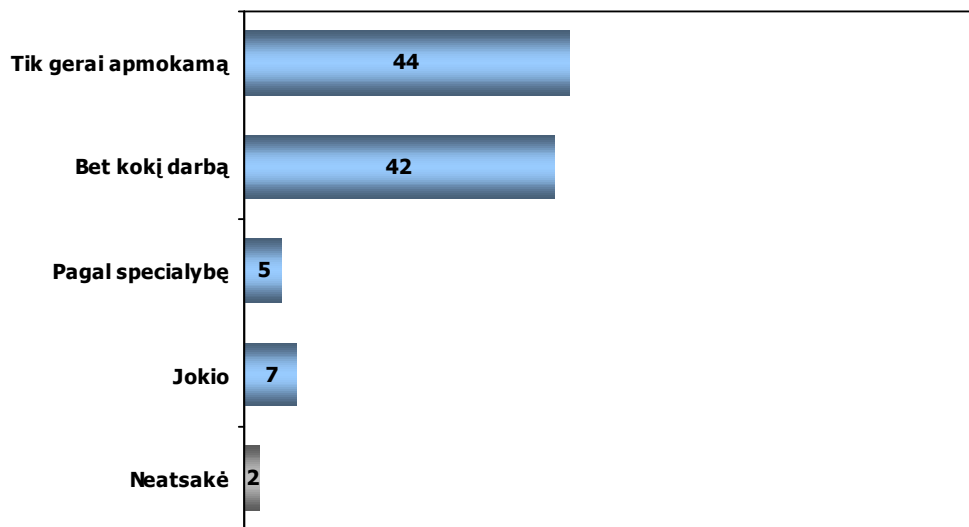
Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

3.4.18 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=41)

Dauguma (54 proc.) nedirbančių respondentų Lietuvoje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą. Bet koks darbas tenkintų 27 proc. apklaustųjų. 12 proc. sutiktų dirbti tik darbą pagal specialybę (žr. 3.4.18 pav.).

Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai – pateikti keturi galimi pageidaujamo darbo požymiai, leidžiama pasirinkti vieną. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas nedirbančiųjų ir nesimokančiųjų grupėje.

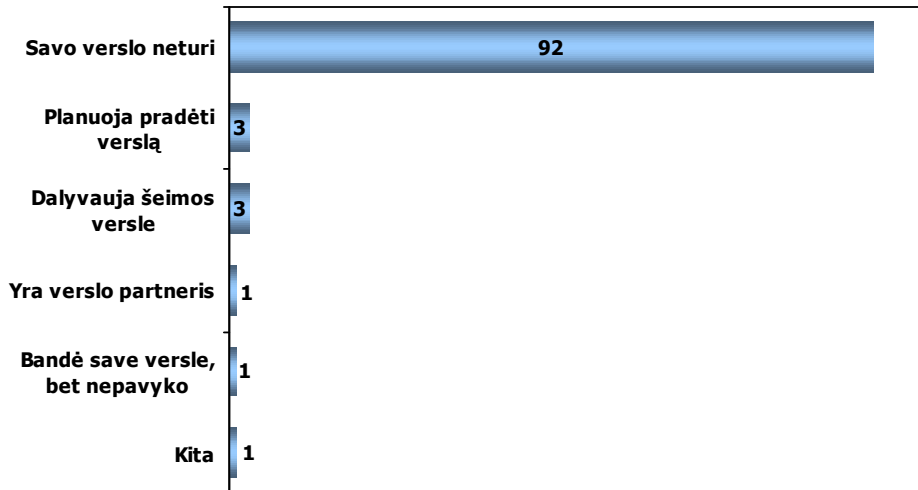

3.4.19 paveikslas. Darbo, kurį sutiktų dirbti užsienyje šiuo metu nedirbantys ir nesimokantys, požymiai (proc., N=18)

44 proc. nedirbančių apklaustųjų užsienyje sutiktų dirbti tik gerai apmokamą darbą, 42 proc. – bet kokį darbą (žr. 3.4.19 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp darbo, kurį apklaustieji sutiktų dirbti Lietuvoje, ir to, kokį sutiktų dirbti užsienyje (Spearmano $\rho=0,383$, $p=0,013$). Tai rodo, kad nedirbantys ir nesimokantys apklaustieji sutiktų dirbti panašaus pobūdžio darbą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

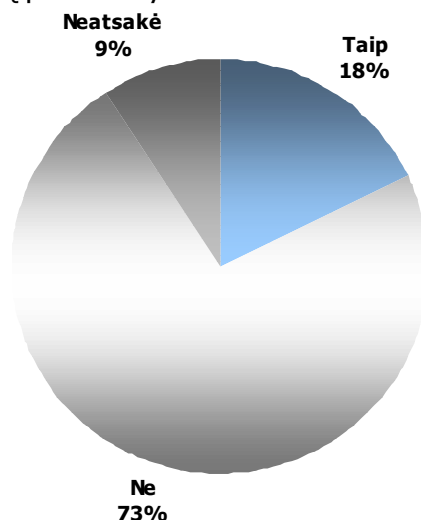
Verslumo rodiklis – matuojamas klausimu apie nuosavo verslo turėjimą, dalyvavimą šeimos versle ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.20 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal verslumo rodiklį (proc., N=400)

Dauguma (92 proc.) apklaustųjų savo verslo neturi. Jį pradėti planuoja 3 proc. respondentų. 4 proc. yra verslo partneriai ar dalyvauja šeimos versle (žr. 3.4.20 pav.).

Susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu – susipažinęs arba nesusipažinęs. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

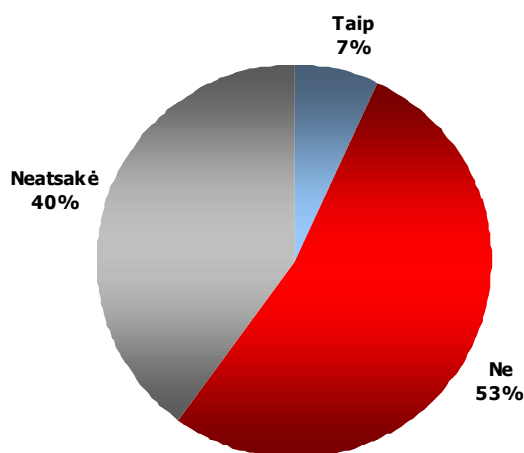

3.4.21 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje rodiklį (proc., N=400)

Dauguma (73 proc.) apklaustųjų nėra susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje. 18 proc. – susipažinę (žr. 3.4.21 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje ir savo verslo turėjimo (Spearmano $\rho=0,167$, $p=0,001$). Tai rodo, kad turintys savo verslą ar jame dalyvaujantys yra dažniau susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje.

Nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklis – matuojamas dichotominiu klausimu. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.4.22 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal nuomonės apie tai, ar Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą, rodiklį (proc., N=400)

Daugiau nei pusė (53 proc.) apklaustųjų mano, kad Lietuvoje nėra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti verslą. 7 proc. teigimu, tokios sąlygos sudarytos (žr. 3.4.22 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo teigiama koreliacija tarp šio rodiklio ir susipažinimo su jaunimo verslumo skatinimo programa (Spearmano $\rho=0,337$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad, susipažinusieji su jaunimo verslumo skatinimo programa, geriau vertina galimybes jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą Lietuvoje. Taip pat nustatyta, kad jauniausieji (14–18 m.) tyrimo dalyviai dažniau mano, jog Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (Pearsono χ^2 testo $p=0,037$).

Kokybiniame tyrime dalyvavusių 19–29 metų amžiaus jaunuolių buvo klausama, kokias pagrindines problemas, susijusias su darbu, jie regi Ignalinos rajone. Pagrindinėmis jie įvardijo:

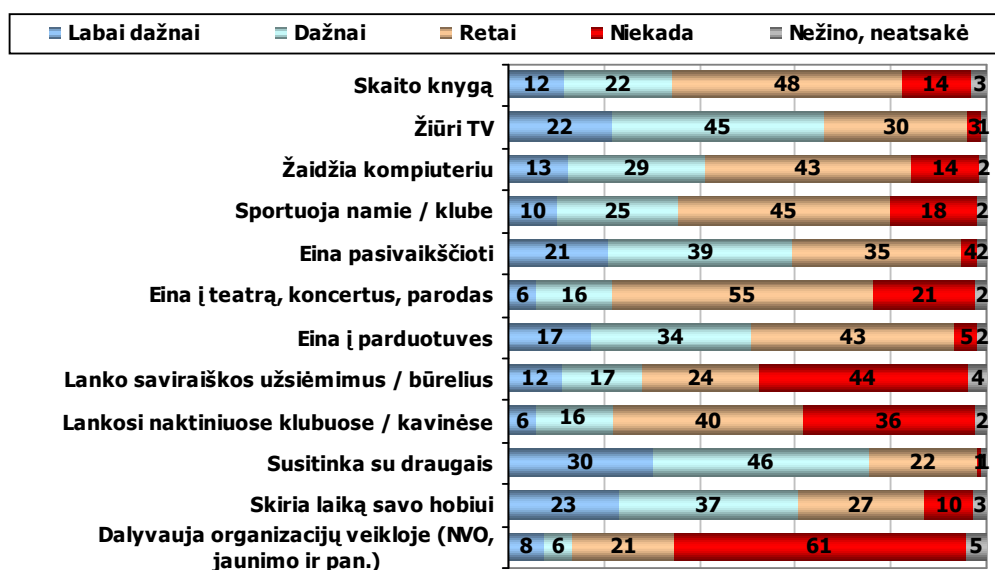
- ✓ **mažą darbo vietų pasiūlą** („trūksta darbo vietų tiek kvalifikuotam specialistui, tiek paprastam darbuotojui“, „mažai darbo vietų“, „menka darbo vietų pasiūla“)
- ✓ **nedidelę darbo rinką, neperspektyvias rajono įmones** („įmonės mažos ir perspektyvų labai nedaug“, „maža rinka savo verslui kurti“, „nedidelė pramonė rajone, vyrauja fizinis darbas“)

- ✓ **sunkumus įsidarbinti neturint pažinčių** („nejmanoma rast darbo neturint pažinčių“, „nėra darbo, norit įsidarbint reikia visur turėti pažįstamų“, „sunku prasimušti be pažinčių ir užnugario“)
- ✓ **senamadiškas pažiūras darbovietėse** („naujovių nepriėmimas. Daug kur užsilikęs „tarybinis“ personalas. Sunkiai bendradarbiaujama, dažnai žiūrima tik savo kiemo“)
- ✓ **prastas darbo sąlygas** („ne itin geros darbo sąlygos“)
- ✓ **mažus darbo užmokesčius** („maži atlyginimai“).
Apklaustųjų manymu, situacija darbo sferoje pasikeistų:
- ✓ **skleidžiant daugiau informacijos apie įsidarbinimo galimybes** („sisteminičiau ir nuolat teikčiau informaciją apie įsidarbinimo galimybes“)
- ✓ **skatinant jaunimą ieškotis praktikos, o darbdavius – priimti jaunimą praktikai** („praktika savo įmonėje, skatinti atlikti praktiką vietos įmonėse“)
- ✓ **vedant dialogą su žmonėmis, aiškinantis juos neraminančias problemas** („kalbėčiau su žmonėmis, ir spręstume problemas visi kartu“)
- ✓ **kuriant daugiau darbo vietų** („įsteigčiau daugiau darbo vietų“).

3.5. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip jį leidžia, ar yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas, liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

Laisvalaikio leidimo būdai – pateikiama 12 laisvalaikio leidimo būdų, vertinamų 4 rangų skalėje nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

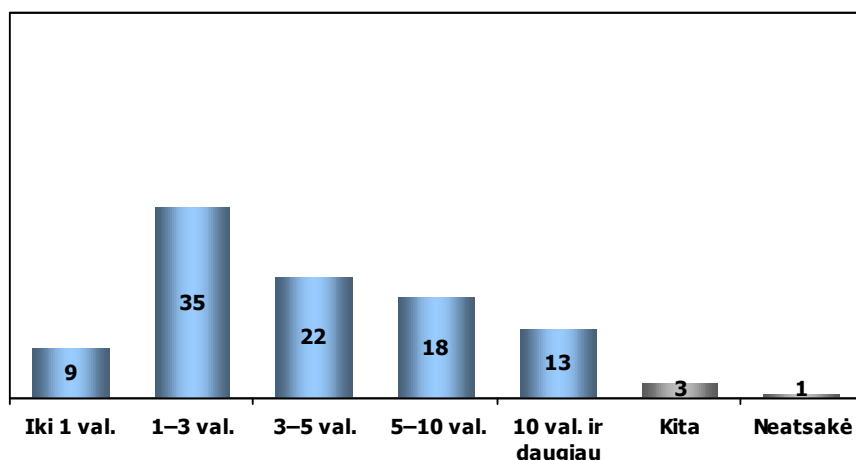
3.5.1 paveikslas. Laisvalaikio leidimo būdai (proc., N=400)

Populiariausi laisvalaikio leidimo būdai: susitikti su draugais (76 proc.), žiūrėti TV (67 proc.), skirti laiką savo hobiui (60 proc.), eiti pasivaikščioti (60 proc.) ir į parduotuves (51 proc.). Rečiausiai dalyvaujama organizacijų veikloje (14 proc.), einama į teatrą,

koncertus, parodas (22 proc.), lankomasi naktiniuose klubuose / kavinėse (22 proc.) (žr. 3.5.1 pav.).

Moterys laisvalaikiu dažniau skaito knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankosi teatre, koncertuose, parodose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$), parduotuvėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,004$), lanko saviraiškos užsiėmimus, būrelius (Pearsono χ^2 testo $p = 0,038$). Vyrai dažniau sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p = 0,016$). Jauniausi tyrimo dalyviai dažniau žaidžia kompiuteriu (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), sportuoja (Pearsono χ^2 testo $p = 0,020$), eina pasivaikščioti (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankosi parduotuvėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,011$), naktiniuose klubuose, kavinėse (Pearsono χ^2 testo $p = 0,019$), lanko saviraiškos užsiėmimus (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), susitinka su draugais (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), skiria laiką savo hobiams (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), dalyvauja organizacijų veikloje (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Laisvalaikiui skiriamo laiko rodiklis – matuojamas vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamu laiku 5 rangų skale: iki 1, nuo 1 iki 3, nuo 3 iki 5, nuo 5 iki 10, 10 ir daugiau valandų. Pateikiamas procentinis vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiriamo laiko pasiskirstymas.

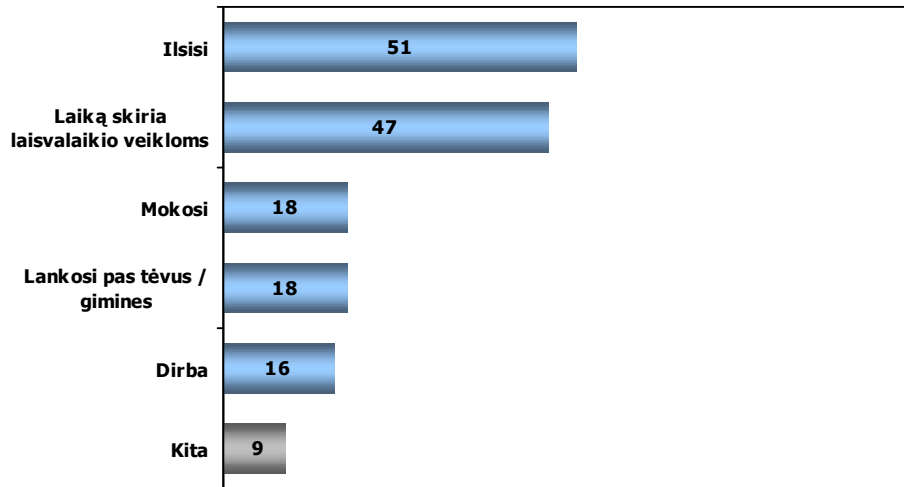

3.5.2 paveikslas. Laikas, skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc., N=400)

44 proc. apklaustųjų laisvalaikiui skiria iki 3 val. per savaitę. 22 proc. – 3–5 val. 18 proc. – 5–10 val. Dar 13 proc. – 10 val. ir daugiau (žr. 3.5.2 pav.).

Daugiausiai (10 val. ir daugiau) laisvalaikiui dažniau skiria jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p = 0,003$).

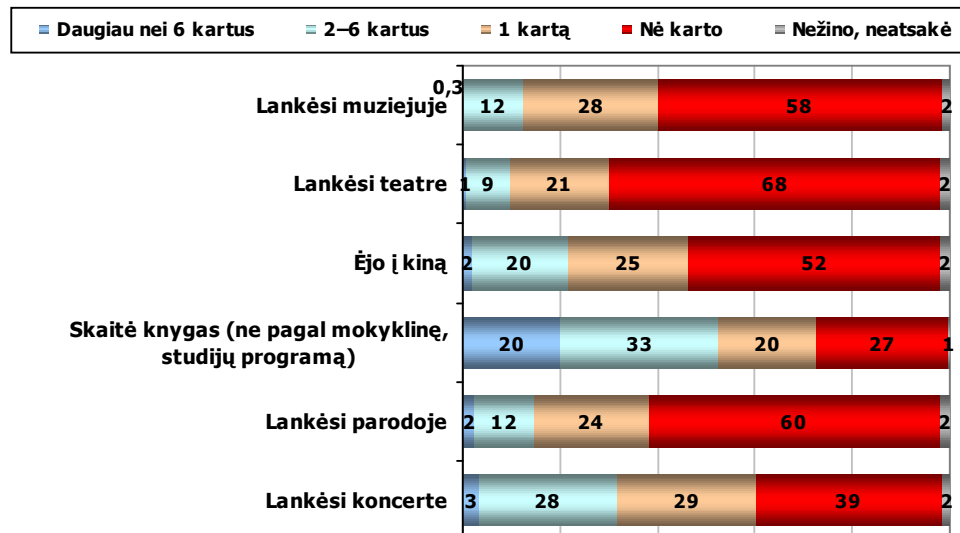
Savaitgalių leidimo būdų rodiklis – prašoma pažymėti, ką dažniausiai veikia savaitgaliais, nurodant du atsakymus iš pateiktų 5 su galimybe nurodyti kitą atsakymą. Pateikiamas procentinis atsakymo variantų pasiskirstymas.

3.5.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savaitgalių leidimo būdų rodiklį (proc., N=400)

Dažniausi savaitgalių leidimo būdai – poilsis (51 proc.) ir laiko skyrimas laisvalaikio veikloms (47 proc.) (žr. 3.5.3 pav.).

Kultūrinių renginių lankymo rodiklis – lankymosi kultūriniuose renginiuose: muziejuose, teatruose, kino teatruose, parodose, koncertuose ir knygų skaitymo per paskutinius 6 mėnesius dažnumas. Dažnumas matuojamas rangine skale, kurios galimi variantai: „daugiau nei 6 kartus“, „2–6 kartus“, „1 kartą“, „nė karto“. Pateikiamas procentinis pasiskirstymas pagal skirtingų kultūrinių renginių lankymo dažnumą.

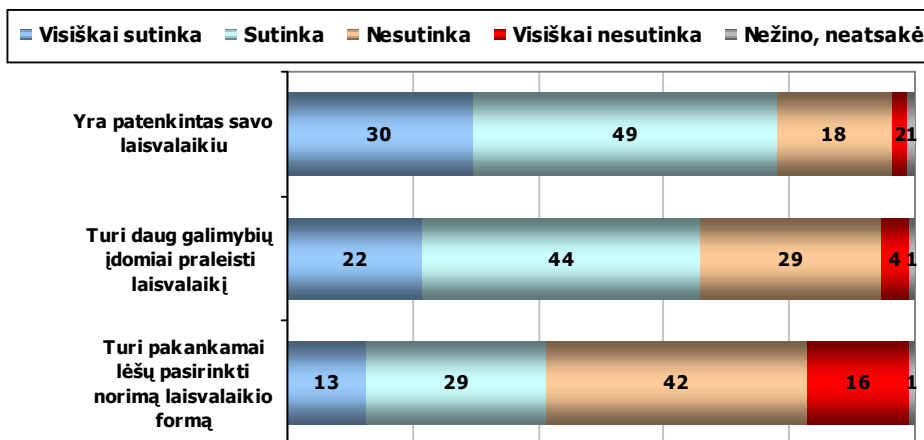
3.5.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kultūrinių renginių lankymo rodiklį (proc., N=400)

Per paskutinius 6 mėnesius bent kartą knygą skaitė 73 proc. apklaustųjų. Koncerte lankėsi 60 proc., o kine – 47 proc. respondentų (žr. 3.5.4 pav.).

Per paskutinius 6 mėnesius moterys dažniau skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$), lankėsi parodose (Pearsono χ^2 testo $p = 0,009$). Jauniausi (14–18 m.) apklaustieji Ignalinos rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimas, 2012

dažniau ėjo į kiną (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$), lankėsi koncertuose (Pearsono χ^2 testo $p=0,003$), skaitė knygas (Pearsono χ^2 testo $p=0,006$). Vyriausi (24–29 m.) apklaustieji dažniau lankėsi teatre (Pearsono χ^2 testo $p=0,004$).

Pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo ir turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodikliai – tai subjektyvūs rodikliai, matuojami 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiami procentiniai atsakymų pasiskirstymai.

3.5.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo laisvalaikiu, galimybių įdomiai leisti laisvalaikį vertinimo, turimų lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą vertinimo rodiklius (proc., N=400)

Savo laisvalaikiu patenkinti 79 proc. apklaustųjų. Daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį turi 66 proc. respondentų, o pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą – 42 proc. tyrimo dalyvių (žr. 3.5.5 pav.).

Pastebėtos stiprios teigiamos koreliacijos tarp 3.5.5 pav. pavaizduotų rodiklių:

- Yra patenkinti savo laisvalaikiu ir turi daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį (Spearmano $\rho=0,658$, $p<0,001$)
- Yra patenkinti savo laisvalaikiu ir turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,513$, $p<0,001$)
- Turi daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio praleidimo formą (Spearmano $\rho=0,511$, $p<0,001$).

Tai reiškia, kad kuo respondentai turi daugiau galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio leidimo formą, tuo jie yra labiau patenkinti savo laisvalaikiu. Savo laisvalaikiu dažniau patenkinti vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$), jauniausieji tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir miestų gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$). Daug galimybių įdomiai praleisti laisvalaikį dažniau turi jauniausi (14–18 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$), kaip ir pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, Ignalinos rajono savivaldybės jaunimas negali efektyviau išnaudoti savo laisvalaikio dėl:

- ✓ **didelio mokymosi krūvio** („reikia daug mokytis, nelieka laiko laisvalaikiui“, „dažnai trūksta laiko, nes daug laiko tenka skirti mokslams“, „labai daug namų darbų užduoda, kartais dėl to net į treniruotes nespėju“)
- ✓ **finansinių sunkumų** („trūksta pinigų norimam laisvalaikiui praleisti“)
- ✓ **atstumo** („gyvenu ne tame kaime kur yra mokykla“)

Bemaž pusė 14–18 m. amžiaus tiriamųjų pripažino, kad **laisvalaikį jie išnaudoja efektyviai** ir problemų šioje srityje jiems nekyla („savo laisvalaikį aš išnaudoju efektyviai“, „savo laisvalaikį aš išnaudoju gerai, lankau būrelius, turiu draugų nemažai, su jais taip pat leidžiu laiką smagiai“, „galiu išnaudoti laisvalaikį“).

19–29 m. amžiaus apklaustieji nurodo:

- ✓ **asmeninio suinteresuotumo stoką** („kartais pritrūksta asmeninio intereso ar noro“)
- ✓ **finansinius sunkumus** („mažai pinigų pramogoms“, „turiu mažai lėšų laisvalaikiui“, „finansiniai aspektai“)
- ✓ **sunkumus, derinant šeimos poreikius** („derinimas su šeima, ne visada tai, kas tinka man, tinka vaikams“, „dėl vaikų priežiūros“)
- ✓ **laisvalaikio leidimo vietų stoką** („todėl, kad nėra nieko, nėra kur leist laisvą laiką“, „be važinėjimo dviračiu, ar krepšinio žaidimo daugiau nėra ką veikt“).

Vienas tyrimo dalyvis nurodė, kad jam sunku deramai praleisti laisvalaikį, nes daug laiko tenka skirti darbo paieškoms („dėl darbo ieškojimo“).

Vis dėlto du apklaustieji patikino, kad **neturi sunkumų efektyviai išnaudoti laisvalaikį** („savo laisvalaikį išnaudoju efektyviai“, „jokių problemų nekyla“).

Kokybinio tyrimo metu jaunuolių taip pat buvo prašoma įvardinti, kaip būtų galima šalinti priežastis, kurios neleidžia efektyviai išnaudoti laisvalaikį. 14–29 m. amžiaus jaunuoliai siūlo **sudominti jaunimą** („reikia juos kažkaip sudominti“).

Atskirai 14–18 metų amžiaus jaunuoliai taip pat siūlo:

- ✓ **mažinti mokymosi krūvį** („turėti mažiau namų darbų“, „kad neuždavinėtų tiek daug namų darbų“)
  - ✓ **sudaryti sąlygas jaunuoliams užsidirbti** („jei būtų sudarytos sąlygos jaunimui užsidirbti patiems, manau, būtų gerai“).
- Vyresniųjų grupė (19–29 m.) mano, kad efektyvesnį laisvalaikį užtikrintų:
- ✓ **gerai apmokamų darbo vietų pasiūla** („sukurti daugiau paklausių darbo vietų“, „gauti darbą“, „reikia užsidirbti pinigų kažkaip, tada galima daryti ką tik nori“)
  - ✓ **laisvalaikio leidimo vietų plėtra** („gal reikėtų daugiau sporto užsiėmimų, gatvių šokių užsiėmimų, patalpų jaunimui rinktis vakarais“)
  - ✓ **psichologinis savęs ugdymas** („psichologiškai dirbti su savimi“)
  - ✓ **vietų, tinkamų leisti laiką su šeima, plėtra** („laisvalaikis su šeima komplikotas, galimybė dalyvauti kartu ir vaikui, galimybė, kad jį kas prižiūrėtų, pagelbėtų“).

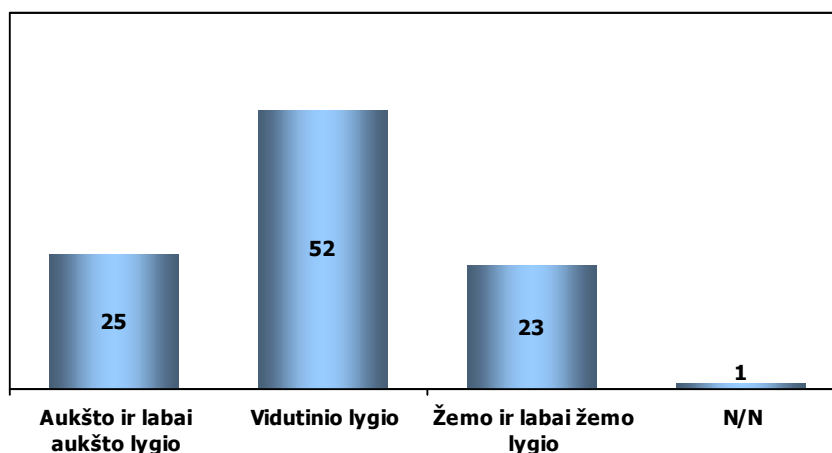
3.6. Draugai

Šia klausimų grupe siekiama išsiaiškinti, kokia yra jaunimo santykių su draugais kokybė, koks artimų draugų skaičius, ar lengva susirasti naujų draugų ir ar jaučia socialinį palaikymą.

Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės

suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama šiais draugystės požymiais: pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalba suteikimas, atvirumas. Kiekvienam tiriamajam indikatorių rangų reikšmės sumuojamos ir gaunamas suminis santykių su draugais kokybės rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 5 iki 10), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 16 iki 20) stiprumo / tvirtumo, palaikymo santykiuose su draugais.

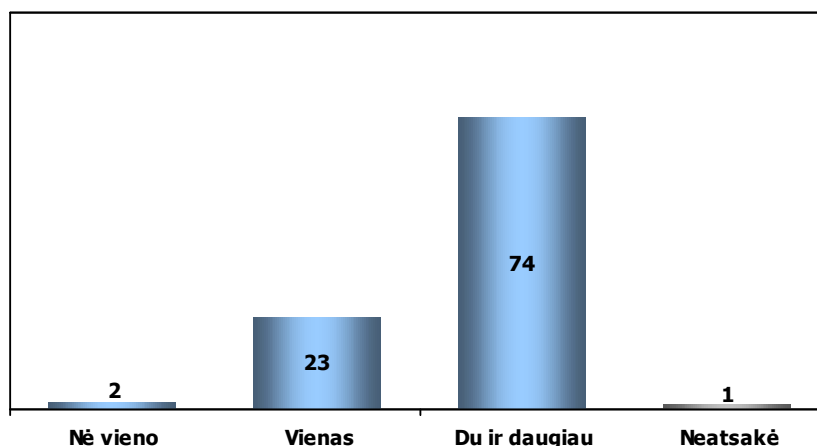

3.6.1 paveikslas. Santykių su draugais kokybės rodiklis (proc., N=400)

Santykių su draugais kokybės rodiklio vidutinė reikšmė – 13,3. Tai rodo vidutinį santykių su draugais kokybės lygį.

52 proc. apklaustųjų turi vidutinio stiprumo / tvirtumo palaikymo santykius su draugais. 25 proc. respondentų turi aukšto ir labai aukšto, o 23 proc. tyrimo dalyvių – žemo ir labai žemo lygio palaikymo santykius su draugais (žr. 3.6.1 pav.).

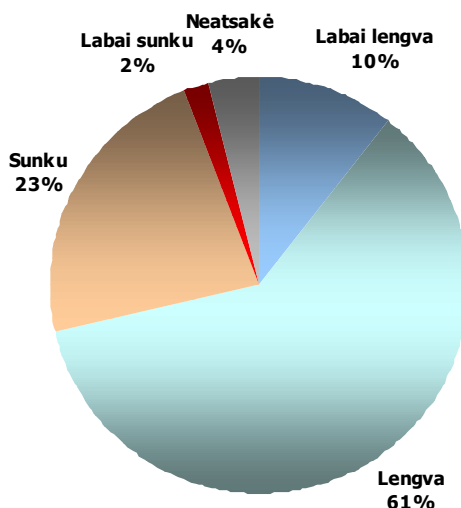
Artimų draugų skaičius – tai rodiklis, atspindintis socialinių santykių platumą. Jo nepakanka nusakyti visai santykių visumai, tačiau draugus mes renkames, jie nėra duoti gimstant, kaip, pavyzdžiui, šeimos nariai, giminaičiai, todėl santykiai su draugais gali būti artimesni, glaudesni, intensyvesni ir netgi svarbesni. Taip pat šis rodiklis tam tikra prasme atspindi gebėjimą užmegzti ir palaikyti draugiškus artimus santykius bent su vienu ar keliais žmonėmis. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

3.6.2 paveikslas. Artimų draugų skaičius (proc., N=400)

Dauguma (74 proc.) apklaustųjų turi du ir daugiau artimų draugų. Vieną artimą draugą turi 23 proc., o nė vieno – 2 proc. respondentų (žr. 3.6.2 pav.).

Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas – tai dar vienas rodiklis, parodantis tiriamojo suvokimą, kaip jam sekasi užmegzti naujas draugystes, naujus draugiškus santykius. Matuojamas keturių rangų skale, nuo „labai lengva“ iki „labai sunku“. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas.

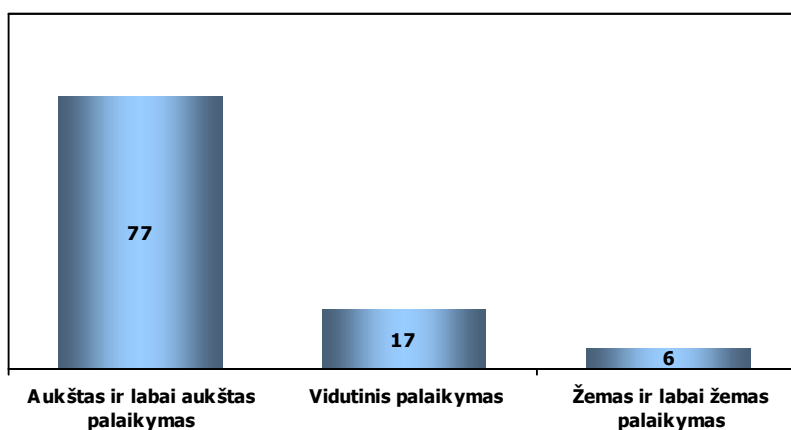
3.6.3 paveikslas. Naujų draugysčių užmezgimo lengvumas (proc., N=400)

Daugumai (61 proc.) apklaustųjų naujas draugystes užmegzti lengva. Dar 10 proc. – labai lengva. Naujas draugystes užmegzti sunku 23 proc. respondentų. 2 proc. – labai sunku (žr. 3.6.3 pav.).

Nustatyta silpna neigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp naujų draugysčių užmezgimo lengvumo ir artimų draugų skaičiaus (Spearmano $\rho = -0,202$, $p < 0,001$). Tai reiškia, kad daugiau artimų draugų turintiems lengviau užmegzti naujas draugystes.

Lengvai ir labai lengvai naujas draugystes dažniau mezga jauniausi (14–18 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojantis, ar tiriamieji apskritai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo – nesvarbu, iš kokių žmonių, svarbu, kad susilaukia. Rodiklis matuojamas 7 dichotominiais indikatoriais, įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus. Kiekvienam tiriamajam skaičiuojami indikatoriai, kuriems pasirinktas atsakymo variantas „taip“. Gaunamas rodiklis, kuris kinta nuo 0 iki 7: 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 – stiprų socialinį palaikymą ir paramą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: sulaukia labai žemo ir žemo (nuo 0 iki 3), vidutinio (nuo 4 iki 5) ir aukšto ar labai aukšto (nuo 6 iki 7) socialinio palaikymo.

3.6.4 paveikslas. Socialinio palaikymo rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė socialinio palaikymo reikšmė yra 6,1. Tai rodo, kad susilaukiama aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo.

Dauguma apklaustųjų (77 proc.) susilaukia aukšto ir labai aukšto socialinio palaikymo, 17 proc. – vidutinio, ir tik 6 proc. – žemo ir labai žemo lygio socialinio palaikymo (žr. 3.6.4 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp socialinio palaikymo ir santykių su draugiais kokybės rodiklių (Spearmano $\rho = 0,134$, $p = 0,007$). Tai reiškia, kad stipresnį socialinį palaikymą jaučia geresniais santykiais su draugais pasižymintys tyrimo dalyviai.

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 m. amžiaus jaunuoliams draugus turėti būtina dėl:

- ✓ **poreikio bendrauti** („kad galėtum išsipasakoti“, „jei nebūtų draugų <...> neturėtume su kuo pabendrauti, pakalbėti“, „jie yra būtini, kad galėtum pasikalbėti su tavo amžiaus žmogumi“, „draugai yra būtini dėl bendravimo“, „gyvas bendravimas praturtina mūsų gyvenimą“)
- ✓ **galimybės gauti pagalbą** („jie reikalingi, kartais, sunkiais gyvenimo atvejais, draugai, būdami šalia, gali išgelbėti tau gyvybę“, „galimybės kreiptis į juos pagalbos“, „jie padeda kai yra sunku“, „kada sunku, bėdos – geri draugai visada padės“)
- ✓ **geros psichologinės savijautos, palaikymo** („draugai yra reikalingi, nes jie vieninteliai gali suprasti tave ir paguosti kai reikia“)

- ✓ **laisvalaikio leidimo kartu** („kad galėtum leist laisvalaikį kartu“, „vienam yra nuobodu“, „jei nebūtų draugų, neturėtume ką veikti“, „reikalingi laisvalaikiui praleisti kartu“)
- ✓ **poreikio dalintis patirtimi, požiūriais** („draugai visada yra reikalingi. Ir kai gerai, ir kai blogai su jais reikia dalintis“)
- ✓ **saugumo jausmo** („draugai yra būtini, su jais gali jaustis saugus“).

Vienas 14-18 metų amžiaus jaunuolis teigė, jog reikia turėti tik kelis draugus, kas užtikrintų esminių poreikių užtikrinimą („reikalingas tik mažas draugų ratas, kad reikalui esant galėtum su jais smagiai praleisti laiką, pasikalbėti“).

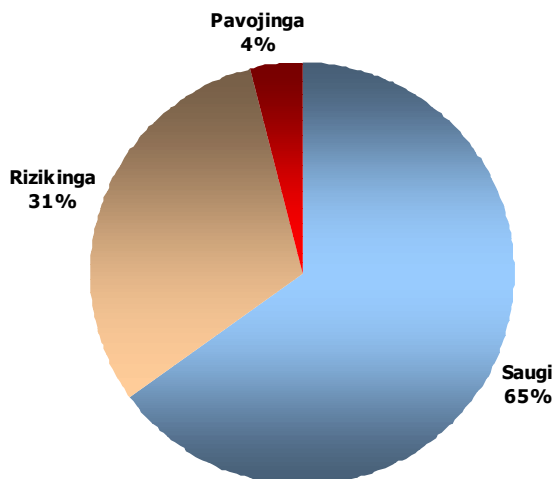
19–29 m. amžiaus jaunuoliai būtinybę turėti draugus dar grindžia:

- ✓ **prigimtiniais žmogaus poreikiais šalia turėti artimą žmogų** („draugai būtini visais gyvenimo tarpsniais ir visais laikais. Žmogiškas ryšys, bendravimas yra būtinas kiekvienos asmenybės formavimuisi, neegoistišku jausmų ir veiksmų santykis palaiko visuomenėje dvasinę terpę“, „bendravimas yra esminis žmogaus poreikis po fiziologinių ir saugumo poreikių“, „jie tarsi emociniai vaistai <...> žmonėms reikia ir nuoširdaus bendravimo“, „būtina turėti ne „feisbukinį“ draugą, žmogui reikia žmogaus“, „draugai yra prigimtinis žmogaus poreikis“)
- ✓ **galimybe gauti asmeninės naudos pasinaudojus pažintimis** („draugai būtini vien dėl pažinčių, tai leidžia gerinti savo gyvenimo sąlygas“).

3.7. Kaimynystė

Šios srities rodikliai aprėpia kaimynystės saugumą ir pasitenkinimą ja.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai, apie tai, kaip tiriamieji suvokia / žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą arba atspindi jos nesaugumą. Skaičiuojami visi atsakymai „ne“, gaunamas rodiklis, kintantis nuo 0 iki 9. 9 rodo saugiausią kaimynystę. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: saugi (9 balai), rizikinga (nuo 6 iki 8) ir pavojinga (nuo 0 iki 5) kaimynystė.

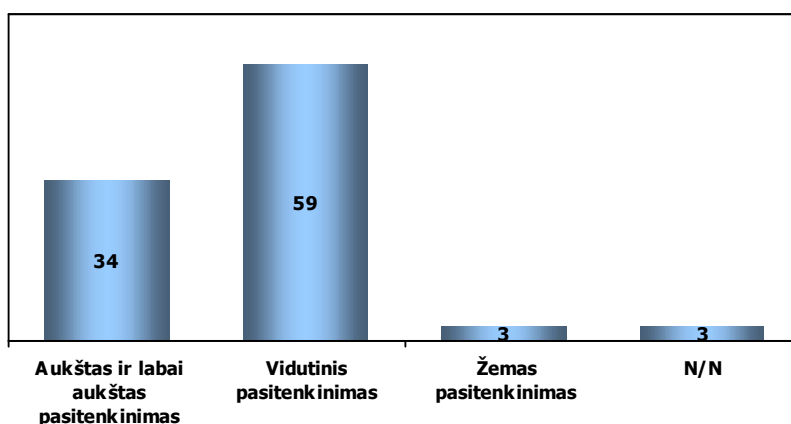

3.7.1 paveikslas. Kaimynystės saugumo rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė kaimynystės saugumo rodiklio reikšmė yra 8,3. Tai rodo, kad kaimynystės saugumo rodiklis patenka tarp saugios ir rizikingos kaimynystės kategorijų.

Dauguma (65 proc.) apklaustųjų gyvena saugioje kaimynystėje. 31 proc. respondentų gyvena rizikingoje ir 4 proc. – pavojingoje kaimynystėje (žr. 3.7.1 pav.).

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28: 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemiau vidutinio (nuo 7 iki 14) lygio pasitenkinimas kaimynystėje ir santykiais joje.

3.7.2 paveikslas. Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis (proc., N=400)

Nustatyta, kad vidutinė pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmė yra 15,1. Tai rodo, kad pasitenkinimas kaimynystėje yra vidutinis.

59 proc. apklaustųjų gyvena vidutinio pasitenkinimo lygio kaimynystėje, 34 proc. – aukšto ir 3 proc. žemo pasitenkinimo lygio kaimynystėje (žr. 3.7.2 pav.).

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, 14–18 metų amžiaus jaunuoliai išvelgia tokias jų rajono / kaimo / kvartalo problemas:

- ✓ **galimybių praleisti laisvalaikį stygius** („nelabai būna ką veikti laisvalaikiu“, „mažas jaunimo užimtumas“)
- ✓ **nedidelis jaunimo skaičius Ignalinos rajone** („mažai jaunimo čia“)
- ✓ **fizinis smurtas** („manau muštynės, dažnai tenka tokių pamatyti“)
- ✓ **žalingų įpročių paplitimas tarp jaunimo** („žalingi įpročiai“).

Vyresnės tiriamųjų grupės (19–29 metų amžiaus jaunuolių) įvardijamos problemos:

- ✓ **neišplėtotą infrastruktūrą, ypač akcentuojamas prastas gatvių apšvietimas** („siauros gatvės, tamsu kaimuose“, „gatvių apšvietimas tamsiu paros metu“, „vakare tamsu gatvėse“)

- ✓ **žmonių uždaramas, šaltas bendravimas** („pernelyg uždaras kaimynų gyvenimas – nėra bent kiek draugiško ryšio“)
- ✓ **jaunimo susibūrimo vietų stoka** („nėra patalpų, kur jaunimas galėtų rinktis vakarais“)
- ✓ **nedarbas** („mažai darbo vietų“, „bedarbystė“).

Keletas 14-29 metų amžiaus jaunuolių teigė, kad jie **neįžvelgia problemų susijusių su jų rajonu / kaimu / kvartalu** („nėra problemų“, „nėkyla jokių problemų“, „pas mus rajone nėra problemų“).

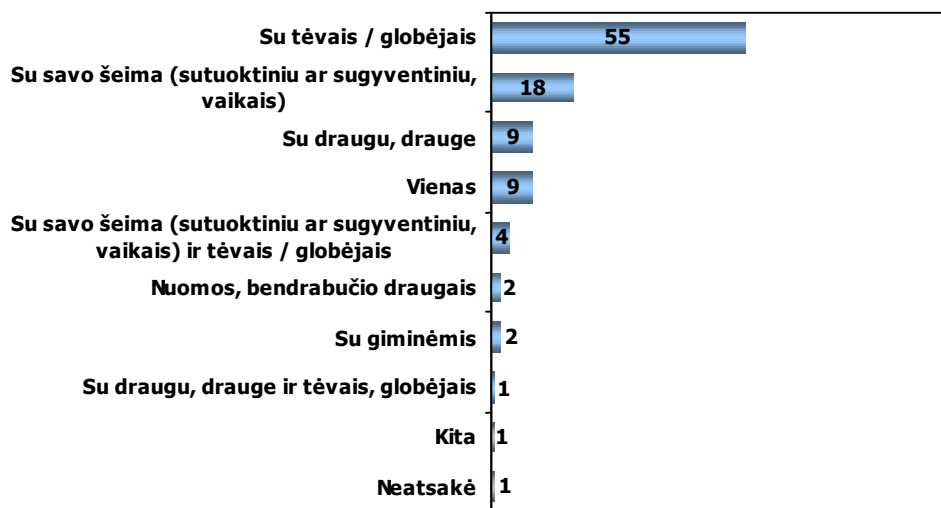
Apklaustieji siūlo gerinti situaciją rajone / kaime / kvartale. Analizuojant duomenis pastebėta tendencija, kad 14–18 m. amžiaus respondentai siūlo skirti didesnę dėmesį:

- ✓ **rajono gyventojų laisvalaikio galimybių vystymui** („įkurčiau jaunimui vietas pasibūti kaimuose“, „suteikčiau jaunimui galimybę praleisti laisvalaikį, kad nesišlaistytų gatvėmis ir negertų iš nuobodumo“, „sudaryčiau sąlygas atsirasti daugiau pramogų vietų“, „įrengčiau vietas, kur galėtų jaunimas rinktis ir praleisti prasmingai laiką“)
  - ✓ **žalingų įpročių šalinimui** („griežčiau žiūrėčiau į įvairaus amžiaus geriančius žmones viešose vietose“, „šalinti alkoholio vartojimą tarp jaunimo“)
  - ✓ **rajono / miesto bendruomenės aktyvumo skatinimui** („skatinčiau aktyviau dirbti kultūros namų darbuotojus“, „skatinčiau jaunimą dirbti savo kraštui“)
  - ✓ **miesto infrastruktūros ir aplinkos tvarkymo darbams** („sutvarkyčiau aplink negyvenamus namus, aplinką“, „visur iškločiau geresnę asfaltą“)
  - ✓ **sporto aikštelių rengimui** („sutvarkyčiau visus miesto stadionus“, „pastatyčiau daugiau krepšinio aikštelių“)
  - ✓ **įsiklausymui į jaunimo problemas** („kviesčiau jaunimą į susitikimus, kurių metu galėčiau sužinoti kas jiems aktualu ir ko jie nori“)
  - ✓ **pagalbai senyvo amžiaus žmonėms** („padėčiau seniems žmonėms“).
- 19–29 m. amžiaus jaunuoliai norėtų, kad jų rajono valdžia skirtų daugiau dėmesio:
- ✓ **gyventojų įsidarbinimo problemai, darbo sąlygų gerinimui, investuotojų paieškai** („įsteigčiau daugiau darbo vietų“, „siūlomų darbo vietų skelbimas viename tinklapyje“, „pasikviesčiau rajono verslininkus aptarti galimybes steigiant naujas darbo vietas“, „ieškočiau galimybių įdarbinti žmones“, „ieškočiau potencialių investuotojų mūsų rajonui dėl darbo vietų, pramonės“, „pagerinčiau darbo sąlygas kaimuose“)
  - ✓ **organizacijų veiklai, laisvių joms suteikimui** („leisti laisviau veikti NVO, įvairioms organizacijoms ir pan.“, „skirti iš savivaldybės biudžeto pinigų visuomenei naudingoms NVO veikloms“)
  - ✓ **miesto infrastruktūros / aplinkos priežiūrai** („gatvių apšvietimas“, „pastatyčiau daugiau šiukšlių dėžių visame mieste“)
  - ✓ **naujų laisvalaikio leidimo vietų plėtrai** („atidaryčiau nebrangių užkandžių ar gėrimų kavinukę, kurioje būtų jaunatviška atmosfera“)
  - ✓ **savanorystės skatinimui** („rinkčiau savanorius, kurie padėtų rengti pigias ekskursijas ir renginius jaunimui“)
  - ✓ **visuomeninės veiklos skatinimui** („skatinčiau visuomeninę veiklą“).

3.8. Gyvenimo sąlygos

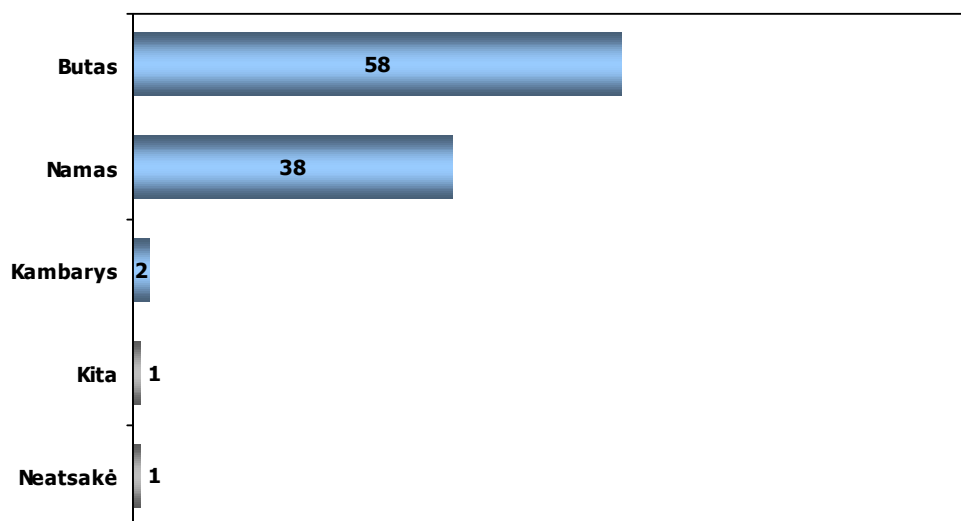
Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. Jas sudaro rodikliai apie būsto sąlygas, materialinę padėtį bei sąlygas jauniems žmonėms užsiimti verslu.

Būsto sąlygos apibūdinamos trimis rodikliais. Pirmas – su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais. Antras – kokiomis sąlygomis gyvena, t. y., kambaryje, bute ar name. Trečias – kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, su kuo kartu gyvena (proc., N=400)

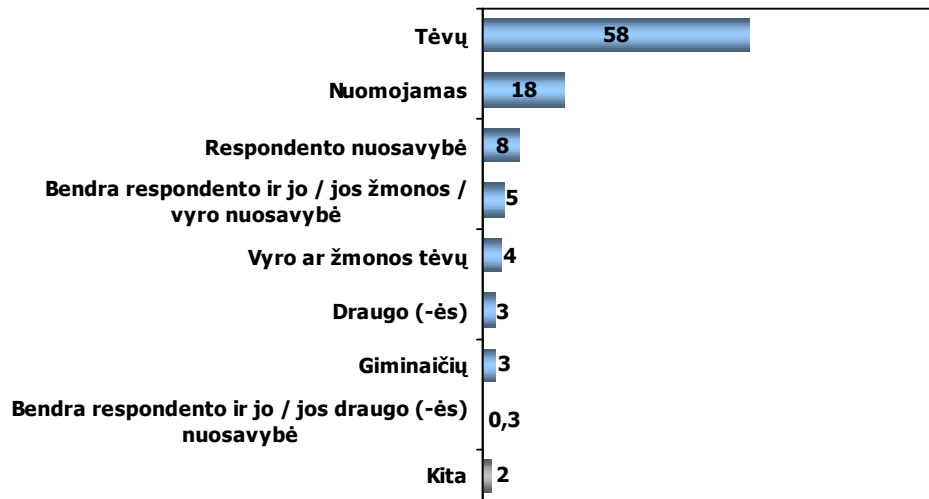
55 proc. Ignalinos rajono jaunuolių gyvena su tėvais / globėjais. 18 proc. – su savo šeima. 9 proc. apklaustųjų gyvena su draugu (-e), kiti 9 proc. – vieni (žr. 3.8.1 pav.).

3.8.2 paveikslas. Būstas, kuriame gyvena (proc., N=400)

58 proc. apklaustųjų nurodė, kad gyvena bute, 38 proc. – name, dar 2 proc. – kambaryje (žr. 3.8.2 pav.).

Name dažniau gyvena jaunesni (14–18 m.), o bute – vyresni (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,002$).

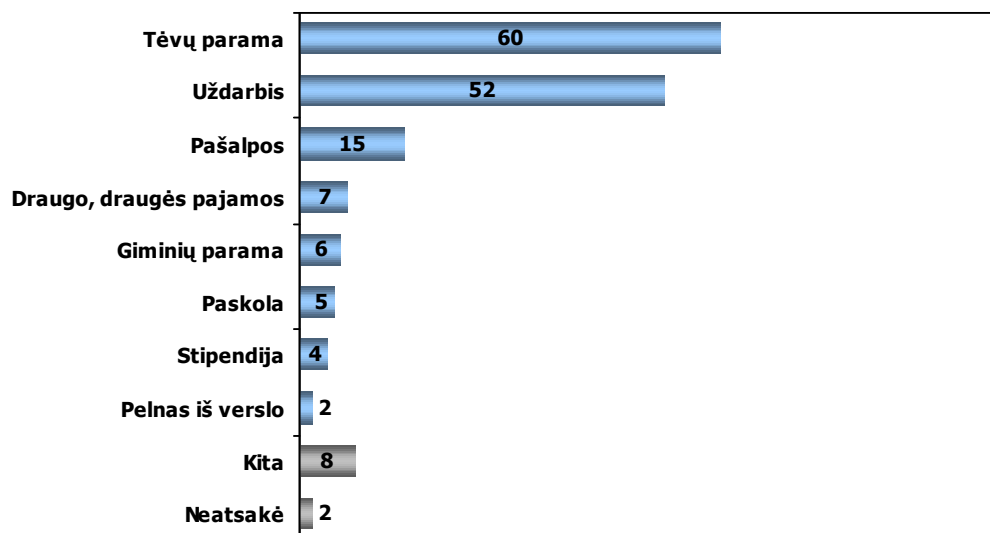
3.8.3 paveikslas. Būsto nuosavybė (proc., N=400)

58 proc. jaunuolių gyvena jų tėvams priklausančiame būste, 18 proc. gyvenamąjį būstą nuomojasi. Nuosavame ar bendros nuosavybės su žmona / vyru / draugu (-e) būste gyvena 13 proc. respondentų (žr. 3.8.3 pav.).

Nustatyta, kad kaimo vietovių gyventojai dažniau gyvena tėvams priklausančiame būste, o miesto – nuomotame ar nuosavame (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

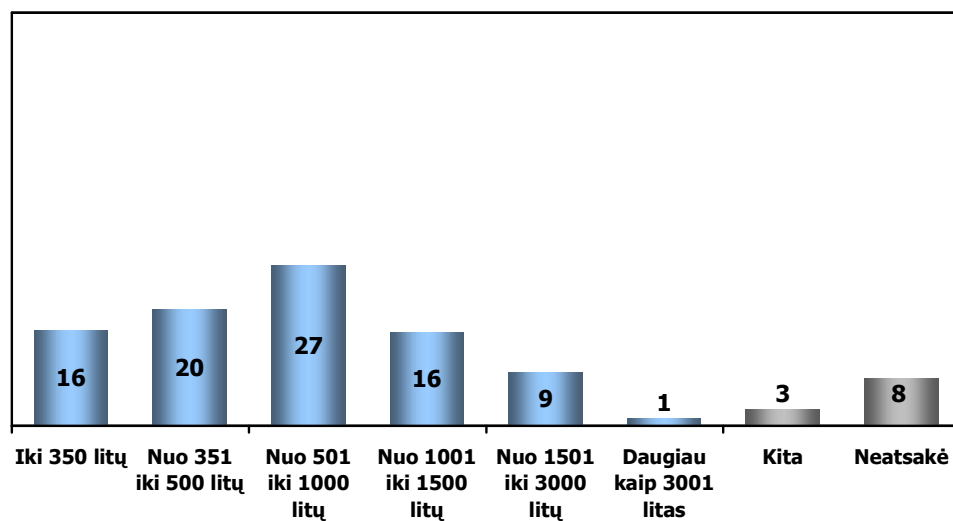
Materialinė padėtis apibūdinama trimis rodikliais. Pirmas – pajamų šaltiniai, antras – kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui, atskaičiavus mokesčius, trečias – paskolos turėjimas ar neturėjimas. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.8.4 paveikslas. Pajamų šaltiniai (proc., N=400)

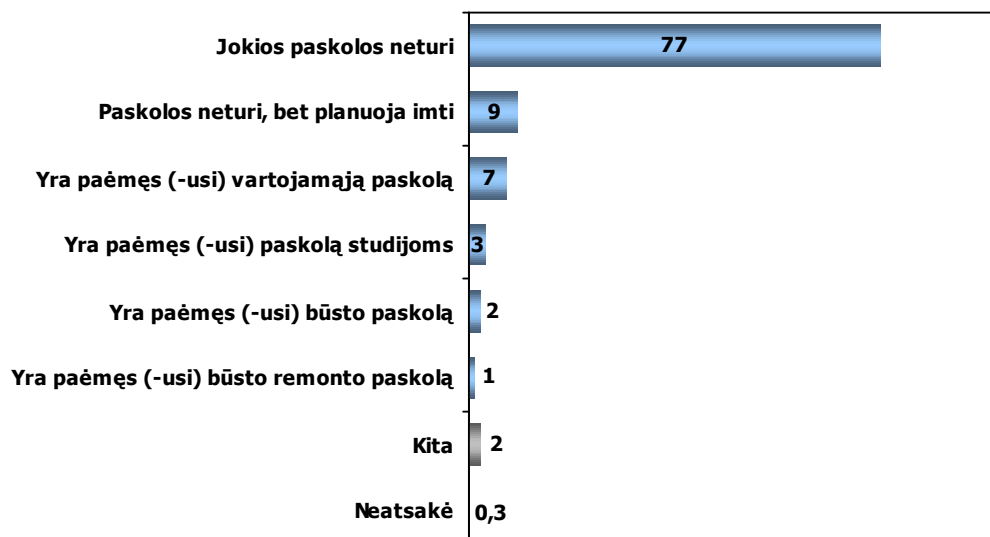
Tėvų paramą kaip pajamų šaltinį nurodė 60 proc. jaunuolių, uždarbį – 52 proc. 15 proc. respondentų gauna pašalpas. 7 proc. gyvena iš draugo / draugės pajamų. 6 proc. sulaukia giminių paramos (žr. 3.8.4 pav.).

3.8.5 paveikslas. Pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui (proc., N=400)

47 proc. apklaustųjų pajamos, tenkančios vienam šeimos nariui, svyruoja nuo 351 iki 1000 Lt: 20 proc. – nuo 351 iki 500 Lt, 27 proc. – nuo 501 iki 1000 Lt. 16 proc. – nesiekia 350 Lt. 26 proc. respondentų pajamos skaičiuojamos nuo 1001 Lt ir daugiau (žr. 3.8.5 pav.).

Vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustųjų šeimų vienam gyventojui dažniau tenka mažiausios (iki 350 Lt) pajamos (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

3.8.6 paveikslas. Turimos paskolos (proc., N=400)

77 proc. jaunuolių neturi jokios paskolos ir neketina imti. 9 proc. ketina imti paskolą (žr. 3.8.6 pav.).

Kokybinio tyrimo metu paaiškėjo, kad 19–29 metų amžiaus jaunuoliai mano, jog geras gyvenimo sąlygas užtikrina:

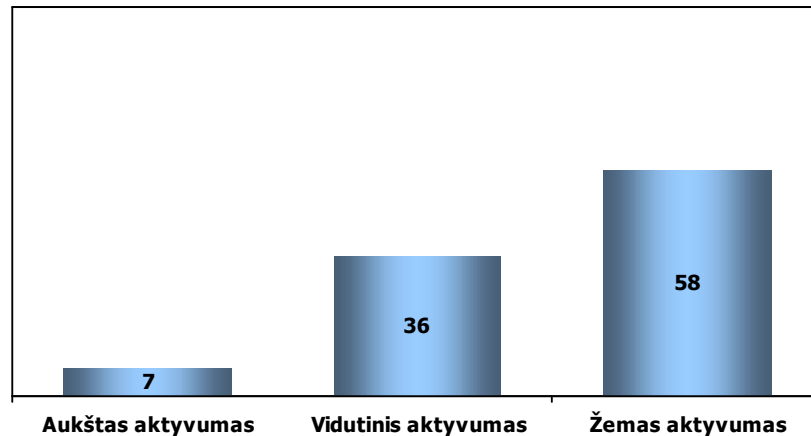
- ✓ **finansinis stabilumas** („stabilūs finansai“, „manau, kad didžiausias veiksnys yra pinigai, juk jais galima nusipirkti visas sąlygas ir visas galimybes“)
- ✓ **gerai apmokamas darbas pagal specialybę** („kad visi turėtų darbo“, „gerai apmokamas darbas“, „kad visi turėtų darbo pagal specialybę“)
- ✓ **aktyvus socialinis gyvenimas** („aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime“, „kiekvieno iš mūsų aktyvumas“)
- ✓ **gera sveikata** („sveikata yra svarbu“).

3.9. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai. Tai – politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet ir domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimu savanoriškoje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje. Tyrime naudojami rodikliai, skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui nustatyti, taip pat rodikliai, skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą.

3.9.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8: 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia didelį aktyvumą. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 0 iki 2), vidutinio (nuo 3 iki 5) ir aukšto (nuo 6 iki 8) politinio-pilietinio aktyvumo.

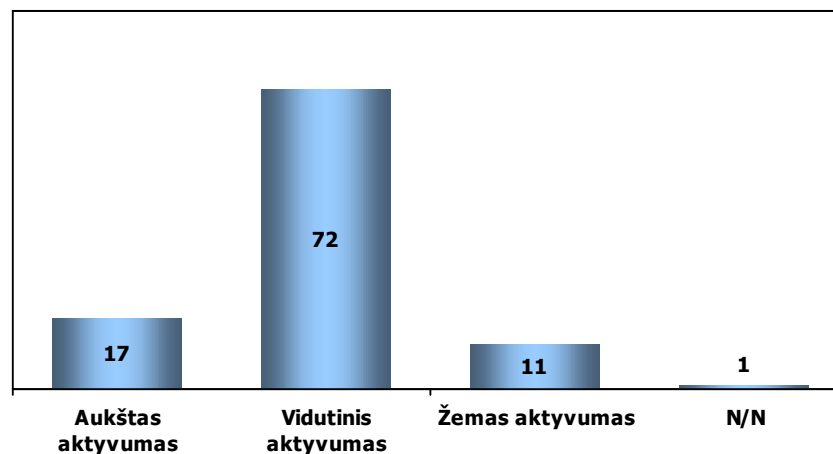
3.9.1.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmė – 2,2; t. y. patenka tarp žemo ir vidutinio politinio-pilietinio aktyvumo kategorijų.

Didžiąją dalį (58 proc.) Ignalinos rajono jaunimo galima priskirti žemai politinio-pilietinio aktyvumo kategorijai. 36 proc. politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis vidutinis. 7 proc. pasižymi aukštu politiniu-pilietiniu aktyvumu (žr. 3.9.1.1 pav.).

Žemu politiniu-pilietiniu aktyvumu dažniau pasižymi jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais, apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolį supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20: 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, aukštesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemo (nuo 16 iki 20), vidutinio (nuo 11 iki 15) ir aukšto (nuo 5 iki 10) lygio.

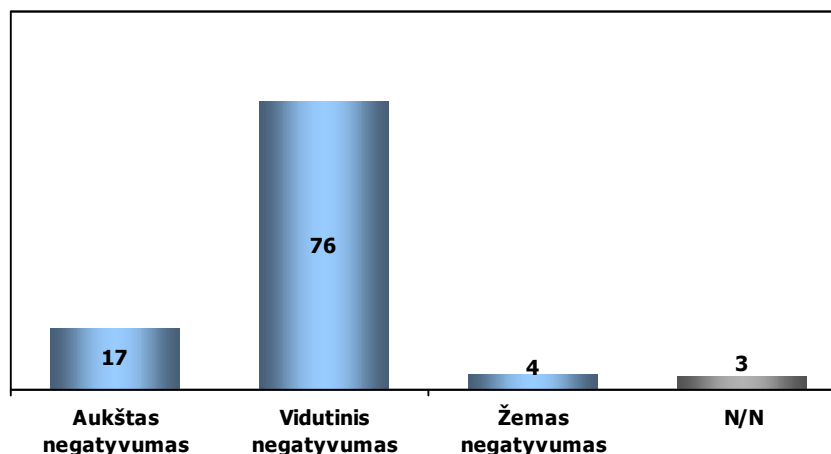
3.9.1.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc., N=400)

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 12,7. Ji nurodo vidutinį aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo lygį Ignalinos rajone.

Daugumos (72 proc.) respondentų aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo apraiškos yra vidutiniškos. 17 proc. apklaustųjų aplinka yra aukšto politinio-pilietinio aktyvumo lygio, 11 proc. – žemo (žr. 3.9.1.2 pav.).

Nustatyta silpna neigiama statistiškai reikšminga koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir aplinkos politinio pilietinio aktyvumo rodiklių (Spearmano $\rho=-0,170$, $p=0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio politinio-pilietinio lygio aplinkoje gyvenantis jaunimas yra politiškai-pilietišškai aktyvesnis.

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) negatyvumo lygis.

3.9.1.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc., N=400)

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio vidutinė reikšmė – 13,3. Šis rodiklis rodo vidutinišką Ignalinos jaunimo negatyvių nuostatų į politiką, politikus lygį.

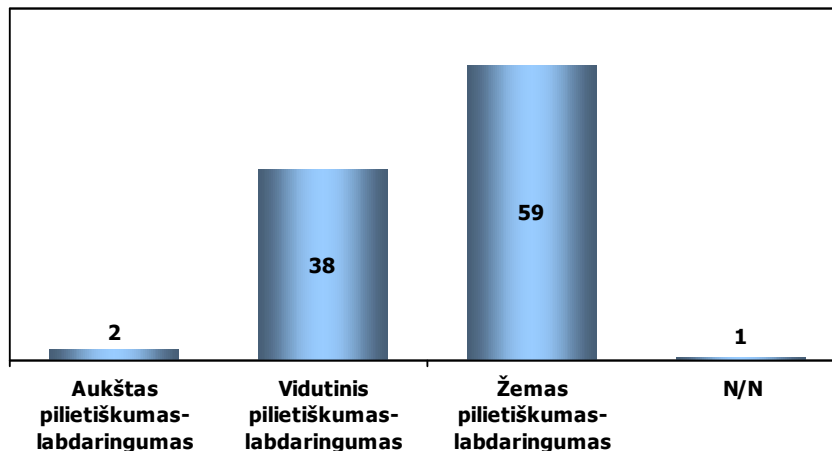
Daugumos jaunuolių požiūrio į politiką negatyvumas yra vidutiniškas (76 proc.) 17 proc. į politiką žiūri itin negatyviai. 4 proc. apklaustųjų galima priskirti prie turinčių teigiamas nuostatas į politiką (žr. 3.9.1.3 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama koreliacija tarp politinio-pilietinio aktyvumo ir požiūrio į politiką negatyvumo rodiklių (Spearmano $\rho=0,178$, $p<0,001$). Tai rodo, kad politiškai-pilietišškai aktyvesni jaunuoliai neigiamiau vertina politiką.

3.9.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais, atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą

ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6: 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 18 iki 24), vidutinis (nuo 12 iki 17) ir aukštas (nuo 6 iki 11) pilietiškumo-labdaringumo lygis.

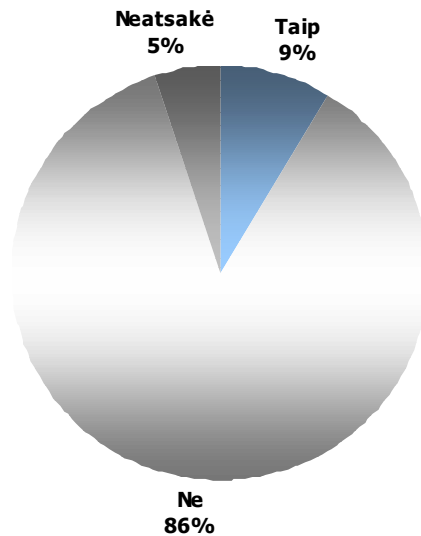
3.9.2.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc., N=400)

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 17,6. Ši reikšmė patenka tarp vidutiniško ir žemo pilietiškumo-labdaringumo lygio.

59 proc. apklaustųjų buvo nustatytas žemas pilietiškumo-labdaringumo lygis, 38 proc. – vidutinis. 2 proc. priskiriami aukšto pilietiškumo-labdaringumo kategorijai (žr. 3.9.2.1 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama pilietiškumo-labdaringumo rodiklio koreliacija su požiūriu į politiką negatyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,209$, $p<0,001$). Tai rodo, kad aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio apklaustieji neigiamiau vertina politiką. Žemu pilietiškumo ir labdaringumo lygiu dažniau pasižymi vyresni (19–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,013$).

Narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklis – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Prašoma nurodyti organizacijos, kurioje dalyvauja, pavadinimą. Pateikiamas procentinis atsakymų variantų pasiskirstymas.

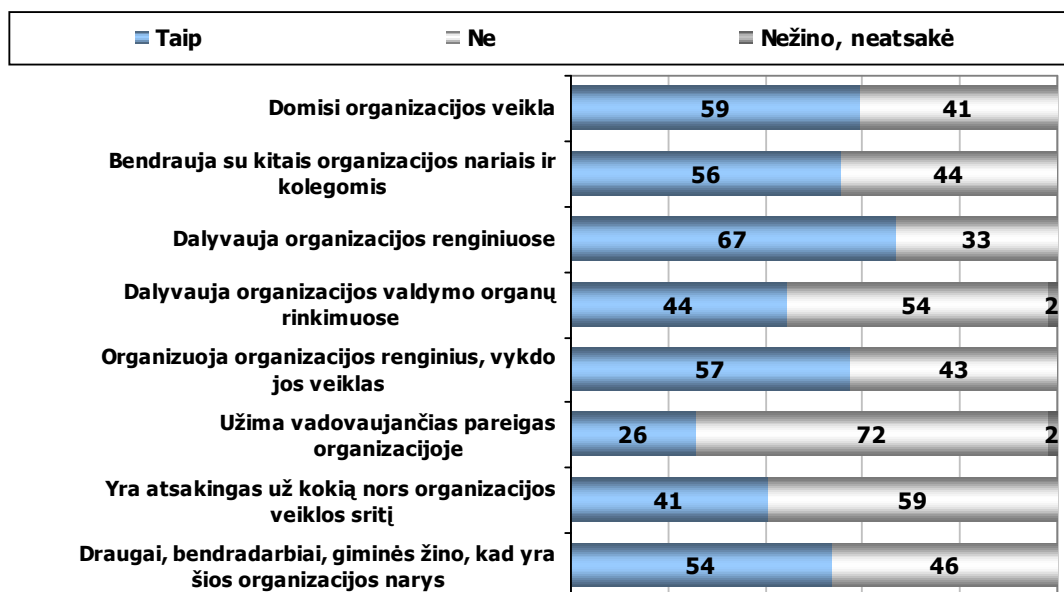

3.9.2.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal narystės nevyriausybinėse organizacijose rodiklį (proc., N=400)

Nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvauja 9 proc. tiriamųjų (žr. 3.9.2.2 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama priklausymo nevyriausybiniams organizacijoms koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,140$, $p=0,005$). Tai reiškia, kad nevyriausybiniams organizacijoms dažniau priklauso aukštesnio pilietiškumo-labdaringumo lygio jaunuoliai.

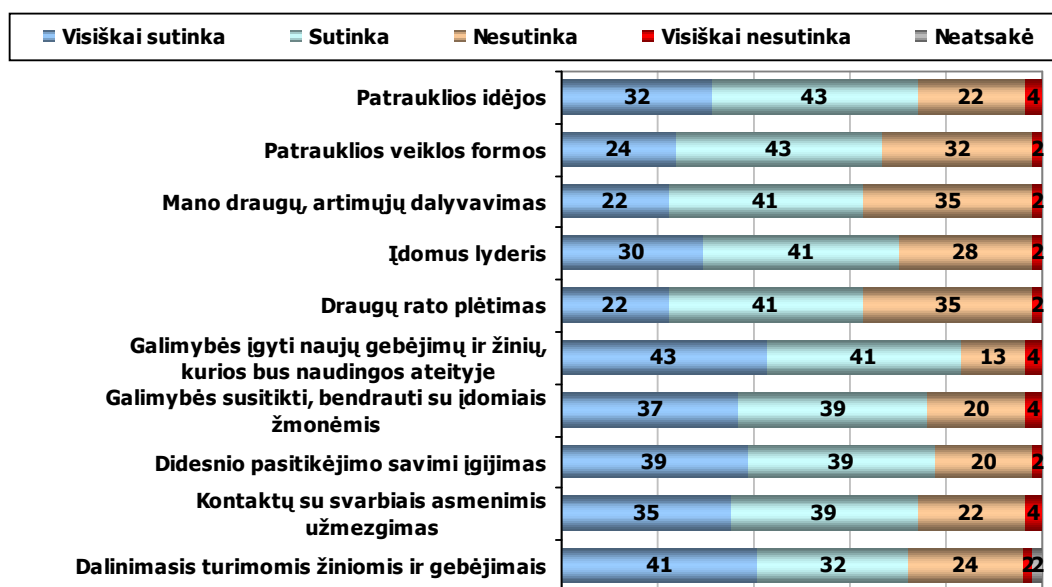
Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys – 8 teiginiai apie įvairius įsitraukimo į NVO veiklą būdus, atspindintys dalyvavimo / įsitraukimo / įsipareigojimo organizacijai lygmenis. Pateikiami procentiniai atsakymų variantų pasiskirstymai.

3.9.2.3 paveikslas. Dalyvavimo NVO (įsitraukimo) veikloje lygmenys (proc., N=54)

Dauguma nevyriausybinių organizacijų narių dalyvauja organizacijos renginiuose (67 proc.), domisi organizacijos veikla (59 proc.), organizuoja renginius (57 proc.), bendrauja su kitais organizacijos nariais bei kolegomis (56 proc.). 54 proc. teigia, kad jų draugai, bendradarbiai, giminės žino apie jų narystę organizacijoje (žr. 3.9.2.3 pav.).

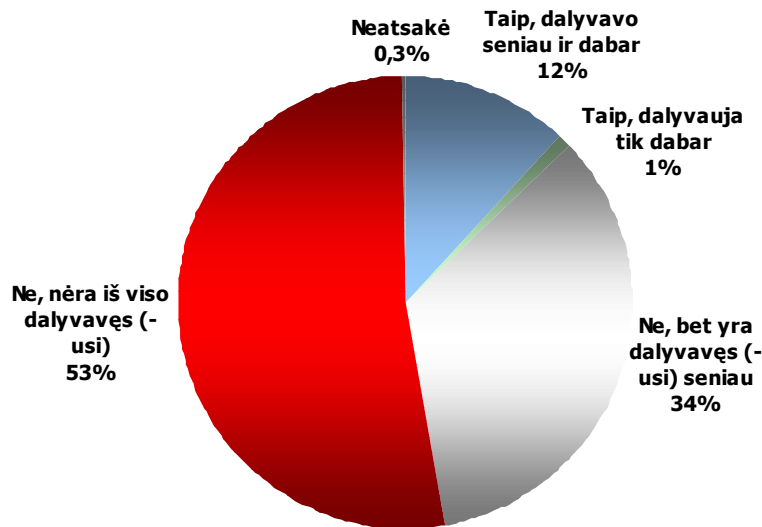
Dalyvavimo NVO motyvai – 10 motyvus apibūdinančių teiginių. Kiekvienas teiginys matuojamas 4 rangų skale nuo „visiškai sutinku“ iki „visiškai nesutinku“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.4 paveikslas. Dalyvavimo NVO motyvai (proc., N=54)

Dauguma (63–84 proc.) apklaustųjų visiškai sutinka / sutinka su pateiktais teiginiais, t. y. dalyvavimas NVO veikloje yra visapusiškai motyvuotas (žr. 3.9.2.4 pav.).

Dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklis – dalyvavimas savanoriškoje veikloje (*be jokio piniginio atlygio, savo valia / noru pasirinktas ir dirbamas darbas, kuris nėra dirbamas šeimos nariams ar giminėms*) per pastaruosius 6 mėnesius, matuojamas keturių rangų skale: dalyvavo seniau ir dabar, dalyvauja dabar, nedalyvauja, bet dalyvavo anksčiau, nedalyvauja ir nedalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal dalyvavimo savanoriškoje veikloje rodiklį (proc., N=400)

53 proc. Ignalinos rajono jaunimo apskritai nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. 34 proc. šiuo metu nedalyvauja, nors anksčiau teko tuo užsiimti. 12 proc. dalyvavo ir seniau, ir dabar. 1 proc. pradėjo dalyvauti tik dabar (žr. 3.9.2.5 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos dalyvavimo savanoriškoje veikloje koreliacijos su šiais rodikliais:

- Pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,164$, $p=0,001$)
- Aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,137$, $p=0,006$)
- Buvimu nevyriausybinės organizacijos nariu (Spearmano $\rho=0,236$, $p<0,001$).

Tai reiškia, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio respondentai, gyvenantys aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio aplinkoje apklaustieji ir nevyriausybinių organizacijų nariai.

Pastebėta, jog kokybiniame tyrime dalyvavę informantai yra ganėtinai pilietiškai aktyvūs jaunuoliai. 14–18 m. amžiaus jaunuoliai savo pilietinį aktyvumą grindžia:

- ✓ **asmeninėmis savybėmis** („tam jaučiu didžiulį poreikį, tad didžiausia priežastis – mano noras“, „man, kaip jaunam žmogui, patinka aktyvi veikla, nes tai yra savęs pačios tobulinimas ir parengimas ateičiai“, „man patinka visur dalyvauti“)
- ✓ **noru būti naudingais, pastebėtais** („man patinka dėmesys, patinka, kai apie mane žino, patinka būt drauge su kitais, kažką veikti“).

Jaunuolių (14–18 m.) pilietinį pasyvumą lemia:

- ✓ **abejingumas bei veiklos nepatrauklumas** („man tai nėra įdomu“)
  - ✓ **didelis mokymosi krūvis** („per didelis mokymosi krūvis“).
- Vyresnieji tyrimo dalyviai (19–29 m.) savo pilietišką aktyvumą aiškina:
- ✓ **tėvų, mokytojų įskiepytomis vertybėmis** („dažniausiai aktyviai dalyvauju man įdomiose veiklose. Tai turbūt „atsinešiau“ iš tėvų, iš mokyklos“)
  - ✓ **noru būti naudingais, pasitarnauti visuomenės labui** („aktyvus, nes esu neabejingas kas ir kaip vyksta mūsų rajone, šalyje“, „patinka jaustis reikalinga,

jausti bendruomeniškumą, ryšį su mano aplinkos žmonėmis", „rūpestis kitais žmonėmis, meilė šalia esančiam")

✓ **rūpinimusi ateitimi, asmeniniais interesais** („esu aktyvus, man įdomi ateitis", „jausmas, kad to reikia man, o ne kažkam kitam")

✓ **patriotiškumu** („patriotiškumas").

Apklaustųjų (19–29 m.) pilietinio pasyvumo priežastys yra:

✓ **netikėjimas jog bus pasiekta nauda, rezultatas** („nelabai kas priklauso nuo paprasto žmogaus", „nesu labai aktyvus, nematau prasmės", „jaučiu, kad mažai ką galiu pakeisti")

✓ **laiko stoka** („aktyvumui pareikšti trūksta laiko").

Tam, kad jaunimas būtų aktyvesnis, 14–18 metų amžiaus jaunuolių nuomone, reikia:

✓ **skatinti jaunuolius įsilieti į aktyvią veiklą, sudominti juos** („juos stengčiausi labiau sudominti tuo, nes dabar nebėra to, kad visi labai stengtųsi, visi per greit nuleidžia rankas", „kažkaip bandyti juos sudominti", „paraginti", „skatinti ir motyvuoti").

✓ **skatinti įsilieti į veiklas pavyzdžiais** („priverst jų šeimas dalyvaut kartu, kad būtų rodomas geras pavyzdys")

✓ **suteikti jaunuoliams didesnę laisvę reikšti savo idėjas** („leisti jiems laisvai reikšti savo idėjas ir skatinti jas įgyvendinti")

✓ **kurti patrauklesnes, orientuotas į jaunimą akcijas** („padaryti tai įdomesnėmis akcijomis, kad jiems patiktų ir būtų įdomu")

✓ **sumažinti mokymosi krūvį** („sumažinti mokymosi krūvį").

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) mano, kad jų bendraamžių pilietinį aktyvumą galima paskatinti:

✓ **suteikiant jaunuoliams sąlygas vystyti įvairias veiklas, bendradarbiauti su kitais miestais** („sudaryti sąlygas pasireikšti jiems patiems", „juos sudominti, leisti bendrauti ir dalintis požiūriais su kitų miestų ar šalių bendraamžiais")

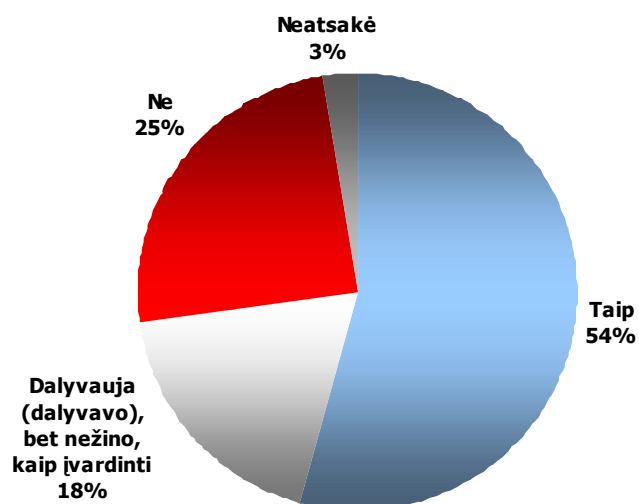
✓ **parodant jaunimui kuo ši veikla yra naudinga** („reikėtų jiems akivaizdžiai parodyti, kad jų pastangos bus įvertintos ir kad valdžia atsižvelgs į reikalavimus, o ne gąsdinti už tokius darbus")

✓ **dirbant su jaunimu, juos mokant, auklėjant** („dirbti su jaunimu", „suburti jaunimą ir su juo dirbti")

✓ **rengiant renginius, organizuojant veiklas** („daryčiau renginius, susisiečiau su mokyklomis, prašyčiau išleisti mokinius iš paskutinės pamokos ir kad jie eitų į tą renginį, manau, tikrai būtų jaunimo kuriems tai patiktų").

Vienas tyrimo dalyvis pastebėjo, kad bene pagrindinė priežastis, lemianti pasyvų bendraamžių elgesį, yra **autoriteto neturėjimas bei abejingumas** („pagrindinė priežastis yra tame, kad daug jaunuolių niekuo nesidomi, kad nėra jokių autoritetų, jokių aukštesnių siekių").

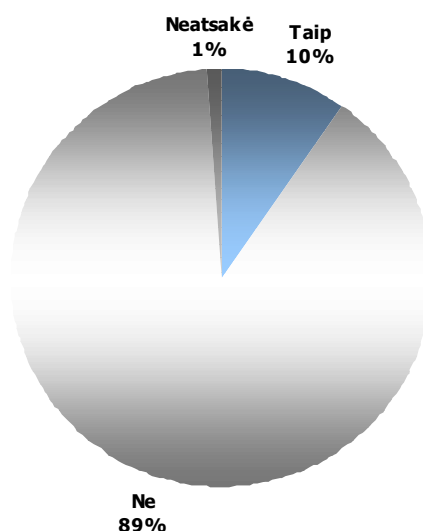
Dalyvavusiųjų savanoriškoje veikloje buvo paklausta, ar galėtų įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvavo. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tai, ar jie sugeba įvardinti, kokioje savanoriškoje veikloje dalyvauja (proc., N=190)

54 proc. tiriamųjų pasisakė, kad galėtų įvardyti savanorišką veiklą, kurioje dalyvavo. 18 proc. mano, kad būtų sudėtinga apibrėžti tai, kur jiems teko dalyvauti. 25 proc. negali įvardyti savo savanoriškos veiklos (žr. 3.9.2.6 pav.).

Priklausymo neformaliai grupei ar stiliui (pvz., *reperiai, metalistai, gotai, baikeriai, pankai, rokeriai, hipiai, skinhedai ir kt.*) **rodiklis** – matuojamas dichotomine skale – dalyvauja arba nedalyvauja. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.7 paveikslas. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc., N=400)

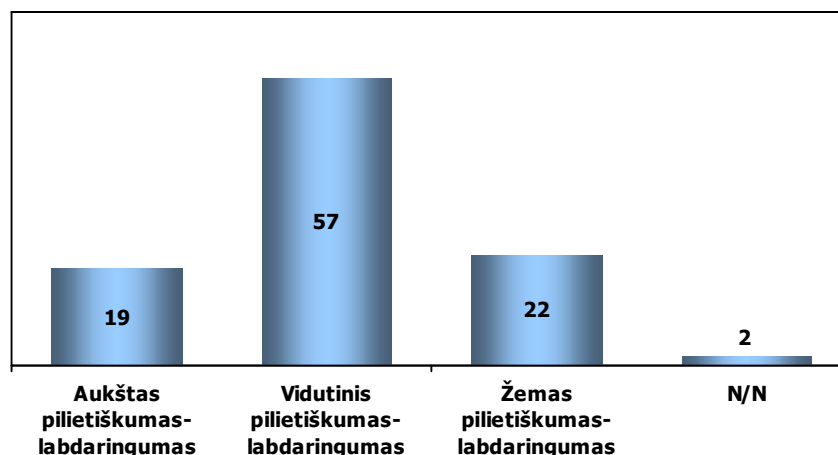
10 proc. apklaustųjų priskyre save prie neformalių grupių, stiliaus atstovų (žr. 3.9.2.7 pav.).

Nustatytos statistiškai reikšmingos silpnos teigiamos priklausymo neformaliai grupei ar stiliui koreliacijos su šiais rodikliais:

- Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,113$, $p=0,024$)
- Buvimu nevyriausybines organizacijos nariu (Spearmano $\rho=0,126$, $p=0,012$)
- Dalyvavimu savanoriškoje veikloje per paskutinius 6 mėnesius (Spearmano $\rho=0,193$, $p<0,001$).

Tai rodo, kad neformalioms grupėms ar stiliams dažniau priklauso aukšto politinio-pilietinio aktyvumo lygio aplinkoje gyvenantys apklaustieji, dažniau savanoriškoje veikloje dalyvaujantys respondentai ir nevyriausybinių organizacijų nariai.

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais, atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros-paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7: 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 22 iki 28), vidutinis (nuo 16 iki 21) ir aukštas (nuo 7 iki 15) aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.9.2.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklį (proc., N=400)

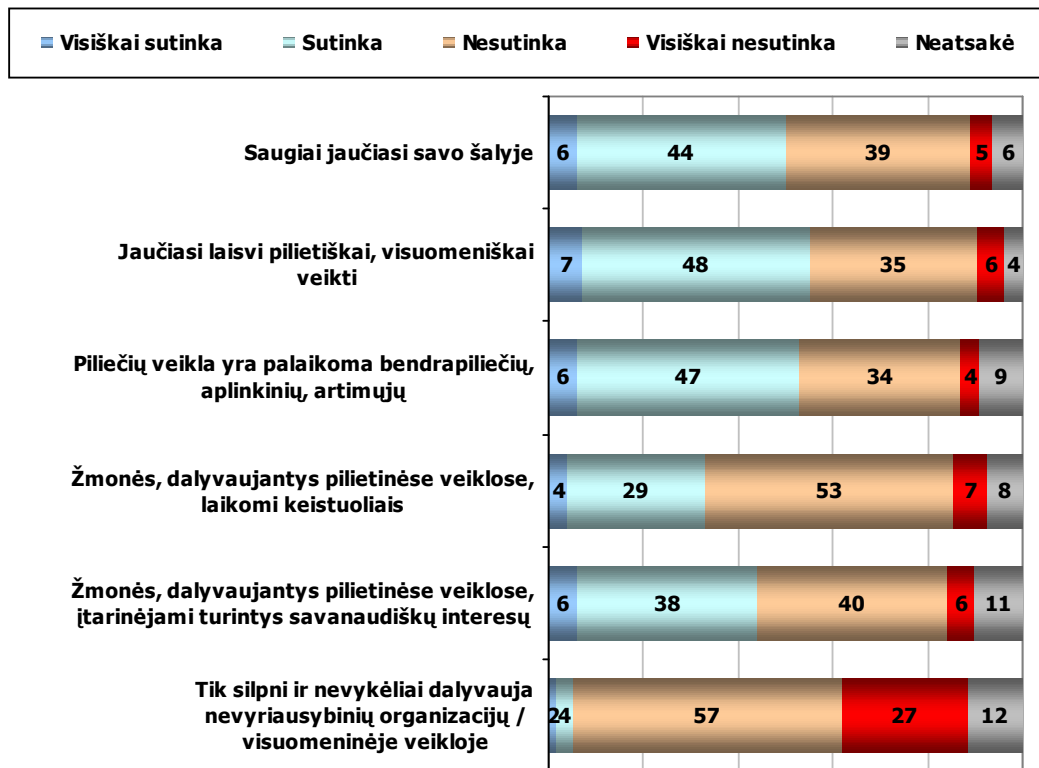
Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio vidutinė reikšmė – 18,3. Tai reiškia, kad aplinka, kurioje gyvena Ignalinos rajono jaunuoliai, yra vidutinio pilietinio-labdaringo aktyvumo lygio.

57 proc. jaunuolių teigia, kad juos supa vidutinio lygio pilietiškumo ir labdaringumo aplinka. 22 proc. aplinka yra žemo, 19 proc. – aukšto pilietiškumo-labdaringumo lygio (žr. 3.9.2.8 pav.).

Nustatyta statistiškai reikšminga silpna teigiama aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio koreliacija su pilietiškumo-labdaringumo rodikliu (Spearmano $\rho=0,185$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad aukštesnio pilietiškumo ir labdaringumo lygio aplinkoje gyvenantys apklaustieji yra pilietiškesni ir labdaringesni. Aukšto pilietiškumo ir Ignalinos rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimas, 2012

labdaringumo lygio aplinkoje dažniau gyvena jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,003$).

Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu – 6 teiginiai apie nuostatas, matuojami 4 rangų skale. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.9.2.9 paveikslas. Nuostatos pilietinės visuomenės atžvilgiu (proc., N=400)

Daugiau nei pusė apklaustųjų jaučiasi laisvi visuomeniškai veikti (55 proc.), 53 proc. mano, kad piliečių veikla yra palaikoma bendrapiliečių, aplinkinių, artimųjų. Pusė (50 proc.) jaučiasi saugiai savo šalyje. 44 proc. respondentų mano, jog žmonės, dalyvaujantys pilietinėse veiklose, įtarinėjami turintys savanaudiškų interesų. 33 proc. manymu, tokie žmonės laikomi keistuoliais. 6 proc. teigimu, NVO veikloje dalyvauja tik silpni ir nevykėliai (žr. 3.9.2.9 pav.).

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad 14–29 metų amžiaus jaunuoliai, savo miestui kaip piliečiai norėtų pasitarnauti:

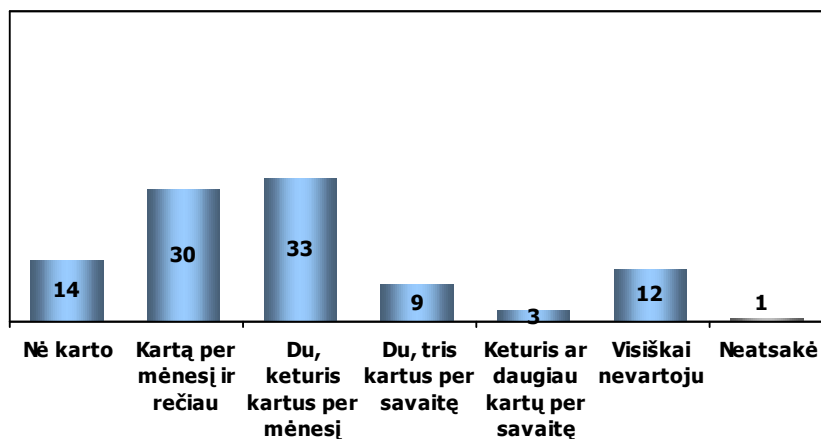
- ✓ **tausodami ir gražindami miesto aplinką** („pasodinti daug gėlių“, „aš niekada nešiuokšlinu“, „stengtis palaikyti švarą“, „tausoti tai, kas yra mieste ir aplink jį“)
- ✓ **grįždami gyventi ir dirbti į Ignalinos rajoną** („norėčiau čia grįžti ir dirbti“).

Jaunuoliai taip pat mano, kad **formuodami teigiamą rajono įvaizdį, pagarbiai elgdamiesi su aplinkiniais žmonėmis bei dalyvaudami pilietinėse akcijose**, jie taip pat pasitarnautų savo rajonui („formuoti teigiamą jo įvaizdį“, „kiekvienam sutiktam žmogui rodyti pagarbą, įsijungti į čia organizuojamas pilietines veiklas, akcijas“).

3.10. Žalingi įpročiai

Šioje tyrimo dalyje vertinamas jaunimo alkoholio vartojimo dažnumas, priklausomybė nuo alkoholio bei jo vartojimo priežastys, santykis su narkotikų vartojimu, žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, rūkymo, interneto vartojimo įpročiai, įsitraukimas į lošimus bei migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo dažnumas.

Alkoholio vartojimo rodiklis – matuojamas alkoholio vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

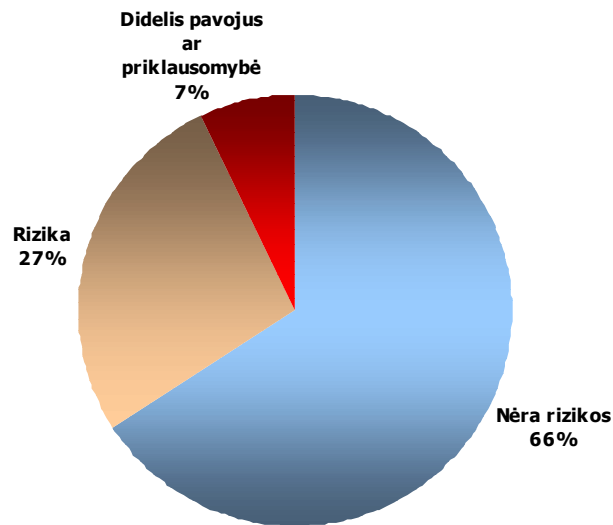

3.10.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo rodiklį (proc., N=400)

Per paskutinius šešis mėnesius 30 proc. jaunuolių alkoholį vartojo kartą per mėnesį ar rečiau, 33 proc. – du, keturis kartus per mėnesį. 12 proc. tai darė dažniau. 26 proc. per paskutinius šešis mėnesius alkoholio nevartojo (žr. 3.10.1 pav.).

Alkoholinių gėrimų per paskutinius 6 mėnesius dažniau visai nevartojo moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,011$), jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$) ir kaimo vietovių gyventojai (Pearsono χ^2 testo $p=0,041$).

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 dichotominiais teiginiais, apie alkoholio vartojimo įpročius. Rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 5: 5 rodo priklausomybę nuo alkoholio. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: nėra rizikos (0 balų), rizika (nuo 1 iki 2) ir didelis pavojus arba priklausomybė nuo alkoholio (nuo 3 iki 5).

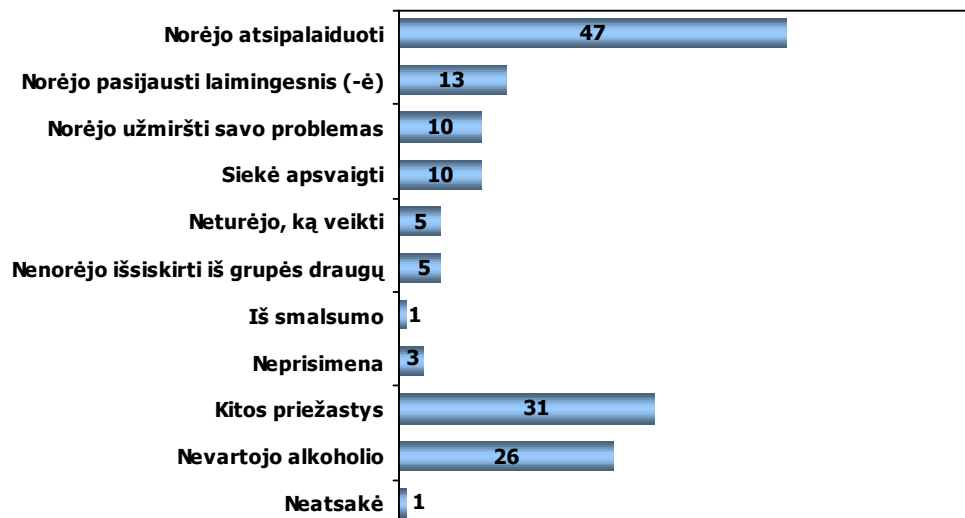
3.10.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal priklausomybės nuo alkoholio rodiklį (proc., N=400)

Priklausomybės nuo alkoholio rodiklio vidutinė reikšmė – 0,6. Tai rodo mažą priklausomybės nuo alkoholio riziką.

66 proc. šiuo metu neturi jokios priklausomybės nuo alkoholio. 27 proc. priklauso rizikos grupei. 7 proc. jau turi priklausomybę nuo alkoholio arba didelį pavojų jai atsirasti (žr. 3.10.2 pav.).

Rizika priklausomybei atsirasti dažnesnė tarp vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustųjų (Pearsono χ^2 testo $p=0,031$).

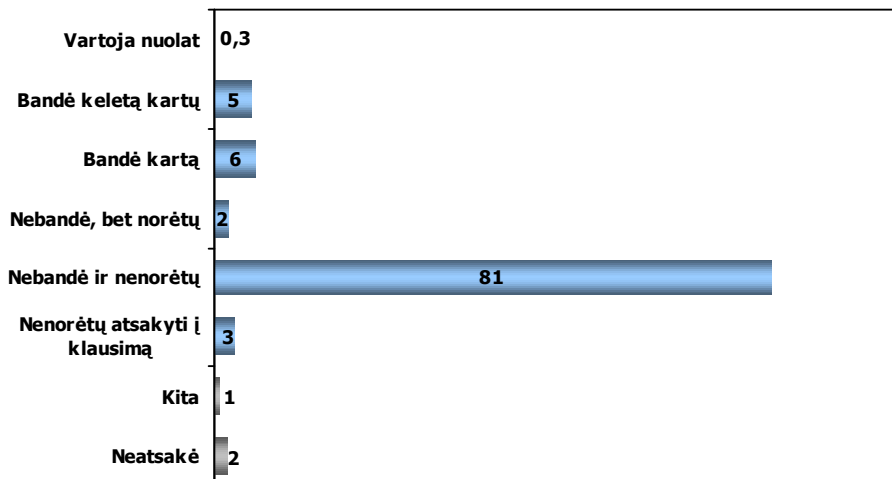
Alkoholio vartojimo priežastys – pateikiamos 9 alkoholio vartojimo priežastys – su galimybe nurodyti kitą ir prašoma pasirinkti keletą, dėl kurių pastarąjį mėnesį vartojo alkoholį. Pateikiamas kiekvienos priežasties paminėjimo dažnumas.

3.10.3 paveikslas. Alkoholio vartojimo priežastys (proc., N=400)

47 proc. vartojančių alkoholį tai daro tam, kad atsipalaiduotų. 13 proc. respondentų alkoholį vartoja norėdami pasijusti laimingesni, 10 proc. – siekdami apsvaigti. Dar 10 proc. – tokiu būdu siekia užmiršti problemas (žr. 3.10.3 pav.).

Santykis su narkotikų vartojimu – siekiama išsiaiškinti, ar vartoja narkotikus, kaip dažnai vartoja, ar vartoja nuolat. Matuojama šešių rangų skale, kintančia nuo „vartoju nuolat“ iki „nenoriu atsakyti“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

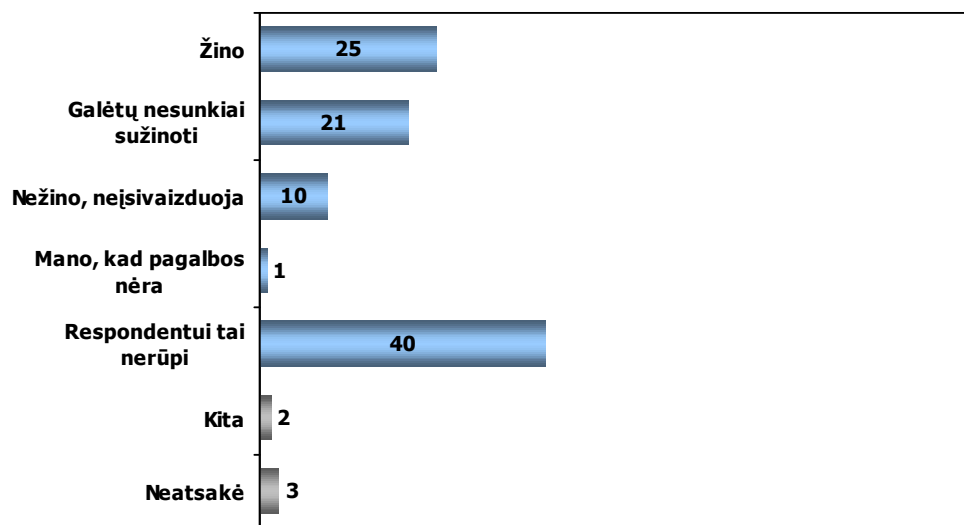

3.10.4 paveikslas. Santykis su narkotikų vartojimu (proc., N=400)

81 proc. tiriamųjų nėra vartoję ir nenorėtų pabandyti narkotikų. 11 proc. – bandė vartoti (kartą ar keletą kartų). 0,3 proc. vartoja nuolat (žr. 3.10.4 pav.).

Nustatyta silpna statistiškai reikšminga neigiama koreliacija tarp narkotikų vartojimo ir rūkymo dažnumo (Spearmano $\rho = -0,160$, $p = 0,001$). Tai reiškia, kad dažniau rūko tie apklaustieji, kurie vartoja ar yra bandę narkotikų. Narkotikų bent kartą pabandyti dažniau yra tekę vidutinio tiriamojo amžiaus (19–23 m.) apklaustiesiems (Pearsono χ^2 testo $p = 0,001$).

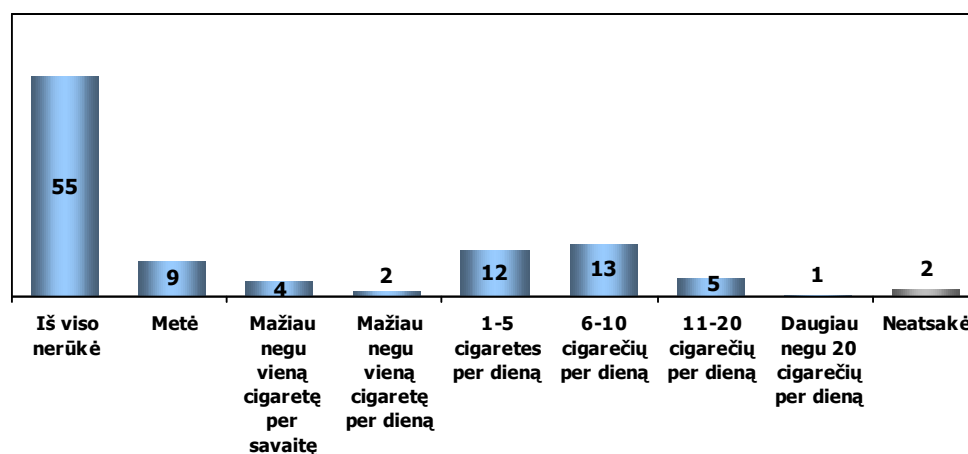
Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos – siekiama išsiaiškinti – ar žino, kur gali kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo; galėtų nesunkiai sužinoti; nežino ar tai visai nerūpi. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.5 paveikslas. Žinojimas, kur gali kreiptis pagalbos (proc., N=400)

25 proc. apklaustųjų teigė žinantys, kur kreiptis pagalbos dėl narkotikų vartojimo, 21 proc. galėtų nesunkiai susirasti informacijos. 40 proc. šis klausimas nerūpi (žr. 3.10.5 pav.).

Rūkymo įpročių rodiklis – matuojamas rūkymo per paskutines 30 dienų dažnumas 8 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada nerūkiu“ iki „daugiau negu 20 cigarečių per dieną“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

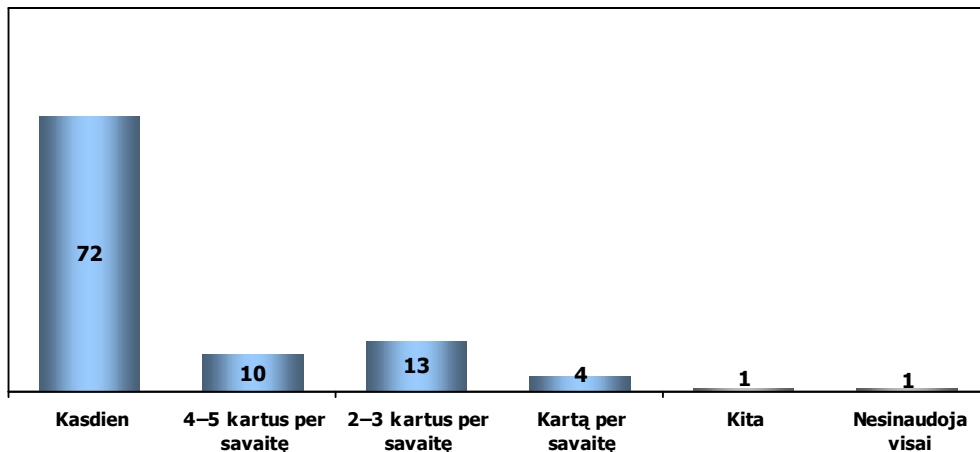
3.10.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal rūkymo įpročių rodiklį (proc., N=400)

64 proc. Ignalinos rajono jaunuolių neturi rūkymo įpročių (niekada neturėjo arba jų atsikratė). 6 proc. respondentų pripažino, kad surūko mažiau negu vieną cigaretę per savaitę ar per dieną. 12 proc. surūko 1–5 cigaretes per dieną. 19 proc. per dieną surūko daugiau negu 6 cigaretes (žr. 3.10.6 pav.).

Dažniau visai nerūko moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,010$) ir jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,005$).

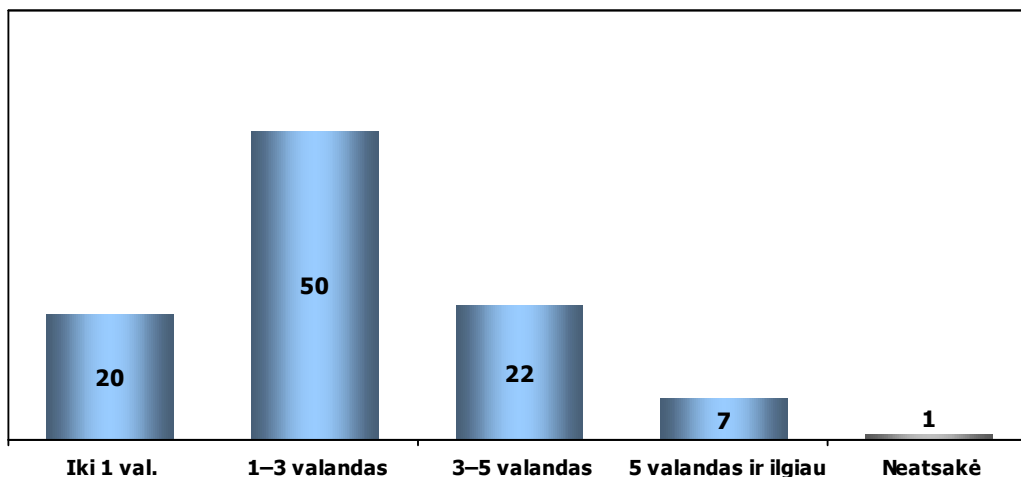
Interneto naudojimo įpročiai – matuojami dviem rodikliais. Pirmas (kaip dažnai per paskutinį mėnesį naudojosi internetu) matuojamas 5 rangų skale nuo „kasdien“ iki „kartą per savaitę“. Antras (kiek vidutiniškai laiko per dieną praleidžia internete) matuojamas 4 rangų skale nuo „iki 1 val.“ iki „5 valandas ir ilgiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal atsakymų variantus.

3.10.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį per savaitę (proc., N=400)

72 proc. apklaustųjų internetu naudojasi kasdien. 10 proc. – 4–5 kartus per savaitę. 13 proc. – 2–3 kartus per savaitę (žr. 3.10.7 pav.).

Internetu besinaudojantys kasdien dažniau nurodė jauniausi (14–18 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,026$).

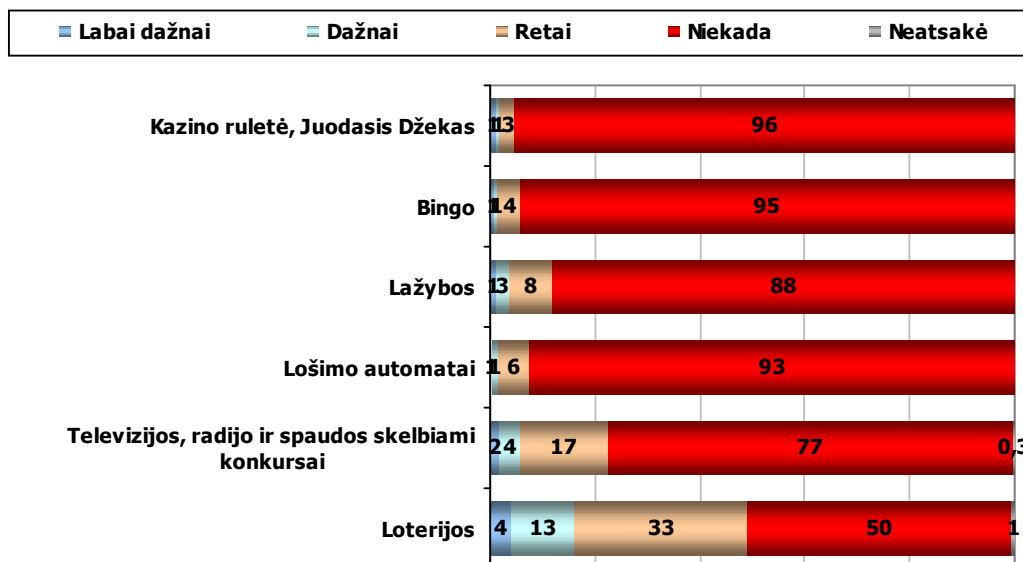

3.10.8 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal interneto naudojimo dažnį valandomis per dieną (proc., N=400)

Dažniausiai internetu naudojamas 1–3 val. per dieną (50 proc.). Iki valandos prie interneto praleidžia 20 proc. respondentų. 22 proc. internetu naudojasi 3–5 val. 7 proc. tai daro 5 val. ar ilgiau (žr. 3.10.8 pav.).

Iki 1 val. internete dažniau praleidžia vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,007$).

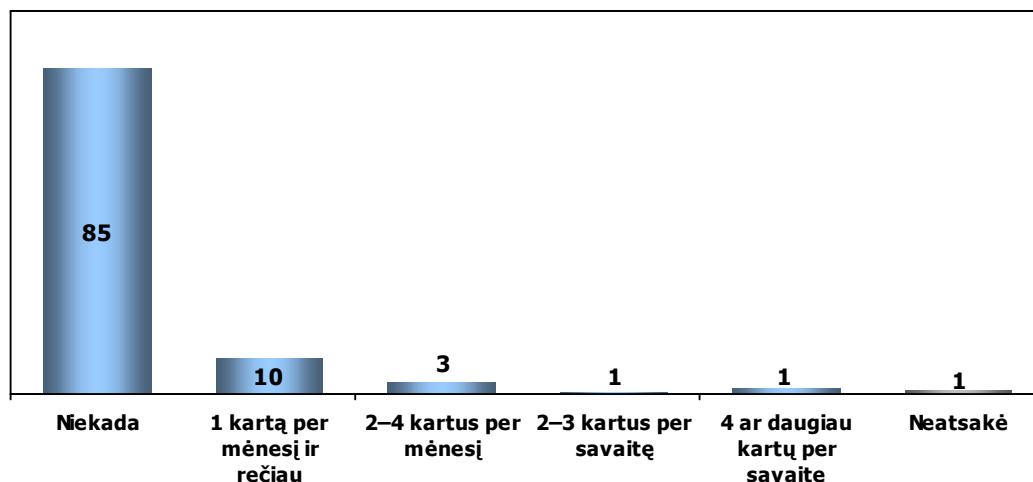
Lošimo įpročių rodiklis – 6 lošimo būdai, vertinami 4 rangų dažnumo skalėmis nuo „labai dažnai“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.9 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lošimo įpročių rodiklį (proc., N=400)

Dažniausiai pasitaikantis lošimo būdas yra loterijos: 50 proc. respondentų bent retkarčiais perka loterijos bilietus. 23 proc. teko dalyvauti įvairiuose televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose. Lažybose teko dalyvauti 12 proc. apklaustųjų. Lošti automatais – 7 proc. (žr. 3.10.9 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis – matuojamas migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo per paskutinius šešis mėnesius dažnumas 5 rangų skale, kuri kinta nuo „niekada“ iki „keturis ir daugiau kartų per savaitę“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.10.10 paveikslas. Migdomųjų / raminamųjų vaistų vartojimo rodiklis (proc., N=400)

Didžioji dauguma respondentų per paskutinius šešis mėnesius nevartojo jokių migdomųjų, raminamųjų vaistų (85 proc.). 10 proc. vartojo 1 kartą per mėnesį ar rečiau. 5 proc. per pastaruosius šešis mėnesius migdomuosius arba raminamuosius vaistus vartojo 2–4 kartus per mėnesį ar dažniau (žr. 3.10.10 pav.).

Migdomųjų / raminamųjų vaistų visai nevartoję dažniau teigė vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,006$).

Kokybinio tyrimo metu jaunuolių buvo paprašyta išskirti jų bendraamžių žalingus įpročius. Ignalinos rajono savivaldybės jaunimas įvardino:

- ✓ **nesaikingą alkoholio vartojimą** („*alkoholis*“, „*alkoholinių gėrimų vartojimas*“)
Kiti susirūpinimą keliantys jaunuolių įpročiai:
- ✓ **narkotikų vartojimas** („*žolė*“, „*yra ir vartojančių narkotikus*“, „*narkotikai*“)
- ✓ **rūkymas** („*rūkymas*“, „*cigaretės*“).
Vyresnieji (19–29 m.) papildomai pabrėžia:
- ✓ **nesaikingą naudojimąsi kompiuteriu** („*priklausomybė nuo interneto, kompiuterio*“)
- ✓ **tinginystę, apatiškumą** („*tinginystė, apatija, abejingumas*“, „*abejingumas viskam, kas nesusiję su savo norų tenkinimu*“).
Apskritai 14–29 m. amžiaus informantai žalingus įpročius siūlo šalinti:
- ✓ **svaigalų platintojų kontrole** („*labai žiūrėčiau, kad neparduotų tų medžiagų nepilnamečiams*“)
- ✓ **griežtesnių baudų įvedimu** („*griežtinčiau bausmes*“, „*kiek įmanoma griežtinčiau bausmes už draudžiamų medžiagų pardavimą nepilnamečiams*“, „*padidindčiau baudas*“).
14–18 metų amžiaus jaunuoliai dar pabrėžia:
- ✓ **tėvų, mokytojų ir policijos rūpestį auklėti jaunuolius** („*skatinčiau policiją aktyviau bendradarbiauti su švietimo įstaigomis, kad kartu galėtų mažinti žalingų įpročių vartojimą*“, „*dirbčiau su tėvais ir mokytojais*“)
- ✓ **įdomios veiklos, atgrasančios jaunuolius nuo žalingų įpročių, organizavimą** („*geriantiems surasčiau veiklos, nereikėtų tada gert*“).
19–29 m. amžiaus jaunuoliai mano, kad žalingus įpročius, be jau minėtų priemonių, padėtų įveikti:
- ✓ **aktyvi prevencija** („*prevencija*“, „*didelis švietėjiškas darbas tiek mokyklose, tiek visuomeniniame gyvenime*“)
- ✓ **auklėjimas šeimoje** („*auklėjimas šeimoje. Auklėjimas ne diržu, o meile, rodytas gero pavyzdžio*“).

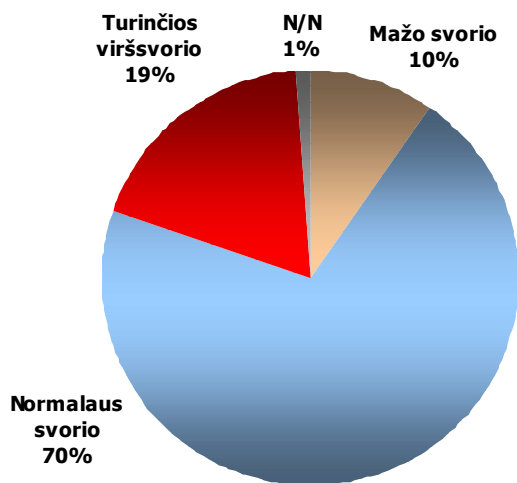
Keletas jaunuolių mano, kad žalingų įpročių tarp bendraamžių **sumažinti neįmanoma** („*o kas dėl rūkymo, manau, nėra ką padaryti, jei žmogui patinka ir jis nori rūkyti, tai jis ir rūkys*“, „*nežinau, tai kova su vėjo malūnais*“), arba **tai kiekvieno asmens apsisprendimo reikalas** („*čia jau kiekvieno asmeninis reikalas*“).

3.11. Mityba ir poilsis

Ši rodiklių grupė sudaryta iš fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodiklių.

Kūno masės indekso rodiklis (KMI). Pastaruoju metu ryškėja tendencija, kad vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija ar bulimija.

Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas leidžia nustatyti, ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis. Kūno masės indeksas apskaičiuojamas pagal formulę: $kūno\ masė/ūgis^2$ (pastaba: čia kūno masė matuojama kilogramais, o ūgis – metrais). Merginos skirstomos į tris intervalus pagal KMI: iki 18,5 – mažo svorio, 18,5–24 – normalaus svorio, virš 24 – turinčios viršsvorio.

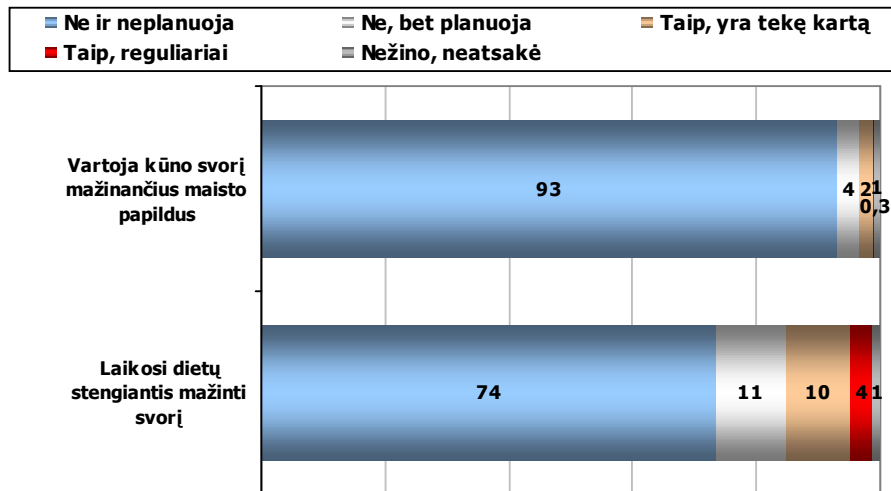
3.11.1 paveikslas. Merginų kūno masės indekso rodiklis (proc., N=198)

Vidutinis merginų kūno masės indeksas – 22,2. Šis rodiklis patenka į normalaus svorio kategoriją.

Daugumos apklaustų merginų (70 proc.) kūno masės indeksas yra normalus. 19 proc. tiriamųjų turi viršsvorio, 10 proc. yra per mažo svorio (žr. 3.11.1 pav.).

Jauniausios (14–18 m.) merginos dažniau būna per mažo svorio, o vyriausios (24–29 m.) – turinčios viršsvorio (Pearsono χ^2 testo $p=0,001$).

Svorio mažinimo rodikliai yra du: kūno svorį mažinančių papildų vartojimas ir dietų laikymasis. Jie matuojami keturių rangų skalėmis nuo „ne (nevartoja / nesilaiko) ir neplanuoja“ iki „taip (vartoja / laikosi), reguliariai“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

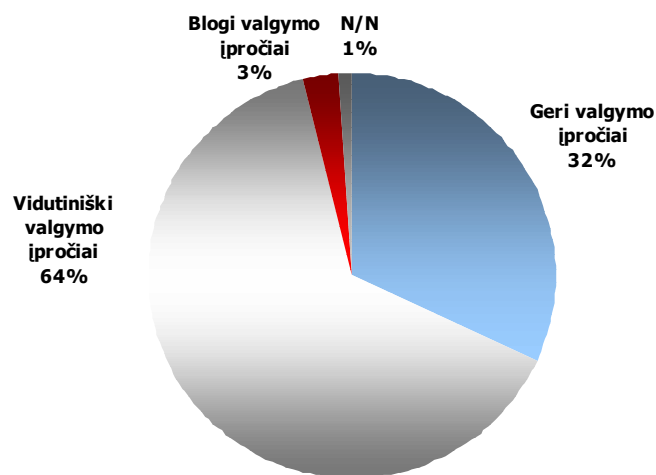

3.11.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal svorio mažinimo rodiklius (proc., N=400)

Tyrimo duomenimis, dauguma respondentų neplanuoja vartoti kūno svorį mažinančių maisto papildų (93 proc.) bei neketina laikytis dietų (74 proc.). 6,3 proc. apklaustųjų teigia planuojantys, yra bent kartą vartoję arba reguliariai vartojantys svorį mažinančius maisto papildus. 25 proc. planuoja, yra bent kartą laikęsi arba reguliariai laikosi svorį mažinančių dietų (žr. 3.11.2 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšingos teigiamos migdomųjų vaistų vartojimo dažnio koreliacijos su kūno svorį mažinančių vaistų vartojimo (Spearmano $\rho=0,103$, $p=0,040$) ir dietų siekiant mesti svorį laikymosi (Spearmano $\rho=0,140$, $p=0,005$) dažniais. Tai reiškia, kad kūno svorį mažinančius preparatus vartojantieji ar dietų besilaikantieji dažniau vartoja raminamuosius vaistus. Taip pat nustatyta vidutinio stiprumo statistiškai reikšminga teigiama koreliacija tarp kūno svorį mažinančių preparatų vartojimo ir dietų laikymosi siekiant mažinti kūno svorį (Spearmano $\rho=0,465$, $p<0,001$). Tai reiškia, kad apsisprendusieji mažinti kūno svorį tai daro tiek laikydamiesi dietų, tiek vartodami kūno masę mažinančius preparatus. Vyrai dažniau nurodė neketinantys laikytis dietų (Pearsono χ^2 testo $p<0,001$).

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais, apie valgymo įpročius. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kiek kartų per savaitę pastarąjį mėnesį jie valgė pusryčius, vakarienę, vartojo „sveikus“ ir „nesveikus“ produktus. Suminis gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklis, kurio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogus / neteisingus / nesveikus, o 32 – gerus / teisingus / sveikus valgymo įpročius, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresni valgymo įpročiai. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: blogus (nuo 8 iki 16), vidutiniškus (nuo 17 iki 24) ir gerus (nuo 25 iki 32) valgymo įpročius turintieji.

3.11.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklį (proc., N=400)

Gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodiklio vidutinė reikšmė – 22,7. Tai reiškia, kad Ignalinos rajono jaunuoliams būdingi vidutiniškai sveikos mitybos įpročiai.

64 proc. apklaustųjų pasižymi vidutiniškais sveikos mitybos įpročiais. 32 proc. tyrimo dalyvių valgymo įpročiai geri, 3 proc. – blogi (žr. 3.11.3 pav.).

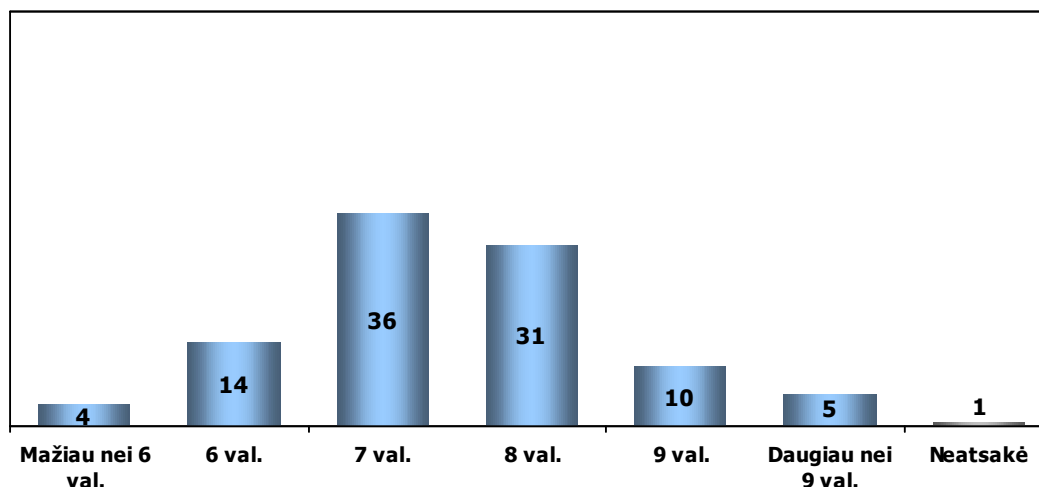
Gerais / teisingais / sveikais valgymo įpročiais dažniau pasižymi vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p=0,034$).

Kokybinio tyrimo duomenimis, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai, bendraamžių prasto maitinimosi priežastimis laiko:

- ✓ **finansinius sunkumus, dideles maisto kainas** („visa tai kainuoja daug“, „neleidžia finansai sveikai maitintis“, „produktų kainos dažnai lemia maisto pasirinkimus“, „finansinės galimybės“, „gamintis maistą iš kaimiškų produktų yra prabanga“, „didelės maisto kainos“, „nėra daug pinigų sveikam maistui“, „geri produktai yra brangūs“)
- ✓ **itin didelį nesveiko maisto pasirinkimą** („yra visokių čipsų, kolų“, „parduotuvėse daug tokio maisto, kuris greit pagaminamas ir pigus“, „parduotuvių pasiūla labai didelė“)
- ✓ **mažą sveiko maisto pasirinkimą prekybos vietose** („o argi yra šiais laikais pardavinėjamas sveikas maistas, viskas dabar perkrauta chemijos, dažiklių bei hormonų, tokiu atveju neįmanoma sveikai maitintis“, „parduotuvėse normalaus ir sveiko maisto nėra“)
- ✓ **jaunuolių nesirūpinimą savo sveika gyvensena ir mityba** („nemato noro gamintis patiekalus ar sveikai maitintis“, „nemano, kad tai kenkia jų sveikatai“)
- ✓ **žalingus jaunuolių įpročius** („narkotikai“, „rūko, nėra laiko maitintis sveikai“). 14–18 metų amžiaus informantai dar pabrėžia:
- ✓ **sąlygų sveikai maitintis nebuvimą mokyklose** („mokyklos valgykloj gamina neskaniai, tai daugiausiai maitinamės greitu maistu iš parduotuvių“), o vyresnieji tyrimo dalyviai (19–29 m.) mini:
- ✓ **mažą fizinį aktyvumą** („prastai maitinasi, nes labai mažai fiziškai aktyvūs“)
- ✓ **maisto kultūros stoką** („dėl maisto kultūros stokos prastai maitinasi“)

✓ **greitą gyvenimo tempą** („*dėl greitėjančio gyvenimo tempo*“).

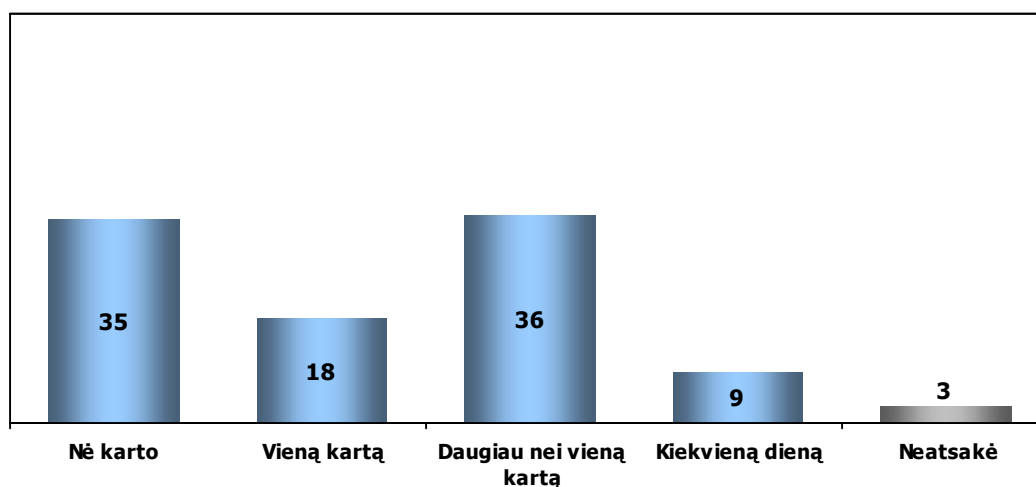
Miego rodiklis – matuojamas valandomis, skirtomis vidutiniškai per parą miegui pastarąjį mėnesį, matuojamas 6 rangų skale, kuri kinta nuo „mažiau nei 6 val.“ iki „daugiau nei 9 val.“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus

3.11.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal miego rodiklį (proc., N=400)

36 proc. tyrimo dalyvių per pastarąjį mėnesį miegojo po 7 val. per parą. 31 proc. miegojo po 8 val. 18 proc. – po 6 ar mažiau valandų. 15 proc. – po 9 val. ar ilgiau (žr. 3.11.4 pav.).

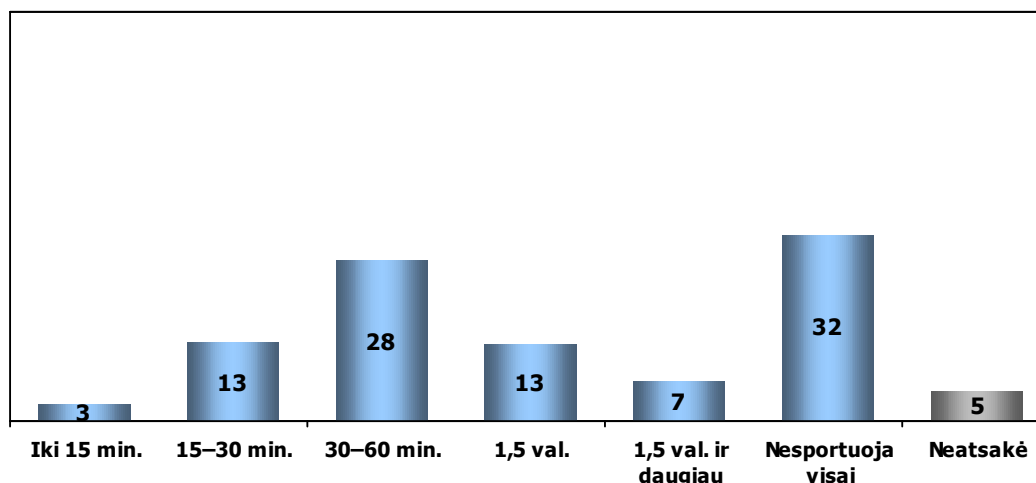
Fizinis aktyvumas matuojamas dviem rodikliais. Pirmas – kiek kartų per savaitę sportuoja, matuojamas keturių rangų skale nuo „niekada“ iki „kiekvieną dieną“. Antras – kiek vidutiniškai laiko vienu kartu sportuoja, šešių rangų skale nuo „nesportuoju“ iki „1,5 val. ir daugiau“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.11.5 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą kartais per savaitę (proc., N=400)

45 proc. respondentų sportuoja bent kelis kartus per savaitę. 18 proc. sportuoja kartą per savaitę. 35 proc. – išvis nesportuoja (žr. 3.11.5 pav.).

Dažniau visai nesportuoja moterys (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$) ir vyresni (19–29 m.) tyrimo dalyviai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

3.11.6 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą laiko trukme per dieną (proc., N=400)

Sportavimui per dieną skiriama trukmė yra įvairi: 20 proc. tam skiria 1,5 val. ar daugiau, 28 proc. – 30–60 min., 16 proc. – iki pusvalandžio per dieną (žr. 3.11.6 pav.).

Nustatyta vidutinio stiprumo neigiama koreliacija tarp sportavimo dažnumo per savaitę ir per kartą (Spearmano $\rho = -0,491$, $p < 0,001$). Tai rodo, kad tie, kurie sportuoja rečiau, vienu kartu tam skiria daugiau laiko.

Kokybinio tyrimo dalyviai išskyrė priežastis, kurios, anot jų, lemia jų bendraamžių mažą fizinį aktyvumą. Pagrindine priežastimi, atgrasančia jaunuolius nuo fizinio aktyvumo, 14–29 metų amžiaus jaunuoliai, įvardijo:

- ✓ **jaunuolių prisirišimą prie kompiuterio ir TV** („technologijos išstumia poreikį bendrauti gyvai, kas irgi yra fizinio aktyvumo dalis“, „kompiuteriai, TV, internetas, tame tarpe „facebookas“ ir kompiuteriniai žaidimai“, „gal dėl kompiuterių“, „daug laiko skiria naujausioms technologijoms, kompiuteriams“, „dabar viską yra užvaldęs kompiuteris ir dėl jo jie tingi sportuoti“, „jie daug laiko praleidžia žaisdami kompiuteriu, jiems nebeįdomus sportas“, „todėl, kad sėdi prie „kompu“, „daug laiko atima kompiuteriai“).

14–18 metų amžiaus jaunuoliai dar nurodo šias priežastis:

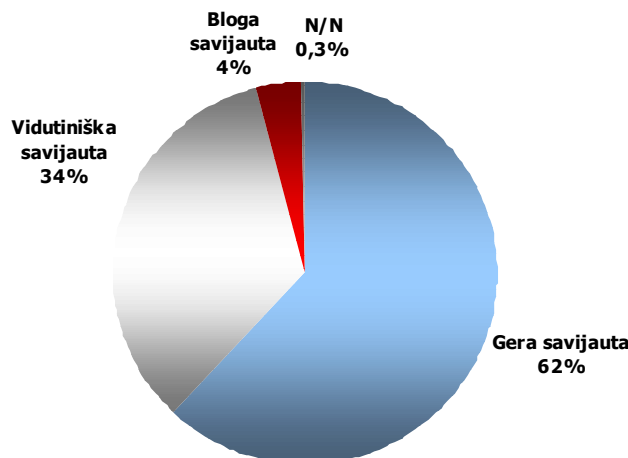
- ✓ **galimybių sportuoti nebuvimą dėl finansinių sunkumų ir / ar sportavimo vietų trūkumo Ignalinos rajone** („nėra kur sportuoti, arba tai yra per brangu“)
- ✓ **žalingus įpročius** („rūko, naudoja alkoholinius gėrimus“)
- ✓ **tinginystę** („tingi ką nors daryti, yra apatiški aplinkai“).

Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.), be jau minėtų priežasčių, mažą bendraamžių fizinį aktyvumą sieja su:

- ✓ **gyvenimo sąlygų / ritmo pokyčiais** („keičiasi gyvenimo sąlygos, poreikiai, gyvenimo ritmas pasikeičia su laiku, nebelieka laiko sportui“)
- ✓ **tėvų auklėjimu** („auklėjimas šeimoje taip pat turi labai daug įtakos“).

Fizinės savijautos rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 4 indikatoriai, apie patiriamus skausmus ar fizinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį jiems skaudėjo arba teko vartoti vaistus. Suminio fizinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 4 iki 16: 4 reiškia blogą / silpną, o 16 – gerą fizinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė fizinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 4 iki 7), vidutiniška (nuo 8 iki 12) ir gera (nuo 13 iki 16) fizinė sveikata.

3.11.7 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė fizinės savijautos rodiklio reikšmė – 12,9. Šis rodiklis patenka tarp vidutinės ir geros fizinės sveikatos kategorijų.

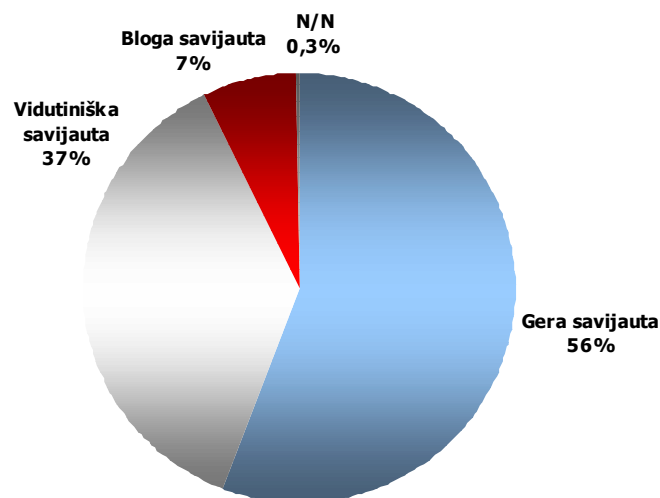
62 proc. tiriamųjų pasižymi gera fizine savijauta. 34 proc. nustatytas vidutiniškas savijautos rodiklis. 4 proc. būdinga bloga savijauta (žr. 3.11.7 pav.).

Gera fizine savijauta dažniau pasižymi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

3.12. Psichologinė savijauta

Šios grupės rodiklius sudaro psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikimo rodikliai.

Psichinės savijautos suminis rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 8 indikatoriai, apie įvairius emocinius, psichinius nusiskundimus. Kiekvienas indikatorius matuojamas 4 rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, kaip dažnai per pastarąjį mėnesį juos kankino nerimas, nemiga, liūdesys ir pan. Suminio psichinės sveikatos rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32: 8 reiškia blogą / silpną, o 32 – gerą psichinę sveikatą, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo geresnė psichinė sveikata. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: bloga (nuo 8 iki 16), vidutiniška (nuo 17 iki 24) ir gera (nuo 25 iki 32) psichinė sveikata.

3.12.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos suminį rodiklį (proc., N=400)

Vidutinė psichinės savijautos suminio rodiklio reikšmė – 24,7; Ši reikšmė patenka tarp vidutinės ir geros psichinės savijautos.

56 proc. jaunuolių psichinė savijauta yra gera. 37 proc. per pastarąjį mėnesį susidūrė su juos kankinančiu nerimu, nemiga, liūdesiu. 7 proc. pasižymi bloga psichine savijauta (žr. 3.12.1 pav.).

Nustatyta stipri teigiama koreliacija tarp fizinės ir psichinės sveikatos rodiklių (Spearmano $\rho=0,533$, $p<0,001$). Tai rodo, kad tie apklaustieji, kurie geriau jaučiasi fiziškai, geriau jaučiasi ir psichiškai.

Kokybinio tyrimo metu jaunuolių buvo klausama, ką jų manymu reikėtų padaryti, kad jų bendraamžiai gerai psichologiškai jaustųsi. 14–18 metų amžiaus jaunuoliai siūlo:

- ✓ **gerinti atmosferą mokyklose, mažinti ten patiriamo streso kiekį** („padaryti taip, kad mokykloje būtų gera atmosfera, jokių patyčių“, „pirmiausia, jie labai daug streso patiria mokykloje, reikėtų juos tam nuteikti geriau“)
- ✓ **didinti jaunuolių pasitikėjimo savimi jausmą** („sudaryti jiems tokias sąlygas, kad labiau savimi pasitikėtų“).

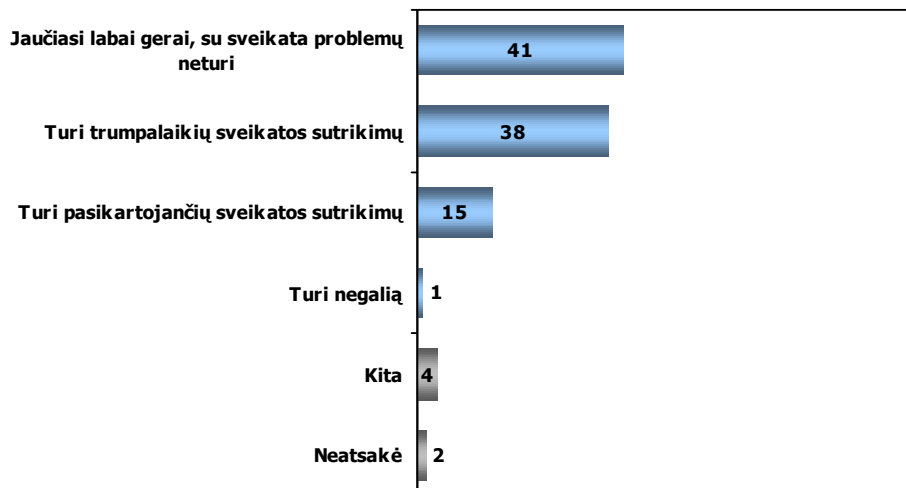
Vieno šios amžiaus grupės jaunuolio manymu, **bendraamžių psichologinės savijautos pagerinti neįmanoma** („psichologinė būseną yra kiekvieno skirtinga, todėl manau, kad nėra tokio dalyko, kurį padarius visi gerai jaustųsi“).

19–29 metų amžiaus tyrimo dalyviai taip pat siūlo:

- ✓ **aktyviai skatinti jaunimą domėtis bei užsiimti veiklomis** („skatinti jų norą domėtis aplinka“, „reikia, kad tokie žmonės sulauktų didesnio skatinimo kažką veikti“)
- ✓ **jaunuolius auklėti šeimoje ir mokykloje, skiepyti vertybes** („meilė jam šeimoje, supratingumas ir rūpestis mokykloje. Bet tai nereiškia tik jo teisių į viską, reikia, kad jis išmokytų gerbti ir kitą žmogų“)
- ✓ **gerinti gyvenimo sąlygas** („užtikrinti jiems kuo geresnes gyvenimo sąlygas“).

Taip pat siūloma **skleisti daugiau teigiamų žinių žiniasklaidoje** („daugiau teigiamų žinių žiniasklaidoje“).

Sveikatos būklės subjektyvus rodiklis matuojamas 4 rangų skale, kuri kinta nuo „jaučiatės labai gerai, su sveikata problemų neturite“ iki „turite negalią“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

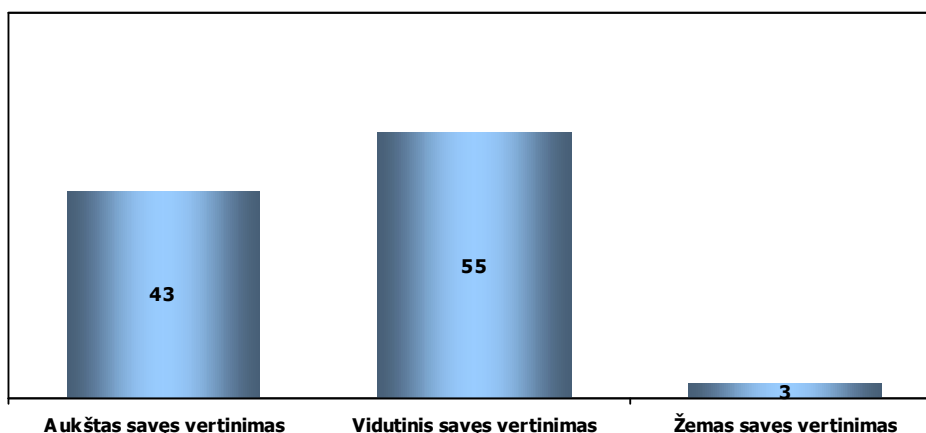

3.12.2 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sveikatos būklės subjektyvų rodiklį (proc., N=400)

Didžioji dalis tiriamųjų arba jaučiasi gerai (41 proc.), arba turi trumpalaikių sveikatos sutrikimų (38 proc.). 15 proc. apklaustųjų teigė turintys pasikartojančių sveikatos sutrikimų, 1 proc. – negalią (žr. 3.12.2 pav.)

Gerai jaučiasi ir problemų su sveikata dažniau neturi vyrai (Pearsono χ^2 testo $p=0,045$).

Savęs vertinimo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 10 indikatorių, išreiškiančių tiriamųjų suvokimus apie save, savo vertę, pasitenkinimą savimi ir pan. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti, ar jie sutinka su juos apibūdinančiais teiginiais. Suminio savęs vertinimo rodiklio reikšmės kinta nuo 10 iki 40: 10 reiškia žemą, o 40 – aukštą savivertę, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo aukštesnė savivertė. Balus galima suskirstyti į tokias grupes: žemas (nuo 10 iki 20), vidutinis (nuo 21 iki 30) ir aukštas (nuo 31 iki 40) savęs vertinimas.

3.12.3 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc., N=400)

Savęs vertinimo rodiklio vidutinė reikšmė – 29,6. Tai parodo, kad Ignalinos rajono jaunimo savęs vertinimo rodiklis yra vidutinis.

55 proc. apklausos dalyvių priskirtini vidutinio savęs vertinimo kategorijai. 43 proc. pasižymi aukštu, 3 proc. – žemu savęs vertinimu (žr. 3.12.3 pav.).

Nustatytos silpnos statistiškai reikšmingos teigiamos koreliacijos tarp savęs vertinimo ir fizinės (Spearmano $\rho=0,132$, $p=0,008$) bei psichinės (Spearmano $\rho=0,282$, $p<0,001$) sveikatos rodiklių. Tai reiškia, kad geriau save vertinti yra linkę geriau fiziškai ir psichiškai besijaučiantys apklaustieji.

Kokybinio tyrimo dalyviai (14–18 m.) jaunuolių prasto požiūrio į save priežastimis laiko šias:

- ✓ **aplinka ir supantys žmonės** („neigiamą požiūrį į save sukuria neigiamas aplinkinių požiūris, smerkimas“, „mes augame tarp žmonių, kurie mėgsta tyčiotis iš kitų ir šiuo atveju jie įvaro kitiems kompleksus“)
- ✓ **pasitikėjimo savimi stoka** („nepasitikėjimas savimi“)
- ✓ **auklėjimo spragos** („tai priklauso nuo auklėjimo“)
- ✓ **gyvenimo patirtis** („gal čia priklauso nuo visos jų patirties, ką jie turi ir gauna gyvenime“).

19–29 m. amžiaus informantai prastą bendraamžių požiūrį į save sieja su:

- ✓ **prastomis gyvenimo sąlygomis** („kad prastai gyvena, dėl to ir požiūris į save nekoks“)
- ✓ **žiniasklaidos įtaka** („bendros nuotaikos žiniasklaidoje daro įtaką“)
- ✓ **vyraujančiais stereotipais** („dėl aplinkinių nuomonės ir sukurtų stereotipų“).

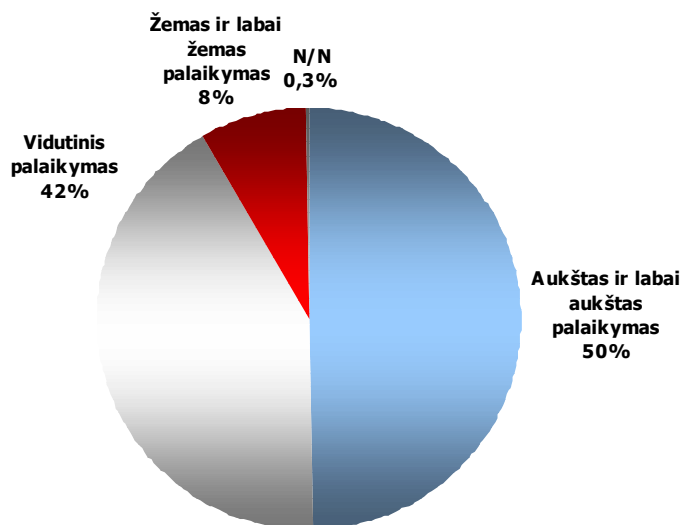
14–29 metų amžiaus tyrimo dalyviai taip pat nurodo būdus, kuriais būtų įmanoma pagerinti jų bendraamžių požiūrį į save. Jie siūlo:

- ✓ **stengtis mažiau kreipti dėmesio į aplinkinių nuomones, replikas, labiau mylėti save, skirti sau daugiau dėmesio** („nereikia kreipti dėmesio į tokius, kurie įžeidinėja, nes tokiu atveju jie bando paslėpti savo trūkumus. Reikia galvoti, kad mes esame kiekvienas savaip įdomus, gražus bei tobulas“, „nekreipti dėmesio į aplinkinių replikas“, „skirti daugiau laiko sau, o ne savo pomėgiams“)
- ✓ **keisti požiūrį į aplinkinius** („keisti reikia kažką, požiūrį į kitus, tada ir save kitaip vertins“)
- ✓ **auklėti vaiką nuo mažų dienų, skiepyti vertybes** („nuo mažens ugdyti, skiepyti tiek šeimoje, tiek mokyklose tikrąsias vertybes“)
- ✓ **atsisakyti žalingų įpročių** („mesti rūkyti“).

Vienas 19–29 metų amžiaus informantas mano, kad šioje situacijoje nieko pakeisti nebegalima, ir **požiūrio į save pakoreguoti neįmanoma** („nieko čia nepatarsi, gyvenimas viską sustato į savo vietas“).

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikras palaikymą išreiškiančias patirtis iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Kiekvienas indikatorius vertinamas trijų rangų skale, tiriamieji prašomi nurodyti, kaip dažnai per paskutines 30 dienų jų šeimos nariai (globos namų darbuotojai) išvardytais būdais išreiškė palaikymą. Suminio socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21: 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių. Balus galima suskirstyti į tokias grupes:

žemas ir labai žemas (nuo 7 iki 12), vidutinis (nuo 13 iki 17) ir aukštas ar labai aukštas (nuo 18 iki 21) socialinis palaikymas šeimoje.

3.12.4 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinio palaikymo rodiklį (proc., N=400)

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio vidutinė reikšmė – 16,8; t. y. vidutinis šeimos narių socialinio palaikymo lygis.

Grupei, pasižymintčiai aukštu / labai aukštu šeimos narių socialinio palaikymo lygiu, priskirtini 50 proc. apklaustųjų, vidutiniu – 42 proc., žemu ir labai žemu – 8 proc. (žr. 3.12.4 pav.).

Nustatytos šios statistiškai reikšmingos šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio koreliacijos:

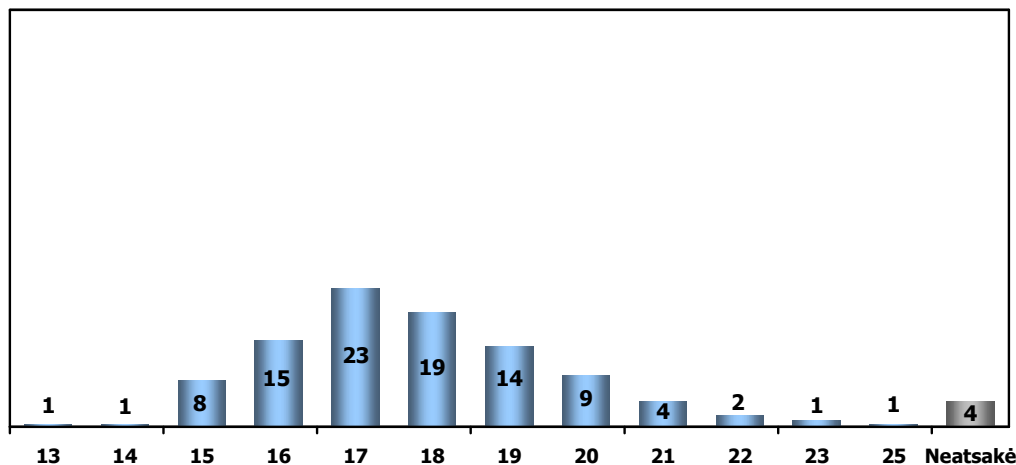
- Silpna teigiama koreliacija su gerų / teisingų / sveikų valgymo įpročių rodikliu (Spearmano $\rho=0,143$, $p=0,006$)
- Silpna teigiama koreliacija su fizinės savijautos rodikliu (Spearmano $\rho=0,137$, $p=0,001$)
- Silpna teigiama koreliacija su psichinės savijautos rodikliu (Spearmano $\rho=0,215$, $p<0,001$)
- Vidutinio stiprumo teigiama koreliacija su savęs vertinimo (Spearmano $\rho=0,326$, $p<0,001$) rodikliu.

Tai reiškia, kad kuo jaunimas susilaukia didesnio šeimos narių socialinio palaikymo, tuo geriau psichiškai ir fiziškai jaučiasi, geriau save vertina ir sveikiau maitinasi. Aukšto ir labai aukšto šeimos narių socialinio palaikymo dažniau susilaukia moterys (Pearsono χ^2 testo $p=0,023$).

3.13. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šią grupę sudaro lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

Pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklis – metai, kada turėjo pirmus lytinius santykius, atsakyti, jei tokius turėjo. Pateikiamas pirmų lytinių santykių amžiaus vidurkis bei pasiskirstymas pagal metus, kada turėjo pirmuosius lytinius santykius.

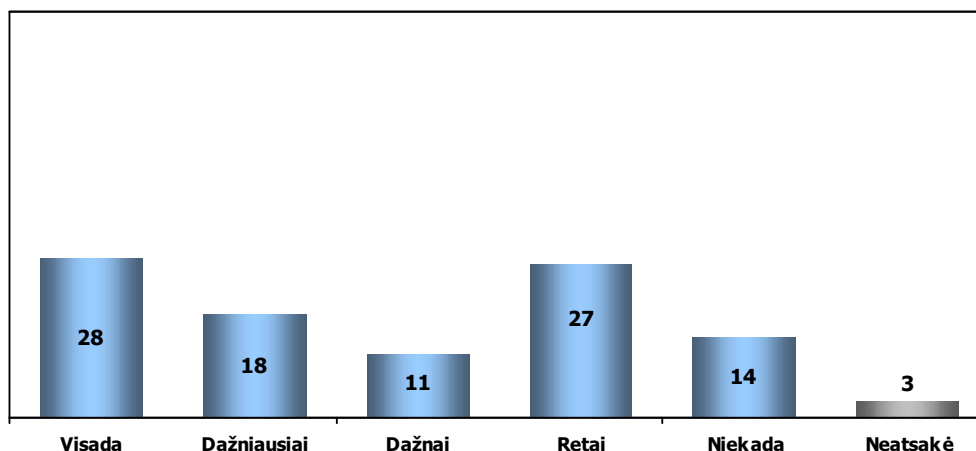
3.13.1 paveikslas. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pirmų lytinių santykių amžiaus rodiklį (proc., N=207)

Turėję lytinių santykių nurodė 52 proc. respondentų. Vidutinis pirmų lytinių santykių amžius – 17,8 metų.

42 proc. lytinį gyvenimą pradėjusių respondentų pirmuosius lytinius santykius turėjo būdami 17–18 metų, 25 proc. lytinius santykius pradėjo jaunesniame amžiuje. 31 proc. – būdami vyresnio amžiaus (žr. 3.13.1 pav.).

Lytinių santykių dažniau yra turėję vyriausi (24–29 m.) apklaustieji (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

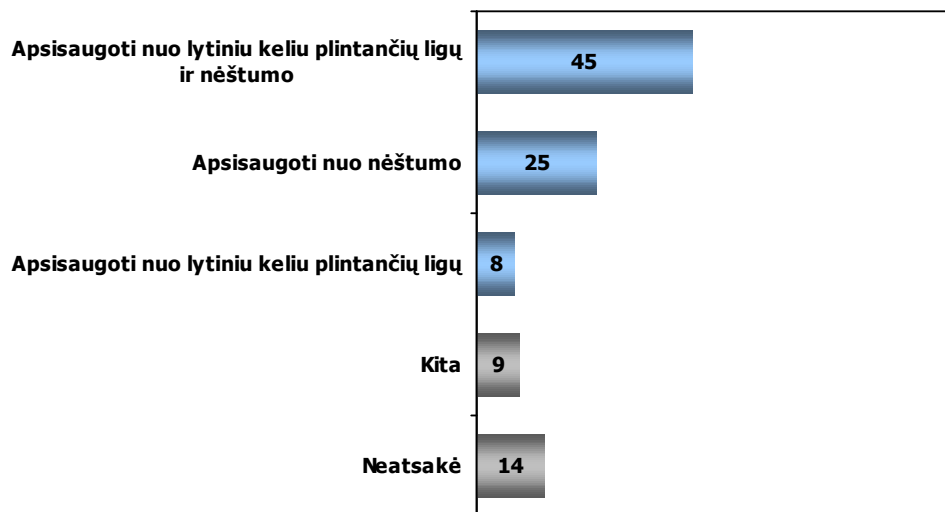
Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu, matuojamas 5 rangų skale pagal dažnumą, nuo „visada“ iki „niekada“. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.2 paveikslas. Naudojimasis kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu (proc., N=207)

28 proc. kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu naudojasi visada, 18 proc. – dažniausiai, 11 proc. – dažnai. 27 proc. respondentų nurodė, kad kontraceptinėmis priemonėmis naudojasi retai, 14 proc. – jomis išvis nesinaudoja (žr. 3.13.2 pav.).

Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys – pateikiamos 3 priežastys ir galimybė nurodyti kitą variantą, leidžiama pasirinkti vieną atsakymą. Pateikiamas tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

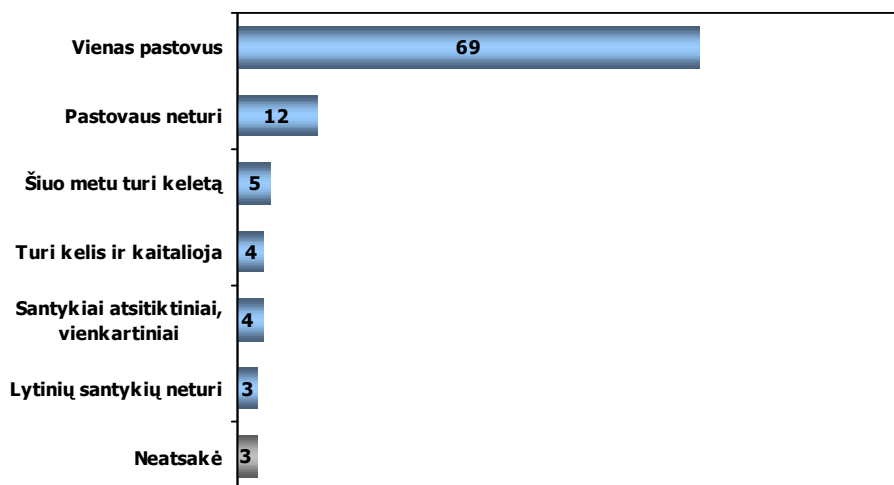

3.13.3 paveikslas. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc., N=207)

Dažniausiai (45 proc.) kontraceptinės priemonės naudojamos apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei nėštumo. 25 proc. šias priemonės pasirenka tik tam, kad apsisaugotų nuo nėštumo. 8 proc. – tam, kad apsisaugotų nuo lytiniu keliu plintančių ligų (žr. 3.13.3 pav.).

Kontraceptines priemones, tik apsisaugoti nuo nėštumo, dažniau naudoja moterys, o vyrai dažniau pagalvoja ir apie lytiniu keliu plintančias ligas (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas. Prašoma pasirinkti tinkamą variantą. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.4 paveikslas. Lytinių partnerių skaičius ir pastovumas (proc., N=207)

Didžioji dalis nurodė, kad turi vieną pastovų partnerį (69 proc.). 12 proc. teigė, kad pastovaus partnerio neturi. 9 proc. šiuo metu turi kelis partnerius. Atsitiktinių, vienkartinių santykių pareiškė turintys 4 proc. apklaustųjų (žr. 3.13.4 pav.).

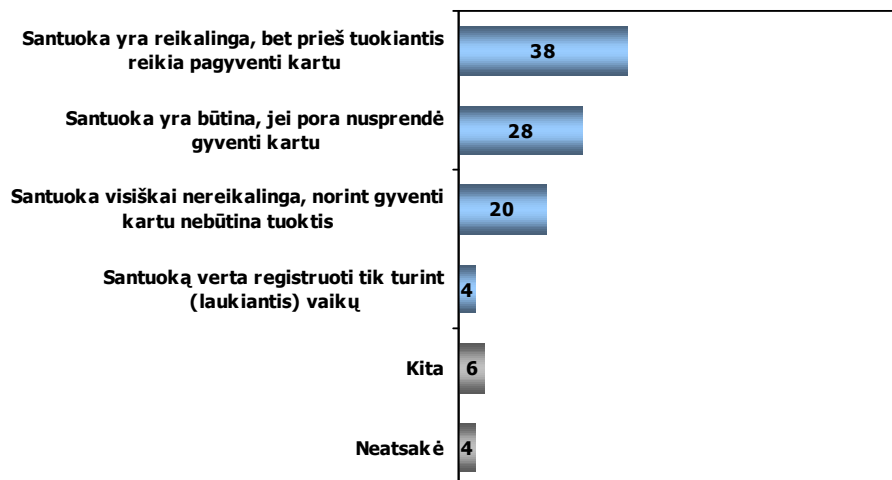
Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, 14–18 m. amžiaus jaunuoliai mano, kad norint, jog jų bendraamžiams netrūktų informacijos apie lytinį švietimą, reikia:

- ✓ **kalbėti apie tai švietimo įstaigose** („daryti renginius mokykloje“, „manau, kad turėtų vykti pamokos ar paskaitos mokyklose, kas savaitę ar kas mėnesį ir kiekvieną kartą vis nauja tema apie tai kaip elgtis ir ką daryti. Tai būtų lyg ir lytinio švietimo pamokos, kaip privalomos, tarkim, dvyliktoje klasėje, nes ne kiekvienų tėvai vaikus pamoko apie lytinius santykius“, „mokyklose vesti pamokas apie lytinius santykius“). Vyresni tyrimo dalyviai (19–29 m.) papildomai siūlo:
- ✓ **svarbią informaciją apie lytinius santykius skleisti žiniasklaidos pagalba** („niekur nieko apie tai nerašoma. Visur – žiniasklaidoje ir internete – propaguojamas laisvas seksas, šeimos be santuokos, kontracepcija, galėtų rašyt pamokančius straipsnius, ar laidas vest“)
- ✓ **įteisinti prievolę lankyti specialias pamokėles prieš santuoką** („manau, kad tai pakankamai daro privalomos pamokėlės prieš santuoką bažnyčioje, kurios galėtų būti privalomos ir esant tik civilinei santuokai“).

Vis dėlto bemaž pusė apklaustų jaunuolių (14–29 m.) teigė, kad lengvai prieinamos **informacijos apie lytinius santykius yra pakankamai** („nežinau, man kad pilna tokios informacijos“, „netrūksta informacijos“, „manau, kad jos netrūksta ir taip, net ir per daug“, „kad jos ir taip netrūksta“), bet vienas jaunuolis pastebėjo, kad ji dažnai lieka blogai suprasta ar interpretuota netinkamai („informacijos pakanka, tačiau ji dažnai neteisingai interpretuojama“).

Nuostatos santuokos atžvilgiu, pateikiami keturi teiginiai apie tai, kada ir kodėl reiktų susituokti. Pateikiamas procentinis tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasirinktus atsakymus.

3.13.5 paveikslas. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc., N=400)

38 proc. Ignalinos rajono jaunuolių linkę manyti, kad santuoka yra reikalinga, bet prieš tuokiantis reikia pagyventi kartu. 28 proc. mano, kad, norint gyventi kartu, santuoka yra būtina. 20 proc. teigia, kad, norint gyventi kartu, santuoka visiškai nereikalinga, 4 proc. laikosi nuomonės, kad santuoka reikalinga tik turint (laukiantis) vaikų (žr. 3.13.5 pav.).

Jauniausi (14–18 m.) apklaustieji dažniau mano, kad santuoka būtina porai nusprendus gyventi kartu (Pearsono χ^2 testo $p < 0,001$).

19–29 metų amžiaus jaunuoliai, apklausti kokybinio tyrimo metu, mano, kad siekiant šeimoje išlaikyti darną, svarbiausia:

- ✓ **vienas kito palaikymas, supratimas, pasitikėjimas** („vienas kito palaikymas, tiesa, padėjimo jausmas, atsakomybė“, „tarpusavio supratimas, pagalba vienas kitam“, „pasitikėjimas vienas kitu“)
- ✓ **šiltas ir kultūringas bendravimas tarpusavyje, kito pozicijos iš klausymas** („bendravimas“, „kalbėjimas, iš klausymas“)
- ✓ **pagarba ir meilė artimajam** („pagarba ir meilė yra svarbu“)
- ✓ **finansinis stabilumas** („finansinis stabilumas“).

Jaunuoliai mano, kad šeimoje, siekiant išlaikyti darną, saugumo jausmas ir socialinė gerovė taip pat vaidina didelę reikšmę („saugumas“, „socialinė gerovė“).

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS IGNALINOS RAJONO SAVIVALDYBEI

Nemaža dalis moksleivių (37 proc.) pasižymi tik vidutiniu pasitenkinimu mokykla bei ribotais gebėjimais joje kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus. Pastebėta, jog šie gebėjimai tiesiogiai susiję su bendra jaunimo fizine savijauta bei savęs vertinimu: kuo geresnė jaunuolių fizinė savijauta, kuo labiau jie savimi pasitiki, tuo užtikrinčiau jie jaučiasi ir susitvarko su užduotimis mokykloje.

Rekomenduotina užtikrinti kuo daugiau galimybių moksleiviams naudotis mokyklos patalpomis ne tik pamokų metu, bet ir laisvu laiku. Šiuo metu daugelis turi galimybę naudotis mokyklos stadionu, apie pusę – sporto sale, tačiau aktų salės bei klasės / kabinetai po pamokų moksleiviams yra uždari. Didesnės galimybės naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu sudarytų geresnes sąlygas moksleivių integracijai į mokyklos ar klasės bendruomenę. Taip pat padėtų plėsti mokyklos vaidmenį jaunuolių sąmonėje: stiprėtų ne tik funkcinis, bet ir emocinis ryšys su mokymosi įstaiga. Atitinkamai, geresnė psichinė moksleivių savijauta užtikrintų geresnius jų gebėjimus kontroliuoti įvykius ir susidoroti su problemomis.

***

Dauguma studijuojančių jaunuolių lengvai ar labai lengvai geba įveikti iškylančius sunkumus. Vis dėlto apie pusę dirbančių studentų pripažįsta, jog jiems kyla sunkumų derinant darbą ir studijas. Pažymėtina, jog studentų gebėjimams įveikti kylančius sunkumus turi įtakos jų bendra fizinė ir psichinė savijauta.

Pastebėta, jog geriau su sunkumais susidorojantys studentai yra labiau linkę toliau tęsti studijas toje pačioje srityje Lietuvoje. Ketinantys tęsti studijas kitoje srityje, linkę svarstyti tiek Lietuvos, tiek užsienio aukštųjų mokyklų pasiūlymus. Lietuvoje likti dažniau linkę kaimo vietovėse gyvenantys jaunuoliai.

Rekomenduotina skatinti jaunimą studijuoti aukštosiose mokyklose iškart po vidurinio išsilavinimo įgijimo – tuomet studijų procesas sklandesnis, jaunuoliai sėkmingiau sprendžia problemas nei vyresnio amžiaus studentai, kuriems tenka derinti studijas ir (dažnai) darbą bei šeimą. Taip pat *rekomenduotina* jaunuoliams sudaryti sąlygas kuo išsamiau susipažinti su Lietuvos aukštųjų mokyklų galimybėmis, rengiant šių mokyklų prisistatymus ar susitikimus su savivaldybės jaunimu.

***

Dauguma dirbančių savivaldybės jaunuolių yra samdomi darbuotojai, dirbantys visą darbo dieną. Tik maždaug kas antras dirbantis jaunuolis dirba pagal specialybę. Tokią situaciją lemia itin mažas jaunuolių domėjimasis profesija. Tai būdinga tiek mokyklinio amžiaus respondentams, tiek studijuojantiems jaunuoliams, tiek dirbančiam jaunimui. Ši tendencija daro didelę įtaką tolesniam jaunuolių profesinės karjeros vystymuisi bei mažina perspektyvas darbo rinkoje. Pagal profesiją dirbantiems jaunuoliams įsidarbinimo procese daugiau įtakos turėjo įgytas išsilavinimas, kvalifikacija. Atitinkamai, tokie jaunuoliai lengviau susidoroja su darbe kylančiais iššūkiais. Ketinimai keisti darbą taip pat susiję su

išsilavinimo įtaka įsidarbinimui: kuo įsidarbinant svarbesnis išsilavinimas, tuo rečiau jaunuoliams kyla minčių ieškotis kito darbo.

Daugumai dirbančiųjų darbdaviai sudaro sąlygas mokytis ir tobulėti, su problemomis darbe susidorojama gerai arba vidutiniškai.

Turintys darbą jaunuoliai darbo vietos keisti neketina. Ketinantys keisti darbą tokio motyvo priežastimi dažniausiai įvardija mažą atlyginimą. Ketinantys išvykti į kitą miestą (dažniausiai didmiestį) tai dažniau motyvuoja didesnėmis galimybėmis pasirinkti darbą, svarstantys apie emigraciją – didesnėmis uždarbio galimybėmis.

Nedirbantys dažniau nurodė nerandantys jokio arba tenkinančio darbo, o darbo ieškosi pirmiausia per draugus, pažįstamus. Svarbiausias darbo paieškos kriterijus: geras užmokestis – tai būdinga tiek ieškant darbo Lietuvoje, tiek svarstant darbo užsienyje pasiūlymus.

Su verslumo politika susipažinę 18 proc. jaunuolių. 7 proc. mano, kad Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms plėtoti savo verslą.

Rekomenduotina stiprinti jaunimo profesinį orientavimą visuose lygmenyse, ypatingą dėmesį skiriant moksleiviams. Specialūs užsiėmimai turėtų skatinti moksleivius pažinti savo pomėgius, patrauklias veiklos sritis, taip pat analizuoti ir atrasti savąsias kompetencijas. Tokio pobūdžio savianalizės pratimai / užduotys / žaidimai turėtų būti papildomi bendra informacija apie konkrečias studijų galimybes Lietuvos aukštojo mokslo švietimo sistemoje bei jų pritaikymą profesinėje veikloje – šalies darbo rinkoje. Moksleivių supažindinimas su konkrečiais sėkmingos karjeros pavyzdžiais taip pat skatintinas. Tuo tikslu mokyklose gali būti organizuojami susitikimai su profesinių aukštumų pasiekusiais buvusiais moksleiviais, šalies aukštųjų mokyklų atstovais ar verslo (darbdavių) atstovais, galinčiais pateikti praktinių pavyzdžių apie domėjimosi specialybe svarbą.

Taip pat *rekomenduotina* keisti jau studijuojančio jaunimo požiūrį į išsilavinimą ir darbą (gavusieji darbą „per pažįstamus“ sunkiau susidoroja su darbe kylančiais sunkumais) bei didinti jaunimo verslumo skatinimo programų žinomumą bei prieinamumą.

***

Svarbiausi turiningą laisvalaikį ribojantys faktoriai: finansų trūkumas, didelis mokslo krūvis bei skurdus laisvalaikio formų pasirinkimas. Nors dauguma jaunų žmonių yra patenkinti savo laisvalaikiu, lėšos yra pagrindinis faktorius, ribojantis jų laisvalaikio realizavimo galimybes. Tai ypač aktualu vyresnio amžiaus jaunuoliams, turintiems daugiau išlaidų kitoms reikmėms – būstui, vaiko priežiūrai ir t.t.

Dauguma jaunimo įvardintų problemų yra objektyvaus pobūdžio ir savivaldybės tiesioginės galimybės jas pakeisti yra ribotos. *Rekomenduotina* remti NVO, rengiant paraiškas jaunimo užimtumo projektams finansuoti, išnaudoti NVO kūrybinį potencialą, siekiant maksimalios nevyriausybininkų kūrybinio potencialo ir savivaldybės finansinio palaikymo efektyvumo bei sinergijos.

Taip pat *rekomenduotina* sudaryti sąlygas nemokamų renginių jaunimui organizavimui. Savivaldybės jaunimo organizacijos gali kviesti jaunuosius menininkus, saviveiklininkus nemokamai naudotis organizacijos patalpomis (ar lauko erdve) savo renginiams, pristatymams ar kitokiai meninei veiklai. Tokiu būdu būtų skatinamas tiek apskritai jaunimo iniciatyvumas, kūrybinė veikla, savirealizacija, tiek sudaromos sąlygos jų bendraamžiams nemokamai leisti laisvalaikį, pažinti įvairesnes laisvalaikio leidimo formas.

Ši sintezė gali būti skatinama, organizuojant simbolinius įdomiausios jaunimo laisvalaikio formos konkursus ar rinkimus.

***

Jaunimo santykiai su draugais labiau apibrėžiami kiekybiniais, o ne kokybiniais parametrais: jaunuoliai turi daug draugų (du ir daugiau artimų draugų), lengvai mezga naujas pažintis, tačiau tik kas ketvirtas jaunuolis gali pasigirti aukšta santykių su draugais kokybe. Lengviau naujas pažintis užmezga 14–18 m. jaunuoliai.

Vis dėlto kokybinio tyrimo metu išryškėja jaunimo poreikis palaikyti kokybiškus santykius su draugais: sulaukti jų pagalbos, bendravimo, dalinimosi patirtimi, požiūriais, jaustis šalia jų saugiai. Kiekybinio tyrimo metu pastebėta, jog didesnę socialinę palaikymą jaučiantys jaunuoliai pasižymi ir kokybiškesniais santykiais su draugais.

Rekomenduotina atkreipti su jaunimu dirbančių psichologų, socialinių darbuotojų dėmesį į rizikos grupę – 14–18 metų jaunuoliai, ypač vaikinai, neturintys tvirto socialinio palaikymo (asocialios šeimos, emigravę tėvai ir pan.) – šio amžiaus jaunuoliai yra linkę megzti naujas pažintis, tačiau neturėdami stipraus socialinio palaikymo gali būti itin lengvai socialiai ir psichologiškai pažeidžiami.

***

Nors daugumos jaunuolių kaimynystė yra saugi, rizikingoje aplinkoje gyvena net 35 proc. apklaustųjų, o daugiau nei pusės respondentų pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis yra vidutinis.

Kokybinio tyrimo metu jaunesnio tiriamojo amžiaus (14–18 m.) respondentai akcentavo tokias kaimynystės problemas kaip smurtas, žalingų įpročių paplitimas ar nepakankamas laisvalaikio praleidimo vietų stygius. Vyresnieji dažniau pabrėžė infrastruktūros, nedarbo, žmonių uždarumo problemas.

***

Dauguma jaunuolių gyvena su tėvais ar savo šeima / partneriu. Būstą nuomojasi 18 proc. jaunų savivaldybės gyventojų, 8 proc. turi nuosavą būstą.

Pagrindiniai finansavimo šaltiniai yra tėvų parama bei uždarbis. Daugumos (63 proc.) apklaustųjų pajamos neviršija 1000 litų per mėnesį. Kokybiniam tyrimo jaunuoliai, kalbėdami apie gyvenimo sąlygų kokybės supratimą, be finansinio pagrindo paminėjo aktyvų socialinį gyvenimą bei gerą sveikatą.

***

Tyrimo dalyvavę jaunuoliai pasižymi itin silpnu pilietiniu aktyvumu. Tai matyti tiek iš mažo domėjimosi politika, tiek iš neaktyvaus dalyvavimo įvairiose pilietinėse ar savanoriškose akcijose, nevyriausybinių organizacijų veikloje. Toks vidutinis aktyvumas būdingas ir aplinkiniams, esantiems jaunimo aplinkoje.

9 proc. dalyvauja NVO veikloje, 10 proc. priklauso neformaliai grupei ar stiliui. Nors įsitraukimas nėra didelis, apskritai jaunų žmonių nuostatos politinio-pilietinio-socialinio

aktyvumo atžvilgiu gana pozityvios: jaunimas jaučiasi laisvas pilietiškai, palankiai vertina žmones, dalyvaujančius visuomeninėje veikloje.

Silpną jaunimo pilietinį aktyvumą iš esmės lemia tai, jog supanti aplinka taip pat pasižymi pasyvumu. Apskritai jaunuoliai neigiamos nuostatos dėl dalyvavimo pilietinėse veiklose neturi, tačiau stokoja iniciatyvos. Todėl jaunimas pirmiausia turi būti skatinimas iš šalies, t. y. per įvairaus profilio jaunimo organizacijas, nevyriausybinės organizacijas ar savivaldos organus. Tai gali būti atliekama per neformalias jaunimo saviveiklos grupes, kviečiant jas plačiau komunikuoti savo veiklą (nebūti „uždaru draugų klubu“) bei atlikti konkrečius savanorystės projektus, įtraukiant savivaldybės bendruomenę. Tokio tipo projektus *rekomenduotina* vykdyti ir mokyklose, siekiant diegti pilietiškumo nuostatų vystymą kuo jaunesniame amžiuje. Įvairūs konkursai tarp mokyklų, orientuoti į savanorystę (pvz., didžiausio aplinkos ploto sutvarkymas, daugiausia labdaros surinkimas), gali duoti teigiamą rezultatą.

***

72 proc. jaunuolių kasdien naudojami internetu. Dar 27 proc. tai daro bent kartą per savaitę.

Rekomenduojama išnaudoti internetą kaip svarbiausią komunikacinį kanalą regiono jaunimo politikos formavime bei kasdieninių iššūkių ir problemų sprendime.

***

Tyrimo duomenys rodo, jog alkoholio vartojimas yra labiausiai paplitęs žalingas jaunų žmonių įprotis. Kokybinio tyrimo dalyviai alkoholizmą taip pat įvardija kaip vieną didžiausių bendraamžių problemų. Vis dėlto tyrimo metu nustatytos alkoholio vartojimo grėsmės tikslinei grupei yra sąlyginės, nes tyrimo išėties taškas buvo paties respondento sąmoningas savęs vertinimas.

Tam tikros patirties su narkotikais ar noro juos išbandyti turi 13 proc. respondentų. Visgi daugumos (81 proc.) jaunuolių požiūris į narkotikus vienareikšmiškai neigiamas. 37 proc. jaunuolių reguliariai rūko. Šis rodiklis yra artimas bendram rūkymo paplitimui visuomenėje. Dažniau rūkantys jaunuoliai dažniau linkę ir į narkotikų vartojimą. Tai rodo, jog narkotikai ir rūkalai vartojami ne kaip alternatyva, bet kaip vienas kitą papildantys kvaišalai.

Įvairūs lošimai (išskyrus loterijas) tarp jaunuolių nėra paplitę.

Raminamuosius vaistus yra vartoję 15 proc. apklaustųjų, dažniau moterys.

Kokybinio tyrimo metu išryškėja aiški paties jaunimo atstovų pozicija – siekiant apsaugoti nepilnamečius būtina griežčiau kontroliuoti alkoholio, narkotikų ir rūkalų prieinamumą. Akcentuojamas ne tik formalus draudimas (pvz., prekybos cigaretėmis ar naktinės alkoholio prekybos), bet ir draudimų laikymosi kontrolė. Tam *rekomenduotini* atsitiktiniai policijos pareigūnų reidai jaunimo pasilinksminimo vietose, atokesniuose prekybos taškuose, kur paprastai jaunimas dažnai nevaržomai nusiperka kvaišalų.

Taip pat *rekomenduotina* taikyti kitus tyrimo metodus realiam alkoholio žalos masto ir poveikio savivaldybės jaunimui įvertinimui. Tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad narkotikų paplitimas savivaldybėje yra lokalizuotas konkrečiose grupėse.

***

Daugumos merginų KMI yra normalus (šis parametras skaičiuotas tik merginoms). Vis dėlto beveik penktadalis merginų turi viršsvorio. Kas dešimtos svoris per mažas. Tikėtina, kad viršsvorio problema taps dar aktualesnė vyresniame amžiuje, nes tokia tendencija pastebima: jauniausioje tiriamo amžiaus grupėje dominuoja nepakankamas svoris, vyriausioje – viršsvoris. Dietų bent retkarčiais laikosi 25 proc. jaunuolių (dažniau merginos).

Kalbant apie maitinimosi įpročius, sveikumo prasme jie vertintini kaip vidutiniški. Pagrindinės problemos: finansų trūkumas, sveikos mitybos įgūdžių neturėjimas, maisto pasiūla.

Rekomenduotina organizuoti / remti NVO iniciatyvas, nukreiptas į sveiko ir aktyvaus gyvenimo būdo propagavimą vyresnėje jaunimo grupėje bei tarp moterų.

***

Gera fizine ir psichine savijauta pasižymi apie 55–60 proc. apklaustų jaunuolių. Atitinkamai dauguma save vertina tik vidutiniškai. Šie rodikliai siejasi tarpusavyje, t. y. geriau besijaučiantys fiziškai pasižymi geresne psichine sveikata ir geriau save vertina.

Fizinės ir psichinės jaunuolių savijautos gerinimas turi prasidėti nuo sveikos gyvensenos įpročių ugdymo ir sąlygų šiems įpročiams realizuoti sudarymo. Pastebima, jog fizinis pasyvumas ima formuotis paauglystėje, kuomet jaunuoliai ima aktyviau naudotis kompiuteriu, įsitraukia į bendravimą internetu, kompiuterinius žaidimus. Be to, atsiranda papildomi trukdžiai – rūkymo problemos, noras daugiau laiko praleisti su draugais. Šiame tarpsnyje sportą ima keisti laiko leidimas prie kompiuterio ar susibūrimai, pasilinksminimai su bendraamžiais. Ilgainiui dingsta sportavimo įgūdžiai, jaunuoliams nelieka įpročio būti fiziškai aktyviems ir vėlesniame amžiuje. Siekiant išvengti fizinio aktyvumo sumažėjimo, *rekomenduotina* užtikrinti sąlygas mokiniams sportuoti po pamokų (mokyklos salėje ar stadione). Taip pat būtina skatinti sporto užsiėmimų, būrelių organizavimą mokyklose. Sporto renginių organizavimas, sudarant sąlygas visiems išbandyti jėgas ir įrodyti savo fizinį parengtumą, taip pat gali motyvuoti jaunimą rinktis fiziškai aktyvų laisvalaikį.

***

Lytinis jaunuolių išprusimas gana vidutinis: 41 proc. jų retai arba niekada nenaudoja apsaugos priemonių. Priemonės naudojamos apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų bei neplanuoto nėštumo. Dauguma jaunų žmonių turi vieną pastovų lytinį partnerį.

Savivaldybės jaunimo požiūris į šeimą gana tradicinis: santuoka reikalinga, tačiau daugelis daro išlygų dėl „priešsantuokinio“ pagyvenimo kartu arba santuokos formavimo tik susilaukiant vaikų.

Jaunesni (14–18 m.) kokybinio tyrimo dalyviai labiausiai informacijos lytinio švietimo klausimais pasigenda mokykloje. Jie itin akcentuoja lytinio švietimo pamokų trūkumą, nepakankamą tėvų aktyvumą vaikus supažindinant su tokia informacija. Tuo tarpu vyresni

jaunuoliai dažniau akcentuoja patikimos informacijos lytinių santykių tema sklaidą žiniasklaidoje.

Lytinio švietimo priemonės turi būti orientuotos į mokyklinio amžiaus jaunuolius. Be švietimo mokykloje ar specialių renginių lytinių santykių tema, *rekomenduotina* užtikrinti galimybę jaunuoliams patiems susipažinti su patikima informacija. Tuo tikslu mokykloje gali būti dalinamos knygelės ar lankstinukai su svarbiausia informacija apie lytinius santykius. Atsižvelgiant į tai, jog jaunuoliai yra itin intensyvūs interneto vartotojai, atitinkama informacija turi būti prieinama ir internete. Tam geriausia būtų sukurti specialią interneto svetainę jaunimui lytinių santykių tema, kur jaunuoliams būtų galimybė ne tik pasiskaityti informacijos ar peržiūrėti vaizdinę medžiagą, bet ir anonimiškai diskutuoti tarpusavyje bei sulaukti profesionalų (medikų, psichologų) komandos atsakymų į rūpimus klausimus.